

ΥΠΑΤΗ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ
ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

**ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ
ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΛΑΜΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΟΥ ΙΡΑΝ**

UNHCR
Κέντρο Τεκμηρίωσης & Έρευνας
Γενεύη, Ιανουάριος 2001

Το παρόν πληροφοριακό υλικό ετοιμάστηκε από την Διεύθυνση Πληροφοριών των Χωρών Καταγωγής του Κέντρου Τεκμηρίωσης & Έρευνας σε συνεργασία με την Στατιστική Υπηρεσία της Υπάτης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες & βασίζεται σε ευρέως γνωστές πληροφορίες, αναλύσεις και σχόλια. Παρατίθενται όλες οι πηγές. Η παρούσα Έκθεση δεν είναι και δεν σκοπεύει να είναι εξαντλητική όσον αφορά τις συνθήκες διαβίωσης στη χώρα ούτε αποφασιστική για τους ισχυρισμούς ασύλου των αιτούντων την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα.

Τίτλος Αγγλικής Έκδοσης

*Ελληνική Έκδοση
Copyright*

BACKGROUND PAPER ON REFUGEES & ASYLUM SEEKERS FROM THE ISLAMIC
REPUBLIC OF IRAN, Geneva January 2001

Αθήνα, Απρίλιος 2001

Ύπατη Αρμοστεία Η.Ε. για τους Πρόσφυγες

Ταυγέτου 23, 154 52 Ψυχικό

τηλ. 67 26 462/3 Φάξ 67 26 417

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίδα
1. Εισαγωγή	5
2. Κυριότερες εξελίξεις στο Ιράν (Οκτώβριος 1998 – Ιανουάριος 2001)	6
2.1 Διαδηλώσεις φοιτητών	6
2.2 Οι βουλευτικές εκλογές	8
2.3 Διεθνείς Σχέσεις	10
Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής	10
Γερμανία	11
Ευρωπαϊκή Ένωση	12
Σχέσεις με άλλα κράτη	13
2.4 Άλλες εξελίξεις	14
3 Η Κατάσταση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου	14
3.1 Το Διεθνές πλαίσιο	14
3.2 Ο Σεβασμός των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου εν γένει	15
3.3 Δικαίωμα στη ζωή, στην προσωπική ασφάλεια και στη σωματική ακεραιότητα	16
Εξωδικαστικές, συνοπτικές ή αυθαίρετες εκτελέσεις	16
Θανατική ποινή	17
Αυθαίρετες συλλήψεις και κρατήσεις	18
3.4 Βασανιστήρια και άλλοι τρόποι απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης	18
Ακούσιες εξαφανίσεις	20
3.5 Δικαίωμα σε δίκαιη δίκη	20
3.6 Δικαίωμα στη θρησκευτική ελευθερία	21
Προσηλυτισμός, αλλαγή θρησκευάματος και αποστασία	22
Βλασφημία	22
3.7 Δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης	22
3.8 Ελευθερία κυκλοφορίας	24
3.9 Δικαίωμα σε αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης	25
4. Ευάλωτες ομάδες	25
4.1 Θρησκευτικές μειονότητες	26
Ζωροάστρες	26
Εβραίοι	27
Χριστιανοί	27
Baha'is	27
Άλλες θρησκευτικές μειονότητες	28
Σουνίτες μουσουλμάνοι	28
Ασσύριοι	29
4.2 Εθνοτικές μειονότητες	29
Αζέριοι	30
Κούρδοι	30
Άραβες	31
Baluchis	32
4.3 Γυναίκες	32
4.4 Παιδιά	33
4.5 Ομοφυλόφιλοι	34
5. Τα Προγράμματα της Ύπατης Αρμοστείας	34
5.1 Εισαγωγή	34

5.2 Κυριότερες Εξελίξεις, Πρόοδος και Ανάγκες	35
Εθελοντικός επαναπατρισμός Αφγανών προσφύγων	35
Εθελοντικός επαναπατρισμός Ιρακινών προσφύγων	35
6. Ιρανοί αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες: στατιστική επισκόπηση	36
6.1 Ο ιρανικός προσφυγικός πληθυσμός στις κυριότερες χώρες ασύλου	36
6.2 Αιτήσεις ασύλου και καθορισμός του καθεστώτος του πρόσφυγα στην Ευρώπη (1990-1999)	36
6.3 Μηνιαίες αιτήσεις ασύλου που υποβλήθηκαν στην Ευρώπη	37
6.4 Αιτήσεις ασύλου και καθορισμός του καθεστώτος του πρόσφυγα: Παγκόσμια επισκόπηση	37

ΠΙΝΑΚΕΣ – ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Μηνιαίος Μέσος Όρος Αιτήσεων Ασύλου Ιρανών στην Ευρώπη (1/1990 – 11/2000).....	38
Ιρανικοί Προσφυγικοί Πληθυσμοί στις Κυριότερες Χώρες Ασύλου	39
Αιτήσεις Ιρανών στη Σλοβενία και στην Ευρώπη (1/1999-11/2000)	40
Μετεγκαταστάσεις ιρανών προσφύγων από επιλεγμένα γραφεία της Ύπατης Αρμοστείας	41
Αιτήσεις ασύλου ιρανών που υποβλήθηκαν σε επιλεγμένα γραφεία της Ύπατης Αρμοστείας	42

1. Εισαγωγή

Η Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν (ή το Ιράν) βρίσκεται στη νοτιοδυτική Ασία. Στα βόρεια συνορεύει με την Αρμενία, το Αζερμπαϊτζάν, το Τουρκμενιστάν και βρέχεται από την Κασπία Θάλασσα. Επίσης συνορεύει στα δυτικά με την Τουρκία, το Ιράκ, το Κουβέϊτ και τη Σαουδική Αραβία, στα ανατολικά με το Αφγανιστάν και το Πακιστάν και στα νότια με το Μπαχρέϊν, το Κατάρ, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, το Ομάν και βρέχεται από τον Κόλπο του Ομάν¹. Η έκτασή της ανέρχεται στα 1.636.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Είναι μια περίπλοκη χώρα που δεν έχει εξερευνηθεί ολοκληρωτικά αφενός λόγω των πολιτικών δυσκολιών και αφετέρου λόγω της μορφολογίας του εδάφους της².

Η πρωτεύουσα της χώρας, η Τεχεράνη, βρίσκεται στα βόρεια και ο πληθυσμός της ανέρχεται σε 6.750.000 κατοίκους. Οι κυριότερες πόλεις είναι: Mashad, Isfahan, Tabriz, Shiraz, Qom, Bakhataran και Bandar Abbas. Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή (1991) ο πληθυσμός του Ιράν ανέρχεται σε 55.800.000 κατοίκους. Σύμφωνα με εκτιμήσεις της Economist Intelligence Unit (EIU) στα μέσα του 1998 ο πληθυσμός του ανερχόταν σε 62.800.000 κατοίκους³. Το 99% του πληθυσμού είναι μουσουλμάνοι, από τους οποίους το 89% σίτες και το 10% σουνίτες.

Η Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν ιδρύθηκε το 1979, μετά από μια λαϊκή επανάσταση η οποία ανέτρεψε τη δυναστεία του Σάχη Pahlavi. Το Σύνταγμα που εγκαθιδρύει κυρώθηκε μετά την επανάσταση με λαϊκό δημοψήφισμα. Ιδρύει θεοκρατική δημοκρατία και διακηρύσσει ως σκοπό την «ίδρυση θεσμών και τη δημιουργία κοινωνίας με βάση τις ισλαμικές αρχές και κανόνες»⁴. Το Σύνταγμα του 1979 αναθεωρήθηκε το 1989. Η αναθεώρηση εγκρίθηκε από την κυβέρνηση και «επικυρώθηκε από το λαό» με δημοψήφισμα που διεξήχθη στις 29 Ιουλίου 1989.

Στην κυβέρνηση κυριαρχούν οι κληρικοί σίτες μουσουλμάνοι. Μετά την ισλαμική επανάσταση, την ανώτατη αρχή εκπροσωπεί ο Wali Faqih, θρησκευτικός αρχηγός ο οποίος έχει διορισθεί από τον κλήρο των σιτών⁵. Μετά το θάνατο του Ayatollah Khomeini στις 3 Ιουνίου 1989, πνευματικός ηγέτης του Ιράν, ο «Ανώτατος Ηγέτης της Ισλαμικής Επανάστασης» είναι ο Ayatollah Ali Khamenei⁶. Σύμφωνα με το Σύνταγμα έχει «απόλυτη» εξουσία και άρα είναι ο εκπρόσωπος της νομοθετικής, εκτελεστικής και δικαστικής εξουσίας της χώρας⁷. Επίσης είναι ο αρχηγός των ενόπλων δυνάμεων και των εθνικών δυνάμεων ασφαλείας⁸.

Η εκτελεστική εξουσία ασκείται από τον «Πρόεδρο και τους υπουργούς»⁹. Οι εκλογές του Φεβρουαρίου 1997 ανέδειξαν πρόεδρο της χώρας, με τετραετή θητεία, τον Seyyed Mohammad Khatami, πρώην υπουργό Πολιτισμού¹⁰. Εφάρμοσε πολιτική οικονομικών, νομοθετικών και κοινωνικών μεταρρυθμίσεων και βελτίωσε τις διεθνείς σχέσεις της χώρας. Ο πρόεδρος Khatami υποστηρίχθηκε από τους διανοούμενους, τις γυναίκες, τη νεολαία και τις ομάδες των επιχειρηματιών, κερδίζοντας στις προεδρικές εκλογές το 70% των ψηφοφόρων¹¹.

¹ Βλέπε στο Παράρτημα το χάρτη του Ιράν και τις όμορες χώρες.

² Europa Publications Limited, *The Middle East and North Africa 2001. Regional Surveys of the World*, 47th edition, London, 10/2000, p. 492.

³ Economist Intelligence Unit (EIU), *Country Profile 2000 – Iran*, 2000, p. 3.

⁴ US Department of State (USDOS), *1999 Country Reports on Human Rights Practices – Iran*, 25.2.2000.

⁵ Europa Publications Limited, *The Europa World Year Book*, Volume I, London, 3/2000, p. 1852.

⁶ Europa Publications Limited, *The Middle East and North Africa 2001. Regional Surveys of the World*, 47th edition, London, 10/2000, p. 504.

⁷ Άρθρο 57 του Συντάγματος της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν.

⁸ Άρθρο 110 παρ. 5 του Συντάγματος της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν.

⁹ Άρθρο 60 του Συντάγματος της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν.

¹⁰ Βλέπε σχετικά «Έκθεση για την κατάσταση των Προσφύγων και του Αιτούντων Άσυλο από την Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν», Υπατη Αρμοστεία, Αθήνα 1998, σελ. 9.

¹¹ Freedom House, *Freedom in the World 1999-2000: Iran*, 12/2000.

Η νομοθετική εξουσία ασκείται από την Ισλαμική Συμβουλευτική Συνέλευση, ή τους Majlis. Έχει 270 έδρες, που το 2000 αυξήθηκαν σε 290¹². Οι νόμοι που ψηφίζονται από τους Majlis ελέγχονται για τη συμβατότητά τους με τις ισλαμικές αρχές και για τη συνταγματικότητά τους από το Συμβούλιο των Φρουρών της Επανάστασης, αποτελούμενο από έξη ανώτατους κληρικούς που διορίζονται από τον Ayatollah και έξη νομικούς που διορίζονται από τον προϊστάμενο της δικαστικής εξουσίας και εγκρίνονται εν συνεχεία από τους Majlis¹³.

Σύμφωνα με το Σύνταγμα η δικαστική εξουσία του Ιράν είναι ανεξάρτητη και προστατεύει «τα δικαιώματα του ατόμου και της κοινωνίας». Εκπληρώνει το έργο της «σύμφωνα με τα κριτήρια του Ισλάμ»¹⁴. Αναφέρθηκε ότι στις 5 Μαΐου 2000 διορίσθηκε προϊστάμενος δικαστής στα Επαναστατικά Δικαστήρια ο Ali Mobasher, διαδεχόμενος τον Gholamhossein Rahbarpour¹⁵.

Το Σύνταγμα της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν προβλέπει επίσης διάφορα «συμβούλια», όπως το Εθνικό Συμβούλιο Κατάστασης Έκτακτης Ανάγκης και το Συμβούλιο των Φρουρών. Στην προηγούμενη έκθεση της Ύπατης Αρμοστείας για την Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν αναφέρονται λεπτομερειακά τα πολιτικά κόμματα που λειτουργούν στη χώρα¹⁶.

Η επίσημη γλώσσα της χώρας είναι η περσική, η οποία χρησιμοποιείται στα επίσημα έγγραφα, σε κείμενα κλπ. Ταυτόχρονα όμως επιτρέπεται η χρήση περιφερειακών και φυλετικών γλωσσών στον τύπο και στα ΜΜΕ, καθώς και στη διδασκαλία λογοτεχνίας στα σχολεία¹⁷. «Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και σε όλους τους τομείς των σπουδών» διδάσκεται επίσης η Αραβική γλώσσα στην οποία είναι γραμμένα το Κοράνι και τα ισλαμικά ιερά κείμενα¹⁸.

2. Κυριότερες εξελίξεις στο Ιράν (Οκτώβριος 1998 – Ιανουάριος 2001)

Το Φεβρουάριο του 1999 διεξήχθησαν οι πρώτες γενικές κοινοτικές δημοτικές εκλογές. Στις 26 Φεβρουαρίου οι μετριοπαθείς κέρδισαν σ' όλη τη χώρα το 80% των περίπου 200.000 εδρών παρόντας έτσι στον πρόεδρο Khatami «σημαντική ψήφο εμπιστοσύνης»¹⁹.

2.1 Διαδηλώσεις των φοιτητών

Στις 8 Ιουλίου 1999, οι φοιτητές διαμαρτυρήθηκαν ειρηνικά για το σχέδιο νόμου που προτάθηκε από τους Majlis και προβλέπει τον περιορισμό της ελευθερίας του τύπου και για την απόφαση της κυβέρνησης να κλείσει σημαντική εφημερίδα που υποστηρίζει τη μεταρρυθμιστική πολιτική του προέδρου της χώρας²⁰. Στα πλαίσια της αντιμετώπισης των διαδηλώσεων διαμαρτυρίας κυβερνητικοί αξιωματούχοι και άλλοι οι οποίοι ενεργούσαν με τη συναίνεση των αρχών, χρησιμοποίησαν υπερβολική βία επιτιθέμενοι σε φοιτητική εστία στο Πανεπιστήμιο της Τεχεράνης: σε κάποιες περιπτώσεις εκπαραθύρωσαν φοιτητές και σε κάποιες άλλες προχώρησαν σε συλλήψεις²¹. Οι αστυνομικές δυνάμεις επέβλεπαν και επέτρεψαν επανειλημμένες επιθέσεις κατά των φοιτητών και της εστίας όπου διέμεναν. Η οργάνωση Human Rights Watch ανέφερε ότι τουλάχιστον τέσσερις φοιτητές σκοτώθηκαν, περίπου 300 τραυματίστηκαν και 400 συνελήφθησαν και κρατήθηκαν από τις αστυνομικές αρχές²².

¹² USDOS, 1999 Country Reports on Human Rights Practices – Iran, 25.2.2000.

¹³ Ibid., Η εξουσία του Συμβουλίου να αναθεωρεί τη νομοθεσία πηγάζει από το άρθρο 72 του Συντάγματος της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν.

¹⁴ Άρθρα 61 και 156 του Συντάγματος της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν.

¹⁵ Keesing's Record of World Events, Vol. 46, 5/2000, Iran – Appointment of army commander.

¹⁶ Βλέπε σχετικά «Έκθεση για την κατάσταση των Προσφύγων και του Αιτούντων Άσυλο από την Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν», Ύπατη Αρμοστεία, Αθήνα 1998, σελ. 16-23.

¹⁷ Άρθρο 15 του Συντάγματος της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν.

¹⁸ Άρθρο 16 του Συντάγματος της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν.

¹⁹ Freedom House, Freedom in the World 1999-2000: Iran, 12/2000.

²⁰ Ibid.

²¹ USDOS, 1999 Country Report on Human Rights Practices – Iran, 25.2.2000.

²² Human Rights Watch, World Report 2000: Iran 12/1999, p. 352.

Τις επόμενες ημέρες, η έκταση των διαδηλώσεων άλλαξε δραματικά. Οι εκδηλώσεις διαμαρτυρίας αυξήθηκαν και σ' αυτές συμμετείχαν και μη φοιτητές. Οι διαδηλωτές επιδόθηκαν σε λεηλασίες και βανδαλισμούς. Εκτεταμένες ταραχές ξέσπασαν σε όλες τις πόλεις της χώρας²³. Οι φοιτητικές ομάδες αποστασιοποιήθηκαν από τα γεγονότα και κατηγορήσαν γι' αυτά τους «ταραξίες που τιμωρήθηκαν από την κυβέρνηση». Εκατοντάδες άνθρωποι συνελήφθησαν σε όλη τη χώρα, οι περισσότεροι κρατήθηκαν χωρίς να απαγγελθεί σε βάρος τους κατηγορία ή να παραπεμφθούν σε δίκη²⁴. Η κυβέρνηση ανακοίνωσε τη διοργάνωση αντι-διαδήλωσης που έλαβε χώρα στις 14 Ιουλίου και συμμετείχαν οπαδοί του καθεστώτος και κυβερνητικοί υπάλληλοι που δεν εργάζονταν την ημέρα αυτή²⁵.

Η κυβέρνηση υιοθέτησε μέτρα σε βάρος των δυνάμεων ασφαλείας που επιτέθηκαν στους διαδηλωτές χρησιμοποιώντας βία, καθώς και των αρχηγών των φοιτητών και των διαδηλωτών που ώθησαν στη διάπραξη αδικημάτων. Ο πρόεδρος Khatami ανακοίνωσε στις 12 Αυγούστου 1999 ότι αυτουργοί των επιθέσεων στη φοιτητική εστία ήταν «οι αστυνομικοί αξιωματούχοι ενεργώντας εκτός του πεδίου εξουσίας τους και οι υπάλληλοι που δεν υπηρετούν στις ένοπλες δυνάμεις της χώρας»²⁶. Στις 29 Φεβρουαρίου 2000 άρχισε σε στρατιωτικό δικαστήριο της Τεχεράνης η δίκη είκοσι αστυνομικών και άλλων μελών των δυνάμεων ασφαλείας, που είχαν συμμετάσχει στις αυθαίρετες επιθέσεις στη φοιτητική εστία²⁷. Η δίκη των αξιωματούχων καθώς και του απολυθέντος αρχηγού του αστυνομίας αντιμετωπίστηκε ως «ένδειξη της βούλησης» της κυβέρνησης του προέδρου Khatami να «ελέγξει τα σκληροπυρηνικά στοιχεία των δυνάμεων ασφαλείας»²⁸. Όμως σύμφωνα με την Παγκόσμια Έκθεση της οργάνωσης Human Rights Watch που δημοσιεύθηκε το 2001, στους κατηγορούμενους δεν περιλαμβάνονται «οι ένστολοι παραστρατιωτικοί οι οποίοι σύμφωνα με αυτόπτες μάρτυρες είναι υπεύθυνοι για τη βία που ασκήθηκε»²⁹. Στις 11 Ιουλίου 2000, ο πρώην αρχηγός της αστυνομίας αθώωθηκε από το στρατιωτικό δικαστήριο, ένα αστυνόμος καταδικάστηκε σε διετή φυλάκιση επειδή δεν υπάκουσε στη διαταγή να μην εισέλθει στη φοιτητική εστία και ένας άλλος σε φυλάκιση 91 ημερών επειδή έκλεψε μια ηλεκτρική ξυριστική μηχανή³⁰.

Στις 8 Ιουλίου 2000, την πρώτη επέτειο της επίθεσης της αστυνομίας στη φοιτητική εστία του πανεπιστημίου της Τεχεράνης και των συλλήψεων των πολιτών που επακολούθησαν, πραγματοποιήθηκαν στην ιρανική πρωτεύουσα διαδηλώσεις διαμαρτυρίας³¹. Οι φοιτητές διαδήλωσαν μαζί με άλλους πολίτες εκφράζοντας την ανησυχία τους για τις εξαιρετικά άσχημες οικονομικές συνθήκες³².

Στις 20 Αυγούστου 2000 η νομοθετική εξουσία – οι Majlis - ψήφισε νόμο με τον οποίον απαγορεύεται στις ένοπλες και αστυνομικές δυνάμεις να εισέρχονται στους χώρους των πανεπιστημίων χωρίς την προηγούμενη έγκριση της διοίκησης των πανεπιστημίων και τη σύμφωνη γνώμη του Υπουργείου Ανώτατης Εκπαίδευσης³³.

Στα τέλη Αυγούστου του 2000 ξέσπασαν πάλι βίαια επεισόδια στη διάρκεια φοιτητικής συγκέντρωσης που πραγματοποιήθηκε στη δυτική πόλη Kharagabad. Στόχος της επίθεσης των εθνοφρουρών Basij ήταν δύο εξέχοντες αντικαθεστωτικοί που έφθασαν στην πόλη για να μιλήσουν σε

²³ Amnesty International, *Annual Report 2000 – Iran*, 2000, p. 132.

²⁴ Ibid.

²⁵ USDOS, *1999 Country Report on Human Rights Practices – Iran*, 25.2.2000.

²⁶ Human Rights Watch, *World Report 2000: Iran 12/1999*, p. 353.

²⁷ *Keesing's Record of World Events*, Vol. 46, 2/2000, *Iran – Trial of Security Officers*.

²⁸ Ibid.

²⁹ Human Rights Watch, *World Report 2001: Iran 12/2000*, p. 379.

³⁰ Justin Huggler, «Iranian show trial clears police chief of campus rampage», *The Independent*, 12.7.2000.

³¹ *Keesing's Record of World Events*, Vol. 46, 7/2000, *Iran – Demonstration on anniversary of police raid*.

³² Human Rights Watch, *World Report 2001: Iran*, 12/2000, p. 381.

³³ *Keesing's Record of World Events*, Vol. 46, 8/2000, *Iran – Blocking of amendments to press law*.

εθνικό συνέδριο που οργάνωσε η κυριότερη φοιτητική ομάδα που υποστηρίζει τη μεταρρυθμιστική πολιτική του προέδρου της χώρας. Τις επόμενες ημέρες συνελήφθησαν και κακοποιήθηκαν από τους Φρουρούς της Επανάστασης και τους εθνοφρουρούς οι αρχηγοί των φοιτητών. Ένας αστυνομικός σκοτώθηκε από «άγνωστα στοιχεία»³⁴. Σε έκθεση που δημοσιεύθηκε το Νοέμβριο του 2000 η κοινοβουλευτική Επιτροπή η οποία ερεύνησε αυτές «τις πέντε ημέρες της χειρότερης εξέγερσης [...] του τελευταίου χρόνου», επέρριψε ευθύνες στα θεσμικά όργανα του ιρανικού κράτους, όπως τους Φρουρούς της Επανάστασης και τους εθνοφρουρούς Basij³⁵.

2.2 Οι βουλευτικές εκλογές (Majlis)

Στις 28 Φεβρουαρίου 2000 διεξήχθησαν οι βουλευτικές εκλογές για την ανάδειξη της 6^{ης} Ισλαμικής Συμβουλευτικής Συνέλευσης (Majlis). Σύμφωνα με τα προσωρινά αποτελέσματα κέρδισαν με πλειοψηφία δύο τρίτων οι μεταρρυθμιστές υποψήφιοι που συντάσσονται σε διάφορα επίπεδα με τον πρόεδρο Khatami, η πολιτική του οποίου έχει ιδιαίτερη βαρύτητα στην εθνική πολιτική σκηνή³⁶. Οι εκλογές χαρακτηρίζονται ως οι «δικαιότερες στην ιστορία του Ιράν»³⁷. Η κοινοβουλευτική πλειοψηφία στους Majlis είναι όμως ασαφής, καθώς κάποιοι συντηρητικοί περιελήφθησαν σε καταλόγους μεταρρυθμιστών και δεν ήταν σαφές πόσοι εκλεγμένοι ανεξάρτητοι βουλευτές ήταν με το μέρος των μεταρρυθμιστών³⁸. Δέκα οκτώ κόμματα που υποστηρίζουν τη μεταρρύθμιση, στα οποία συμπεριλαμβάνεται το Ισλαμικό Ιρανικό Μέτωπο Συμμετοχής (Islamic Iran Participation Front) του οποίου ηγείται ο νεαρότερος αδερφός του προέδρου Khatami, ο Mollahamed Reza, συμμετείχε στις εκλογές με μια ομπρέλα συμμαχιών, η οποία είναι γνωστή ως Μέτωπο της 23^{ης} Μαΐου.

Στις 12 Μαρτίου 2000 πυροβολήθηκε στο κεφάλι και τραυματίστηκε ο Saeed Hajjarian, ανώτατος αξιωματούχος, σύμβουλος του Προέδρου της χώρας. Εκφράστηκε η άποψη ότι αυτή η απόπειρα δολοφονίας διετάχθη από τις συντηρητικές πολιτικές δυνάμεις οι οποίες εξοργίστηκαν με τα εκλογικά αποτελέσματα³⁹. Επειδή ο αυτουργός της απόπειρας διέφυγε με μοτοσικλέτα που χρησιμοποιούν οι δυνάμεις ασφαλείας, υπάρχουν υποψίες ότι ενήργησε συνεργαζόμενος μ' αυτές⁴⁰. Νωρίτερα, ο κύριος Hajjarian είχε δεχθεί απειλές κατά της ζωής του λόγω του εξέχοντος ρόλου του ως διευθυντή της μεταρρυθμιστικής εφημερίδας Sobh-e Emrouz. Το ζήτημα των δολοφονιών που υποστηρίζονται από το κράτος αναζωπυρώθηκε με τη δημοσίευση, στις 8.3.2000, στην εφημερίδα The Independent, των ονομάτων γνωστών μελών επιτροπής ανώτατων κυβερνητικών αξιωματούχων, για τους οποίους λέγεται ότι στη διάρκεια της προεδρίας της χώρας από τον Rafsanjani επέτρεψαν τη δολοφονία περίπου εκατό διανοουμένων, δημοσιογράφων και κληρικών⁴¹. Οκτώ ύποπτοι συνελήφθησαν στα πλαίσια της διερεύνησης της απόπειρας δολοφονίας κατά του Hajjarian. Στις 4.4.2000 ανακοινώθηκε η ευθύνη για τις ανακρίσεις μεταφέρθηκε από τον έλεγχο του Υπουργείου Πληροφοριών στην (ελεγχόμενη από συντηρητικούς) δικαστική εξουσία⁴². Οι σχετικές ανακρίσεις δεν είχαν ολοκληρωθεί και υποστηρίχθηκε ότι η μεταφορά αρμοδιότητας «έπληξε τις προσπάθειες εντοπισμού των αυτουργών των πυροβολισμών»⁴³. Στις 17.5.2000, ο αυ-

³⁴ Guy Dinmore, "Iranian hardliners blamed over student riots", Financial Times, 14.11.2000.

³⁵ Ibid.

³⁶ Keesing's Record of World Events, Vol. 46, 2/2000: Iran – Landslide reformist victory in elections to sixth Majlis.

³⁷ Human Rights Watch, World Report 2001: Iran, 12/2000, p. 378.

³⁸ Keesing's Record of World Events, Vol. 46, 2/2000: Iran – Landslide reformist victory in elections to sixth Majlis.

³⁹ Ibid., Vol. 46, 3/2000, Iran – Assassination attempt on presidential adviser.

⁴⁰ Human Rights Watch, World Report 2001: Iran, 12/2000, p. 379.

⁴¹ Keesing's Record of World Events, Vol. 46, 3/2000, Iran – Assassination attempt on presidential adviser.

⁴² Ibid., Vol. 46, 4/2000, Iran – Developments in Hajjarian case.

⁴³ Middle East Economic Digest, 14.4.2000.

τουργός και τέσσερις συνεργάτες του καταδικάστηκαν για το ρόλο τους στην απόπειρα δολοφονίας σε φυλάκιση τριών έως δέκα πέντε ετών⁴⁴.

Στις 13 Μαρτίου 2000 αναφέρθηκε ότι το ελεγχόμενο από συντηρητικούς Συμβούλιο των Φρουρών της Επανάστασης αρνήθηκε να επικυρώσει τα αποτελέσματα των εκλογών⁴⁵. Το Συμβούλιο ακύρωσε χωρίς αποδεικτικά στοιχεία τα εκλογικά αποτελέσματα. Τον Απρίλιο του 2000 δεξιές συντηρητικές δυνάμεις ενέτειναν τις προσπάθειες υπόθαλψης των μεταρρυθμίσεων του προέδρου Khatami, ο οποίος μαζί με άλλους ηγέτες της μεταρρύθμισης απηύθυνε έκκληση για συμφιλίωση αυξάνοντας τις ανησυχίες στους φοιτητές⁴⁶. Υποστηρίζεται ότι οι συντηρητικοί ήθελαν να καθυστερήσουν ή να προλάβουν τη δημιουργία νέας βουλής κυριαρχούμενης από τους μεταρρυθμιστές. Οι εκλογές για την ανάδειξη των βουλευτών που καλύπτουν τις 63 από τις 290 έδρες όπου κανένας υποψήφιος δεν είχε συγκεντρώσει τους ελάχιστους ψήφους (25% των ψήφων), προγραμματίστηκαν αρχικά για τον Απρίλιο, αλλά αναβλήθηκαν για το Μάιο από το Συμβούλιο των Φρουρών της Επανάστασης⁴⁷. Το Συμβούλιο ακύρωσε επίσης ανατιολόγητα και δίχως αποδείξεις τα αποτελέσματα έντεκα εκλογικών περιφερειών των Majlis και προσέβαλε τα αποτελέσματα της Τεχεράνης όπου οι υποστηρικτές του Khatami κέρδισαν τις 29 από τις 30 έδρες⁴⁸.

Στις 5 Μαΐου 2000, διεξήχθη ο δεύτερος γύρος των εκλογών σε εξήντα έξη εκλογικές περιφέρειες. Τα πρώτα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι μεταρρυθμιστές κέρδισαν τις 47 έδρες, οι συντηρητικοί δέκα και οι ανεξάρτητοι τις υπόλοιπες εννέα⁴⁹. Έτσι, οι μεταρρυθμιστές και οι ανεξάρτητοι έχουν θεωρητικά την πλειοψηφία στο κοινοβούλιο, αν και κάποιοι ανεξάρτητοι πρόσκεινται περισσότερο στους συντηρητικούς παρά στους μεταρρυθμιστές. Στις εκλογές εξελέγησαν 33 κληρικοί, 20 λιγότεροι από αυτούς που είχαν εκλεγεί στην προηγούμενη βουλή⁵⁰.

Στην έναρξη των εργασιών των Majlis, στις 27 Μαΐου 2000, εξελέγη εκπρόσωπος της Βουλής ο Mehdi Karubi. Ήταν εκπρόσωπος της νομοθετικής εξουσίας από το 1989 έως το 1992. Οι μεταρρυθμιστές έλπιζαν ότι θα εκλεγόταν ο νεαρότερος αδερφός του προέδρου, ο Mohamed Reza⁵¹. Τελικά, ο Khatami εξελέγη πρώτος τη τάξει βουλευτής τον Ιούνιο⁵². Ο προηγούμενος πρόεδρος Rafsanjani⁵³, ο οποίος υποστηρίχθηκε ευρέως από τους συντηρητικούς ως αξιόπιστος εκπρόσωπος της Βουλής παραιτήθηκε από τη βουλευτική του έδρα μετά τις κατηγορίες των υποστηρικτών του ότι διασφάλισε την εκλογή του στην Τεχεράνη με νοθεία⁵⁴.

Οι επόμενες εκλογές θα διεξαχθούν τον Ιούνιο του 2001 (προεδρικές) και το 2005 (εθνικές βουλευτικές)⁵⁵. Ο αγώνας για την εξουσία ανάμεσα στη μεταρρυθμιστική κυβέρνηση του Ιράν και τη συντηρητική αντιπολίτευση θα συνεχίσει να κυριαρχεί στην πολιτική σκηνή, με επίκεντρο της προσοχής τις προεδρικές εκλογές του 2001⁵⁶. Αναφέρεται ότι ο πρόεδρος Khatami έχει απογοητευθεί από την πορεία της μεταρρύθμισης και την υλοποίηση των στόχων της. Παραδέχθηκε ότι

⁴⁴ Ibid., Vol. 46, 4/2000, *Iran – Convictions in Hajjarian case*.

⁴⁵ Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ: *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*. Interim report prepared by Maurice Copithorne, Special Representative of the Commission on Human Rights on the situation of human rights in the Islamic Republic of Iran, in accordance with Assembly resolution 54/177 of 12.12.1999, A/55/363/8.9.2000, para. 91.

⁴⁶ *Keesing's Record of World Events*, Vol. 46, 4/2000, *Iran – Conservative advances*.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ *Human Rights Watch*, *World Report 2001: Iran*, 12/2000, p. 380.

⁴⁹ *Keesing's Record of World Events*, Vol. 46, 5/2000, *Iran – Reformist victories in second round elections*.

⁵⁰ Ibid., Vol. 46, 5/2000, *Iran – Reformist victories in second round elections*.

⁵¹ Ibid., Vol. 246, 5/2000, *Iran – Election of Speaker*.

⁵² Ibid., Vol. 46, 6/2000, *Iran – Reformist consolidation of Mailis power*.

⁵³ Ο Ali Akbar Hashemi Rafsanjani ήταν πρόεδρος του Ιράν από το 1989 έως το 1997. Βλέπε σχετικά «Έκθεση για την κατάσταση των Προσφύγων και του Αιτούντων Άσυλο από την Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν», Ύπατη Αρμοστεία, Αθήνα 1998, σελ. 9.

⁵⁴ *Keesing's Record of World Events*, Vol. 46, 5/2000, *Iran – Election of Speaker*.

⁵⁵ EIU, *Country Report – Iran*, Updater, 1/2001, p. 1 & Ibid. *Country Report – Iran*, Main Report, 12/2000, p. 4.

⁵⁶ Ibid., *Country Report – Iran*, Main Report, 12/2000, p. 3,

«η πολιτική του απέτυχε» και φέρεται να δήλωσε: «Μετά από τρία χρόνια προεδρίας δεν έχω επαρκείς δυνάμεις να εφαρμόσω το Σύνταγμα, που είναι η σημαντικότερη ευθύνη»⁵⁷. Σε μια τηλεοπτική συνέντευξη, που μεταδόθηκε στις 21-22 Αυγούστου 2000, ο πρόεδρος Khatami επαναβεβαίωσε τη δέσμευσή του για δημοκρατική διακυβέρνηση της χώρας και κάλεσε τους οπαδούς του να έχουν υπομονή με την πορεία της αργής εξέλιξης της μεταρρύθμισης⁵⁸. Αναμένεται να θέσει υποψηφιότητα και στις επόμενες εκλογές και να κερδίσει και μια δεύτερη τετραετή προεδρική θητεία, αλλά εάν θα πρέπει να κυβερνήσει με απειλές να μην αντισταθεί, οπότε θα επιδεινωθεί σημαντικά η πολιτική σταθερότητα της χώρας.⁵⁹

2.3 Διεθνείς Σχέσεις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

Ο Πρόεδρος Khatami «έσπασε τον πάγο» στις σχέσεις Ιράν και ΗΠΑ, με τηλεοπτική συνέντευξη που πραγματοποιήθηκε τον Ιανουάριο του 1999 και μιλώντας το Σεπτέμβριο στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών. Εξέφρασε τη «λύπη» του για την ομηρία των Αμερικανών πολιτών, που έλαβε χώρα στη Τεχεράνη το 1979 και κάλεσε τις ΗΠΑ να συμμετάσχουν σε «διάλογο πολιτισμών»⁶⁰. Σε απάντηση, ο πρόεδρος Clinton, κάλεσε το Κογκρέσο να άρει τις κυρώσεις που είχαν επιβληθεί σε βάρος τριών αλλοδαπών εταιρειών που επενδύουν στην ιρανική βιομηχανία πετρελαίου⁶¹.

Μετά τις βουλευτικές – εθνικές εκλογές του Φεβρουαρίου του 2000 και συμμετέχουσα σε διάσκεψη που οργανώθηκε από το Αμερικανο-Ιρανικό Συμβούλιο⁶² στις 17 Μαρτίου 2000, η υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ Madeleine Albright κάλεσε για το άνοιγμα «ενός νέου κεφαλαίου» στις σχέσεις των δύο χωρών, και ανακοίνωσε την άρση των αμερικανικών κυρώσεων σε κάποια αγαθά⁶³ που εξάγει το Ιράν. Πρόσθεσε ότι η υποστήριξη του Ιράκ από τις ΗΠΑ στη διάρκεια του Ιρανο-ιρακινού πολέμου της δεκαετίας του 1980 ήταν «μεσοπρόθεσμη» και ότι η αμερικανική κυβέρνηση είναι έτοιμη να διαπραγματευθεί «σφαιρικά» με το Ιράν για τις εκκρεμούσες αξιώσεις που αφορούν στην επιστροφή των ιρανικών περιουσιών που πάγωσε η αμερικανική κυβέρνηση το 1979 (περίπου 5 δις. δολάρια)⁶⁴. Το 1995 απαγορεύθηκε στις αμερικανικές εταιρείες να επενδύσουν στις ιρανικές βιομηχανίες πετρελαίου και φυσικού αερίου επειδή κρίθηκε ότι το Ιράν αποτελούσε απειλή για την εθνική ασφάλεια των ΗΠΑ⁶⁵. Τον Απρίλιο του 2000, νέες – αλλά κυρίως συμβολικές – κυρώσεις επιβλήθηκαν στο Ιράν το οποίο πιστεύεται ότι έχει προβεί σε μεταφορά πυραυλικής τεχνολογίας. Η κυβέρνηση του Ιράν αρνήθηκε τους σχετικούς ισχυρισμούς⁶⁶.

Τον Αύγουστο του 2000 ο εκπρόσωπος της Βουλής του Ιράν, Karubi και άλλοι τέσσερις βουλευτές συναντήθηκαν με τέσσερα μέλη του Κογκρέσου στην Ουάσιγκτον, και συζήτησαν τους τρόπους προαγωγής και βελτίωσης των διμερών σχέσεων. Ο Karubi επιστρέφοντας στο Ιράν δή-

⁵⁷ Geneive Abdo, «Iran's Would-Be Reformer», in International Herald Tribune, 1.12.2000.

⁵⁸ Keesing's Record of World Events, Vol. 46, 8/2000, Iran – Blocking of amendments to press law.

⁵⁹ EIU, Country Report – Iran, Main Report, 12/2000, p. 3.

⁶⁰ Freedom House, Freedom in the World 1998-1999: Iran, 12/1999.

⁶¹ Ibid.

⁶² Το Αμερικανο-Ιρανικό Συμβούλιο ιδρύθηκε το 1997. Είναι μη κερδοσκοπική και εκπαιδευτική οργάνωση με σκοπό την προαγωγή του διαλόγου και τη βελτίωση των σχέσεων των δύο λαών και κυβερνήσεων. Υποστηρίζει τις προσπάθειες δημιουργίας μιας κοινωνίας πολιτών στο Ιράν και ενθαρρύνει τη συμμετοχή στην ιρανο-αμερικανική κοινότητα για το σχεδιασμό της αμερικανικής πολιτικής που αφορά το Ιράν. Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε ιστοσελίδα: <http://www.american-iranian.org/>.

⁶³ Παρατηρήσεις της υπουργού Εξωτερικών στη διάσκεψη με θέμα : «Το Νέο Κοινοβούλιο του Ιράν: Συνέπειες στις Αμερικανο-Ιρανικές Σχέσεις» που οργανώθηκε στις 17.3.2000 στην Ουάσιγκτον από το Αμερικανο-Ιρανικό Συμβούλιο σε συνεργασία με την Κοινωνία της Ασίας (Asia Society), το Ινστιτούτο της Μέσης Ανατολής (Middle East Institute) και τη Σχολή Αλλοδαπών Υπηρεσιών της Georgetown (Georgetown's School of Foreign Services).

⁶⁴ Keesing's Record of World Events, Vol. 46, 3/2000, Iran: Relaxation of US sanctions regime.

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Ibid. Vol. 46, 4/2000, Iran: Relations with USA.

λωσε ότι «καταβάλλονται προσπάθειες στις ΗΠΑ για την άρση των κυρώσεων που έχουν επιβληθεί σε βάρος του Ιράν»⁶⁷. Τρεις κυβερνητικοί αξιωματούχοι των ΗΠΑ επισκέφθηκαν το Ιράν το Σεπτέμβριο για να παρευρεθούν σε διάσκεψη που οργάνωσε ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών για τα Τρόφιμα και τη Γεωργία (FAO – United Nations Food and Agricultural Organisation)⁶⁸.

Η σχετική βελτίωση των διμερών σχέσεων αποδείχθηκε στη Διάσκεψη Κορυφής των Ηνωμένων Εθνών για τη Νέα Χιλιετία, που οργανώθηκε στη Νέα Υόρκη από 6 έως 9 Σεπτεμβρίου 2000. Πριν από τη διάσκεψη πραγματοποιήθηκαν συζητήσεις στρογγυλής τραπέζης: η υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ Madeleine Albright παρακάθισε σε συζήτηση όπου προήδρευε ο ιρανόσ πρόεδρος Khatami⁶⁹. Επίσης παρακολούθησε την ομιλία του Ιρανού προέδρου στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, επειδή δεν υπάρχει επίσημος διάλογος με το Ιράν και «ήθελε να στείλει το μήνυμα στους Ιρανούς, ότι [οι αμερικανοί] είναι πρόθυμοι να τους ακούσουν»⁷⁰. Αμερικανοί αξιωματούχοι δήλωσαν ότι δεν έχουν προγραμματιστεί συναντήσεις υψηλού επιπέδου αλλά ότι η κυβέρνηση των ΗΠΑ υποστηρίζει τις δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις του προέδρου Khatami⁷¹.

Με την εκλογή του νέου προέδρου των ΗΠΑ, George W. Bush, αναμένεται περαιτέρω βελτίωση των σχέσεων Ιράν-ΗΠΑ⁷². Εντός του 2001 αναμένεται σύσφιξη των οικονομικών δεσμών και αναθέρμανση του πολιτικού διαλόγου ανάμεσα στις δύο χώρες. Όμως, λαμβάνοντας υπόψη τους ευαίσθητους δεσμούς των δύο χωρών είναι πιθανό να μην αναληφθούν σημαντικές πρωτοβουλίες πριν την ολοκλήρωση των επόμενων προεδρικών εκλογών του Ιράν, τον Ιούνιο του 2001⁷³.

Γερμανία

Στις 20 Ιανουαρίου 2000 αφέθηκε ελεύθερος ένας γερμανός επιχειρηματίας ο οποίος εκρατείτο από τις ιρανικές αρχές από το 1997⁷⁴. Τον Ιανουάριο του 1998 καταδικάστηκε σε θάνατο δια λιθοβολισμού επειδή, σύμφωνα με το κατηγορητήριο, είχε σεξουαλικές σχέσεις με ανύπαντρη ιρανή γυναίκα. Αργότερα, η καταδίκη του αναιρέθηκε με το σκεπτικό ότι δεν υπήρχαν αποδείξεις ικανές να στηρίξουν την κατηγορία που είχε απαγγελθεί σε βάρος του. Η απελευθέρωσή του συνέπεσε με την απελευθέρωση από τις γερμανικές αρχές ενός πολίτη του Ιράν, ο οποίος κατηγορείτο για κατασκοπεία⁷⁵.

Τη διετία 1999-2000 οι σχέσεις Ιράν και Γερμανίας ήσαν τεταμένες, κυρίως λόγω των γεγονότων που έλαβαν χώρα μετά τη διάσκεψη που πραγματοποιήθηκε στο Βερολίνο τον Απρίλιο του 2000. Στη διεθνή αυτή διάσκεψη εξετάστηκε το μέλλον του κινήματος της μεταρρύθμισης μετά την νίκη των μεταρρυθμιστών στις βουλευτικές – εθνικές εκλογές του Φεβρουαρίου 2000⁷⁶. Τη διάσκεψη, όπου Παρευρέθησαν εξόριστοι πολιτικοί απαγορευμένων στο Ιράν πολιτικών ομάδων, παρακολούθησαν οι αρχηγοί της μεταρρυθμιστικής πολιτικής⁷⁷. Οι συντηρητικές δυνάμεις του Ιράν εκμεταλλεύτηκαν την ευκαιρία για να παρουσιάσουν τους μεταρρυθμιστές ως ομάδα «σχετιζόμενη με ξένες εχθρικές δυνάμεις». Μετά το τέλος της διάσκεψης, που χαρακτηρίστηκε από τα ελεγχόμενα από το κράτος ΜΜΕ, χαρακτηρίστηκε ως αντι-ιρανικό και αντι-ισλαμικό γεγονός, ασκήθηκαν ποινικές διώξεις σε αρκετούς συμμετέχοντες⁷⁸.

⁶⁷ Ibid. Vol. 46, 4/2000, *Iran: Improvement in relations with USA*.

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ CNN: *UN primed for historical Millennium Summit*, 6.9.2000.

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ EIU, *Country Report – Iran*, Updater, 1/2001, p. 2.

⁷² Ibid., *Country Report – Iran*, Main Report, 12/2000, p. 3.

⁷³ Ibid., *Country Report – Iran*, Updater, 1/2001, p. 2.

⁷⁴ *Keesing's Record of World Events*, Vol. 46, 1/2000, *Iran: Release of German businessman*.

⁷⁵ Ibid., Vol. 46, 1/2000, *Iran – Release of German businessman*

⁷⁶ Agence France Presse (AFP) – 7.1.2001.

⁷⁷ *Human Rights Watch*, *World Report 2001: Iran*, 12/2000, p. 380.

⁷⁸ Ibid.

Ανάμεσα στους κατηγορούμενους ήταν και ο στενός σύμμαχος του προέδρου Khatami, κληρικός Hassan Yuseffi-Eshkevari, που κατηγορήθηκε για αποστασία, και ο δημοσιογράφος Akbar Ganji, ο οποίος κατηγορήθηκε ανώτατους αξιωματούχους του καθεστώτος ότι βρίσκονταν πίσω από τις δολοφονίες που έγιναν το 1998 και είχαν ως στόχο όσους αποσκήρτησαν από το καθεστώς της εποχής αυτής⁷⁹. Τρεις συμμετέχοντες στη διάσκεψη του Βερολίνου παρέμεναν φυλακισμένοι έως τα τέλη του 2000. Άλλοι πέντε αναμένουν να δικαστούν, αλλά έχουν αφεθεί ελεύθεροι με εγγύηση⁸⁰. Τον Ιανουάριο του 2001 τουλάχιστον οκτώ από τους συμμετέχοντες στη διάσκεψη του Βερολίνου – ανάμεσα τους οι πιο γνωστοί και εξέχοντες αντικαθεστωτικοί – καταδικάστηκαν από το Επαναστατικό Δικαστήριο σε φυλάκιση με την κατηγορία της «υπόθαλψης της ασφάλειας του κράτους» και άλλων αδικημάτων⁸¹. Άλλοι κρίθηκαν αθώοι των κατηγοριών για τις οποίες παραπέμφθηκαν σε δίκη.

Ο πρόεδρος Khatami επισκέφθηκε τη Γερμανία από τις 10 έως τις 12 Ιουλίου 2000. Είναι ο πρώτος ιρανός αρχηγός κράτους που επισκέφθηκε τη χώρα από το 1967, οπότε είχε μεταβεί ο Σάχης. Οι συνομιλίες με το γερμανό καγκελάριο Schröder επικεντρώθηκαν σε οικονομικά θέματα. Η Γερμανία ανακοίνωσε ότι θα αυξήσει τις πιστώσεις των εξαγωγών στο Ιράν⁸². Στη διάρκεια της επίσκεψης αυτής, περισσότεροι από 4.000 αστυνομικοί αναπτύχθηκαν για να συγκρατήσουν 7.000 διαδηλωτές ιρανούς της αντιπολίτευσης⁸³. Ο καγκελάριος Schröder εξέφρασε την άποψη ότι η επίσκεψη αποτελούσε ένδειξη του τέλους των ψυχρών σχέσεων των δύο χωρών και υποσχέθηκε ότι θα επισκεφθεί το Ιράν σε ανταπόδοση της επίσκεψης του ιρανού προέδρου. Όμως, μετά την καταδίκη των αντικαθεστωτικών που συμμετείχαν στη διάσκεψη του Βερολίνου, ενδέχεται ο καγκελάριος Schröder να ακυρώσει την προγραμματισμένη για το Φεβρουάριο του 2001⁸⁴ επίσκεψη του στο Ιράν, το οποίο κάλεσε τη Γερμανία να «ενεργήσει σοφά» μετά την κριτική που άσκησε στις καταδίκες⁸⁵.

Ευρωπαϊκή Ένωση

Παρά τις ιδιαίτερες δυσκολίες, κυρίως στις προαναφερόμενες διμερείς σχέσεις με τη Γερμανία οι σχέσεις Ε.Ε. και Ιράν βελτιώνονται διαρκώς. Οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις εξέφρασαν ρητά την υποστήριξή τους στη μεταρρυθμιστική πολιτική που ακολουθεί η χώρα⁸⁶.

Δύο ηγέτες, αρχηγοί ευρωπαϊκών κρατών επισκέφθηκαν το Ιράν το 1999: ο αυστριακός πρόεδρος Thomas Klestil και ο έλληνας ομόλογός του, Κωστής Στεφανόπουλος⁸⁷.

Στις 10 και 11 Ιανουαρίου 2000, ο ιρανός υπουργός Εξωτερικών, Kamal Kharrazi επισκέφθηκε το Ηνωμένο Βασίλειο. Πρόκειται για την πρώτη επίσημη επίσκεψη ανώτατου ιρανού αξιωματούχου σ' αυτήν τη χώρα από την Ισλαμική Επανάσταση του 1979⁸⁸. Οι σχέσεις των δύο χωρών ήσαν τεταμένες για διάφορους λόγους στους οποίους περιλαμβάνεται η βρετανική ανοχή στις δραστηριότητες των ιρανικών ομάδων της αντιπολίτευσης που έχουν την έδρα τους στη χώρα αυτή. Αλλά οι σχέσεις βελτιώθηκαν το Σεπτέμβριο του 1998 μετά τη δήλωση της ιρανικής κυβέρνησης ότι όταν δεν θα αναλάβει περαιτέρω πρωτοβουλία για την εκτέλεση της δικαστικής απόφασης

⁷⁹ AFP – 7.1.2001.

⁸⁰ Human Rights Watch, *World Report 2001: Iran*, 12/2000, p. 380.

⁸¹ Molly Moore & John Ward Anderson, "8 Iran Dissidents Draw Stiff Sentences", International Herald Tribune, 15.1.2001.

⁸² Η Γερμανία ήταν ο σημαντικότερος εμπορικός ευρωπαίος εταίρος του Ιράν. Βλέπε: *Keesing's Record of World Events*, Vol. 46, 7/2000, *Iran – Visit of Khatami to Germany*.

⁸³ Ibid.

⁸⁴ Guy Dinmore, *Financial Times*, 13.1.2001.

⁸⁵ BBC News, *World Middle East*, *Iran Urges Germany Not to Interfere*, 15.1.2001.

⁸⁶ Human Rights Watch, *World Report 2000: Iran*, 12/1999, p. 356.

⁸⁷ AFP – *Italian president, other top officials to visit Iran*, 19.1.2001.

⁸⁸ *Keesing's Record of World Events*, Vol. 46, 1/2000, *Iran – Visit to UK by Foreign Minister*.

(fatwa) του 1989 με την οποία ο συγγραφέας Salman Rushdie⁸⁹ λόγω του περιεχομένου του έργου του «Σατανικοί Στίχοι» καταδικάστηκε σε θάνατο για βλασφημία του Ισλάμ. Μετά τη δήλωση αυτή το Ηνωμένο Βασίλειο συμφώνησε σε ανταλλαγή πρέσβων και συζήτησε για το άνοιγμα «νέου κεφαλαίου» στις σχέσεις του Ιράν με την Ε.Ε.⁹⁰ Στα πλαίσια της επίσκεψης του ιρανού υπουργού Εξωτερικών η οποία πραγματοποιήθηκε τον Ιανουάριο του 2000 διαπιστώθηκε πρόοδος σε θέματα που αφορούν μεταξύ άλλων στη συνεργασία για την καταπολέμηση των ναρκωτικών στη Μέση Ανατολή, αλλά σε άλλα θέματα, όπως στην ειρηνευτική διαδικασία για τη Μέση Ανατολή και στο πολλαπλασιασμό των όπλων, υπάρχουν ακόμα θεμελιώδεις διαφορές⁹¹.

Στις αρχές του 2001 αναφέρθηκε ότι θα επισκεφθούν το Ιράν ο πρόεδρος της Ιταλίας Carlo Azeglio Ciampi, ο πρωθυπουργός Giuliano Amato και ο υπουργός Βιομηχανίας, Enrico Letta. Η επίσκεψη του πρωθυπουργού Amato έχει προγραμματιστεί για τις 26.2.2001, λίγο πριν την επίσκεψη του ιταλού προέδρου⁹².

Όμως, η πρόσφατη καταδίκη οκτώ αντικαθεστωτικών που συμμετείχαν στη διάσκεψη του Βερολίνου προκάλεσε ανησυχία στους κόλπους της Ε.Ε, η οποία έκρινε ότι οι ετυμηγορίες αντιβαίνουν τα διεθνή κριτήρια προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αντιφάσκουν με τις προσπάθειες της ιρανικής κυβέρνησης να «δημιουργήσει [στο Ιράν] μια κοινωνία πολιτών και να ενδυναμώσει το κράτος δικαίου»⁹³. Όμως, αναμένεται ότι η Ε.Ε. θα επιμείνει στην «πολιτική του διαλόγου» με το Ιράν⁹⁴.

Σχέσεις με άλλα κράτη

Ο πρόεδρος Khatami επισκέφθηκε την Κίνα από τις 22 έως τις 26 Ιουνίου 2000 και είχε συνομιλίες με το κινέζο ομόλογό του Jiang Zemin και άλλους κινέζους πολιτικούς αρχηγούς. Η επίσκεψη είχε κατ' αρχήν σκοπό την προαγωγή της οικονομικής συνεργασίας, αλλά πιστεύεται ότι οι αξιωματούχοι συζήτησαν επίσης ζητήματα μεταφοράς στρατιωτικής τεχνολογίας⁹⁵.

Μετά τη συνάντηση του προέδρου Khatami με τον αλγερινό ομόλογό του Abdelaziz Bouteflika που πραγματοποιήθηκε το Σεπτέμβριο του 2000 στα πλαίσια της Παγκόσμιας Διάσκεψης για τη Νέα Χιλιετία ανακοινώθηκε ότι οι δύο χώρες αποφάσισαν να αποκαταστήσουν τις επίσημες διπλωματικές σχέσεις⁹⁶ που διεκόπησαν το 1993 από την Αλγερία, που κατηγορήσε το Ιράν ότι υποστήριξε ένοπλα ισλαμικά φονταμενταλιστικά κινήματα που πολέμησαν την αλγερινή κυβέρνηση⁹⁷.

Στα τέλη Οκτωβρίου 2000 ο πρόεδρος Khatami επισκέφθηκε για τέσσερις ημέρες την Ιαπωνία. Πρόκειται για την πρώτη επίσκεψη ιρανού αρχηγού κράτους σ' αυτήν τη χώρα από την Επανάσταση του 1979 και η μοναδική υψηλού επιπέδου τα τελευταία 42 χρόνια⁹⁸. Η Ιαπωνία ήταν μια από τις λίγες ανεπτυγμένες χώρες που διατηρούσε στενές οικονομικές σχέσεις με το Ιράν την περίοδο που ακολούθησε την Ισλαμική Επανάσταση⁹⁹. Η προεδρική επίσκεψη επιβεβαίωσε τη στα-

⁸⁹ Η fatwa ή δικαστική απόφαση ελήφθη το 1989 από τον Ayatollah Khomeini. Αφορά τον S. Rushdie ή οποιονδήποτε τον συνδράμει στο έργο του. Η ανακοίνωση της ιρανικής κυβέρνησης ότι δεν θα αναλάβει πρωτοβουλία για την εκτέλεση αυτής της απόφασης, υπάγεται στα πλαίσια των συζητήσεων με το Ηνωμένο Βασίλειο για την αποκατάσταση πλήρων διπλωματικών σχέσεων. Όμως, κάποιες επαναστατικές οργανώσεις και κάποιοι ιρανοί βουλευτές υπογράμμισαν τη νομική αδυναμία ανάκλησης της δικαστικής απόφασης. Βλέπε: [USDOS](#), *1999 Country Reports on Human Rights Practices – Iran*, 25.1.2000.

⁹⁰ [Freedom House](#), *Freedom in the World 1998-1999: Iran*, 12/1999.

⁹¹ [Keesing's Record on World Events](#), Vol. 46, 1/2000, *Iran – Visit to UK by Foreign Minister*.

⁹² AFP, *Italian President, other top officials to visit Iran*, 19.1.2001.

⁹³ Agence Europe, 16.1.2001.

⁹⁴ Guy Dinmore, *Financial Times*, 13.1.2001

⁹⁵ [Keesing's Record of World Events](#), Vol. 46, 6/2000, *Iran – Visit by President to China*.

⁹⁶ *Ibid.*, Vol. 46, 9/2000, *Iran – Restoration of relations with Algeria*.

⁹⁷ *Ibid.*

⁹⁸ [EIU](#), *Country Report – Iran*, Main Report, 12/2000, p. 15.

⁹⁹ [EIU](#), [Viewswire](#), *Iran: Cementing relations with Japan*, 20.11.2000.

θερή βελτίωση των εξωτερικών δεσμών και αύξησε την πίεση των ΗΠΑ να επαναξιολογήσουν τη στάση τους έναντι του Ιράν¹⁰⁰. Ο πρόεδρος Khatami απηύθυνε λόγο στο κοινοβούλιο της Ιαπωνίας: πρόκειται για μια ασυνήθιστη τιμή που φαίνεται να τονίζει τη βελτίωση των διμερών πολιτικών σχέσεων¹⁰¹.

2.4 Άλλες Εξελίξεις

Στις 25.1.2000 ο Ayatollah Khamenei απένειμε χάρη στον Gholamhossian Karbaschi, πρώην δήμαρχο της Τεχεράνης που τον Ιούλιο του 1998 καταδικάστηκε κατηγορούμενος για διαφθορά και κακοδιαχείριση του δημοσίου χρήματος. Όταν συνελήφθη ο Karbaschi τα ΜΜΕ κατέκριναν ιδιαίτερα τη δικαστική εξουσία της χώρας. Η άσκηση ποινικής δίωξης και η καταδίκη του αντιμετωπίστηκαν ως ενορχηστρωμένη επίθεση των συντηρητικών πολιτικών δυνάμεων. Εξέτισε περίπου εννέα μήνες φυλακής και το Δεκέμβριο του 1998 η ποινή του μειώθηκε από πέντε σε δύο χρόνια.

Στις 18 Μαΐου 2000 η Παγκόσμια Τράπεζα ενέκρινε για πρώτη φορά από το 1993 τη χορήγηση δανείων προς το Ιράν. Τα δάνεια που ανέρχονται στο ποσό των 232.000.000 δολαρίων θα απορροφηθούν σε προγράμματα υγείας και έργα αποχέτευσης. Παράλληλα, διαπιστώθηκε πρόοδος στην πρόθεση της ιρανικής κυβέρνησης να ανοίξει την οικονομία της σε ξένες επενδύσεις¹⁰².

3. Η Κατάσταση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

3.1 Διεθνές Πλαίσιο

Η Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν είναι μέλος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών από τις 24.10.1945. Έκτοτε είναι συμβαλλόμενο μέρος σε ελάχιστα από τα διεθνή κείμενα που αφορούν στην προστασία των προσφύγων και των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Διεθνής Σύμβαση	Ημερομηνία κύρωσης ή προσχώρησης (Π) και έναρξης ισχύος
Σύμβαση για το Καθεστώς των Προσφύγων (1951)	28.7.1976 (Π) 28.7.1976
Πρωτόκολλο για το Καθεστώς των Προσφύγων (1967)	28.6.1976 (Π) 28.7.1976
Σύμβαση για την Πρόληψη και την Τιμωρία του Εγκλήματος της Γενοκτονίας (1948)	14.8.1956 14.8.1956
Διεθνής Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Φυλετικών Διακρίσεων (1965)	29.8.1968 4.1.2969
Διεθνές Σύμφωνο Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων (1966)	24.6.1975 23.3.1976
Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα (1966)	24.6.1975 3.1.976
Διεθνής Σύμβαση για την Εξάλειψη και την Τιμωρία του Εγκλήματος του Apartheid (1973)	17.4.1985 (Π) 17.4.1985
Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (1989)	13.7.1994 12.8.1994

Πηγή: UNHCR/CDR's Refworld 2000, www.unhcr.ch,untreaty.un.org.

¹⁰⁰ EIU, *Country Report – Iran*, Main Report, 12/2000, p. 3.

¹⁰¹ Η Ιαπωνία αναζητούσε τη βελτίωση των σχέσεων με το Ιράν επειδή εξαρτάται από τις εισαγωγές πετρελαίου, αλλά το πρόγραμμά της αυτό είχε ανασταλεί λόγω της εχθρότητας των ΗΠΑ έναντι του Ιράν. Βλέπε: EIU, *Country Report – Iran*, Main Report, 12/2000, p. 5-6.

¹⁰² Οι ΗΠΑ ψήφισαν κατά ενώ η Γαλλία και ο Καναδάς απείχαν από τη ψηφοφορία. Βλέπε: *Keesing's Record of World Events*, Vol. 46, 5/2000, *Iran – Resumption of World Bank loan*.

Υπογραμμίζεται ότι η Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν δεν έχει υπογράψει ούτε κυρώσει τις ακόλουθες διεθνείς συμβάσεις του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών:

Σύμβαση για το Καθεστώς των Ανιθαγενών (1954)

Σύμβαση για τη Μείωση της Ανιθαγένειας (1961)

Προαιρετικό Πρωτόκολλο του Διεθνούς Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων (1966)

Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των μορφών των Διακρίσεων σε βάρος των Γυναικών (1979)

Σύμβαση κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας (1984)

Δεύτερο Προαιρετικό Πρωτόκολλο του Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων για την κατάργηση της θανατικής ποινής (1989)

Εκτός από τις προαναφερόμενες διεθνείς συμβάσεις η Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν δεν έχει υπογράψει ούτε κυρώσει το Προαιρετικό Πρωτόκολλο της Σύμβασης για την Εξάλειψη όλων των μορφών των διακρίσεων σε βάρος των Γυναικών (1999) ούτε τα Προαιρετικά Πρωτόκολλα της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (2000) που αφορούν στη συμμετοχή των παιδιών σε ένοπλες συγκρούσεις, στην πώληση των παιδιών, στην παιδική πορνεία και πορνογραφία.

Στις 31 Δεκεμβρίου 2000, η Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν υπόγραψε το Καταστατικό του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου. Είναι η 139^η χώρα που υπέγραψε το Καταστατικό, που έχει κυρωθεί από 27 κράτη και θα αρχίσει να ισχύει όταν το κυρώσουν 60¹⁰³.

3.2 Ο Σεβασμός των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου εν γένει

Η κατάσταση των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν δεν έχει πάψει να αποτελεί πηγή ανησυχίας. Η κυβέρνηση δεν έχει αναλάβει σημαντικές πρωτοβουλίες για την προστασία τους¹⁰⁴. Καμία πρόοδος δεν διαπιστώθηκε στη διάρκεια του 1999 και σε κάποιες περιπτώσεις η κατάσταση επιδεινώθηκε καθώς εντάθηκε η αντιπαλότητα ανάμεσα στους υποστηρικτές της μεταρρυθμιστικής πολιτικής προέδρου Khatami με το συντηρητικό κλήρο του Ayatollah Khamenei¹⁰⁵.

Το 1984 η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ αποφάσισε το διορισμό Ειδικού Απεσταλμένου της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ για την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν (εφεξής : Ειδικός Απεσταλμένος του ΟΗΕ)¹⁰⁶. Το 1996¹⁰⁷ η ιρανική κυβέρνηση απαγόρευσε στον Ειδικό Απεσταλμένο του ΟΗΕ να επισκεφθεί τη χώρα και συνεχίζει έκτοτε να παρεμποδίζει τις επισκέψεις των διεθνών παρατηρητών, απεσταλμένων των μη κυβερνητικών οργανώσεων¹⁰⁸. Οι εκθέσεις του Ειδικού Απεσταλμένου του ΟΗΕ για το Ιράν στηρίζονται σε διάφορες πηγές πληροφόρησης, που αναφέρονται στην κυβέρνηση του Ιράν, σε άλλες κυβερνήσεις, σε διάφορα άτομα, σε μη κυβερνητικές οργανώσεις και στα ιρανικά και διεθνή ΜΜΕ¹⁰⁹.

Ο Ειδικός Απεσταλμένος του ΟΗΕ υπογράμμισε ότι από την ανάληψη της διακυβέρνησης της χώρας από τον πρόεδρο Khatami ενισχύθηκε η προοπτική της βελτίωσης της κατάστασης των αν-

¹⁰³ Steven Lee Myers, *US Signs Treaty for World Court to Try Atrocities*, The New York Times, 1.1.2001.

¹⁰⁴ USDOS, *1999 Country Report on Human Rights Practices – Iran*, 25.2.2000.

¹⁰⁵ Human Rights Watch, *World Report 1999: Iran*, 12/1998.

¹⁰⁶ Από το 1995 Ειδικός Απεσταλμένος είναι ο Καναδός Maurice Danby Copithorne. Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε στο Διαδίκτυο: <http://www.unhcr.ch/html/menu2/7/a/mira.htm>.

¹⁰⁷ Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, *Δήλωση του Ειδικού Απεσταλμένου της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν*, 1.4.1999.

¹⁰⁸ Human Rights Watch, *World Report 2000: Iran*, 12/1999, p. 355.

¹⁰⁹ Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, *Η κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν. Έκθεση του Ειδικού Απεσταλμένου, που υπεβλήθη κατ' εφαρμογή του Ψηφίσματος της Επιτροπής 1999/13, E/CN.4/2000/35, 18.1.2000, para. 6.*

θρωπίνων δικαιωμάτων στη χώρα¹¹⁰. Η έκθεση του 1999, εγκωμιάζει την πολιτική του προέδρου Khatami που προσπαθεί «να δημιουργήσει μια κοινωνία ανοχής όπου το κράτος δικαίου παίζει σημαντικό ρόλο και που γενικά αναγνωρίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα σε επίπεδο υψηλότερο σε σχέση με το παρελθόν»¹¹¹. Πρόσθεσε ότι η κυβέρνηση υπό τον πρόεδρο Khatami συνεχίζει μια πορεία, η οποία, εάν είναι επιτυχής, όχι μόνο θα νομιμοποιήσει το λαϊκό έρεισμα της κυβέρνησης, αλλά επίσης και μια «νέα μορφή σεβασμού των ατόμων και των δικαιωμάτων όλων των πολιτών»¹¹².

Η κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο Ιράν δεν έπαψε να ανησυχεί τον ΟΗΕ, ειδικότερα τη Γενική Συνέλευση και την Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Όμως, ο ΟΗΕ αναγνώρισε τις μεταρρυθμιστικές προσπάθειες του προέδρου Khatami, ο οποίος επαινέθηκε από το γενικό γραμματέα Kofi Annan ως «ηγέτης μακράς πνοής»¹¹³.

Το ψήφισμα της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του 1999 ήταν θετικότερο σε σχέση με αυτά των προηγούμενων ετών: υπογραμμίζει αρκετές θετικές εξελίξεις. Επαινεί τις κυβερνητικές προσπάθειες για τη βελτίωση της κατάστασης στον τομέα της ελευθερίας της έκφρασης, καλωσορίζει τη δέσμευση του Ιράν στην προαγωγή του σεβασμού του κράτους δικαίου καθώς και τις ανακρίσεις που διεξήγαγε το 1998 για τις πολιτικές εξαφανίσεις και δολοφονίες¹¹⁴. Όμως, στο ψήφισμα εκφράζεται ανησυχία για τις συνεχιζόμενες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και ειδικότερα για τον υψηλό αριθμό εκτελέσεων και των περιπτώσεων βασανιστηρίων¹¹⁵. Στο ψήφισμα του 2000 για το Ιράν, αναφέρθηκε ειδικότερα στο έργο της Ισλαμικής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και ελπίζει ότι η υιοθέτηση των πρόσφατων τροποποιήσεων του Χάρτη της Επιτροπής, οι οποίες αφορούν στην εκπροσώπηση των μη κυβερνητικών οργανώσεων θα συμβάλει στην ενδυνάμωση και στην ανεξαρτησία της¹¹⁶. Η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ανησυχεί επειδή από το 1996 ο Ειδικός Απεσταλμένος του ΟΗΕ για το Ιράν δεν έχει προσκληθεί από την ιρανική κυβέρνηση να επισκεφθεί τη χώρα¹¹⁷.

3.3. Δικαίωμα στη ζωή, στην προσωπική ασφάλεια και στη σωματική ακεραιότητα

Εξωδικαστικές, Συνοπτικές ή Αυθαίρετες Εκτελέσεις : Σύμφωνα με την από 1999 έκθεση του Αμερικανικού Υπουργείου Εξωτερικών, η οποία αναφέρεται στην κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων η ιρανική κυβέρνηση φέρει την ευθύνη για πολλές εξωδικαστικές δολοφονίες. Οι οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων ανέφεραν ότι οι δυνάμεις ασφαλείας σκότωσαν τουλάχιστον είκοσι άτομα στη βίαιη καταστολή των διαδηλώσεων των Κούρδων, που οργανώθηκαν το

¹¹⁰ Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, *Η κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν*. Έκθεση του Ειδικού Απεσταλμένου, που υπεβλήθη κατ' εφαρμογή του Ψηφίσματος τη Επιτροπής 1999/13, E/CN.4/2000/35, 18.1.2000, para. 6.

¹¹¹ Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, *Η κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν*. Έκθεση του Ειδικού Απεσταλμένου, που υπεβλήθη κατ' εφαρμογή του Ψηφίσματος τη Επιτροπής 1998/80, E/CN.4/1999/32, 28.12.2000, para. 1.

¹¹² Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, *Δήλωση του Ειδικού Απεσταλμένου της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ για την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν*, 1.4.1999.

¹¹³ Human Rights Watch, *World Report 2000: Iran*, 12/1999, p. 536.

¹¹⁴ Ψήφισμα υπ' αριθμ. 1999/13 της Επιτροπής του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, *Η Κατάσταση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν*, 23.4.1999, παρ. 1.

¹¹⁵ *Ibid.* para. 3.

¹¹⁶ Ψήφισμα υπ' αριθμ. 2000/28 της Επιτροπής του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, *Η Κατάσταση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν*, 18.4.2000, παρ. 2 (β). Οι τροποποιήσεις του Χάρτη της Ισλαμικής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων υιοθετήθηκαν στις 8 Αυγούστου 1999, βλ. E/CN.4/2000/35, 18.1.2000, para. 71.

¹¹⁷ Ψήφισμα υπ' αριθμ. 1999/13 της Επιτροπής του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, *Η Κατάσταση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν*, 23.4.1999, παρ. 3 (α).

1999 σε ένδειξη συμπαράστασης για τη σύλληψη του ηγέτη του Κόμματος των Κούρδων Εργατών (PKK), Abdullah Öcalan¹¹⁸.

Η κυβέρνηση συνέχισε τις ανακρίσεις για τις δολοφονίες των δραστήριων πολιτικών Dariush Foruhar (πρώην υπουργού), της συζύγου του Parvaneh Majdeskandari και των αντικαθεστωτικών διανοούμενων Mohammed Moktari και Mohammed Jafar Puyandeh, οι οποίες διαπράχθηκαν την περίοδο Οκτωβρίου – Δεκεμβρίου 1998. Αν και η δολοφονία ιρανών αντικαθεστωτικών τόσο στο έδαφος της πατρίδας τους όσο και στο εξωτερικό δεν είναι πρωτόγνωρη πρακτική για τα πολιτικά πράγματα του Ιράν οι λαϊκές αντιδράσεις σε αυτούς τους θανάτους ήσαν άμεσες και ισχυρές¹¹⁹. Ενώ πολλοί ανώτατοι αξιωματούχοι καταδίκασαν τις εξαφανίσεις και τις δολοφονίες από «ξένα χέρια», το Φεβρουάριο του 1999 αποκαλύφθηκε ότι αυτουργοί ήσαν εν ενεργεία υπάλληλοι του Υπουργείου Πληροφοριών¹²⁰. Στη διάρκεια του 2000 η κυβέρνηση κατακρίθηκε για την αργοπορία που σημειωνόταν στην πρόοδο των ανακρίσεων, η οποία δημιούργησε κλίμα αμφιβολιών για τη βούλησή της να εξιχνιάσει τις προαναφερόμενες δολοφονίες¹²¹. Ο Ειδικός Απεσταλμένος του ΟΗΕ κάλεσε την κυβέρνηση να επιταχύνει τις ανακρίσεις.

Στις 11 Σεπτεμβρίου 2000, ανακοινώθηκε η παραπομπή σε δίκη από στρατιωτικό δικαστήριο, με την κατηγορία συμμετοχής στις δολοφονίες, 18 κατηγορουμένων, κάποιοι από τους οποίους είναι ανώτατοι αξιωματούχοι ασφαλείας¹²². Πρόσφατα, τον Ιανουάριο του 2001, τρεις ιρανοί μυστικοί πράκτορες καταδικάστηκαν από στρατιωτικό δικαστήριο σε θανατική ποινή επειδή συμμετείχαν στη δολοφονία τεσσάρων αντικαθεστωτικών. Ο συντηρητικός κλήρος του Ιράν «βιάστηκε να δηλώσει» ότι «έκλεισε η υπόθεση»¹²³.

Θανατική ποινή: Μπορεί να επιβληθεί στο Ιράν μόνο για σοβαρά αδικήματα. Έτσι το 1998 εκτελέστηκαν 155 άτομα: σε 60 περιπτώσεις οι εκτελέσεις ήσαν δημόσιες¹²⁴. Σύμφωνα με δηλώσεις των ιρανικών αρχών από τις 199 εκτελέσεις του 1997 οι περισσότερες αφορούσαν καταδίκες για παράβαση της νομοθεσίας περί ναρκωτικών. Όμως, αρκετοί παρατηρητές ανθρωπίνων δικαιωμάτων υποστηρίζουν ότι οι περισσότεροι από τους εκτελεσθέντες – κατηγορούμενους για παράβαση της νομοθεσίας περί ναρκωτικών – ήσαν αντικαθεστωτικοί και δραστηριοποιημένοι σε πολιτικό επίπεδο¹²⁵.

Η από 1999 έκθεση του Αμερικάνικου Υπουργείου Εξωτερικών η οποία αφορά στην κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αναφέρει ότι οι πολίτες δικάζονται και καταδικάζονται σε θάνατο, ελλείψει επαρκών διαδικαστικών εγγυήσεων¹²⁶. Με νόμος που ψηφίστηκε το Νοέμβριο του 1995 ποινικοποιείται η αντικαθεστωτική δράση και προβλέπεται θανατική ποινή για αδικήματα όπως είναι «η απόπειρα υπόθαλψης της ασφάλειας του κράτους, η προσβολή υψηλόβαθμων αξιωματούχων, της μνήμης του ιμάμη Khomeini, καθώς και του Ανώτατου Αρχηγού της Ισλαμικής Δημοκρατίας»¹²⁷.

Ο Ειδικός Απεσταλμένος του ΟΗΕ για το Ιράν δήλωσε ότι από τον Ιανουάριο έως τα μέσα Αυγούστου του 1999 πραγματοποιήθηκαν 138 εκτελέσεις, οι περισσότερες από τις οποίες δημοσιοποιήθηκαν από τα ΜΜΕ¹²⁸. Η κυβέρνηση δεν συνεργάστηκε με τον Ειδικό Απεσταλμένο του ΟΗΕ,

¹¹⁸ [USDOS, 1999 Country Reports on Human Rights Practices – Iran, 25.2.2000](#). Για περισσότερες πληροφορίες για την υπόθεση του Οτσαλάν βλέπε: [Keesing's Record of World Events](#), Vol. 45, 2/1999, *Turkey – Capture of Öcalan*.

¹¹⁹ [Human Rights Watch, World Report 2000: Iran, 12/1999](#), p. 351.

¹²⁰ [USDOS, 1999 Country Reports on Human Rights Practices – Iran, 25.2.2000](#).

¹²¹ *Ibid.*

¹²² [Keesing's Record of World Events](#), Vol. 46, 9/2000, *Iran – Trial for murder of dissidents – Dismissal of police chief*.

¹²³ [Geneive Abdo, "Iran Acts Quickly to Close Case of 4 Slain Dissidents"](#), *International Herald Tribune*, 29.1.2001.

¹²⁴ [United Kingdom, Immigration and Nationality Directorate, Country Assessment – Iran, 1.4.200](#), para. 6.57.

¹²⁵ *Ibid.*

¹²⁶ [USDOS, 1999 Country Reports on Human Rights Practices – Iran, 25.2.2000](#).

¹²⁷ *Ibid.*

¹²⁸ [Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, Η Κατάσταση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν, Μεταβατική Έκθεση του Ειδικού Απεσταλμένου της Επιτροπής του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα για την Κατάσταση των](#)

όπως σημείωσε όταν του παρείχε τα επίκαιρα στατιστικά δεδομένα για τον αριθμό των εκτελέσεων¹²⁹. Η Διεθνής Αμνηστία κατέγραψε το 1999 165 εκτελέσεις¹³⁰. Ο Ειδικός Απεσταλμένος του ΟΗΕ υπογραμμίζει στην έκθεση που υπέβαλε το 2000 στη Γενική Συνέλευση ότι 1999 διεξαγόταν στο Ιράν ζωντανή δημόσια συζήτηση για τη θανατική ποινή, η οποία όμως διεκόπη από τη σθεναρή κυβερνητική αντίθεση. Σημειώνει ότι ο αριθμός των εκτελέσεων παραμένει υψηλός. Σύμφωνα με πληροφορίες από τον Ιανουάριο έως τα τέλη Ιουλίου του 2000 εκτελέστηκε η θανατική ποινή σε 200 περιπτώσεις¹³¹.

Στις 30 Απριλίου 2000 ανακοινώθηκε ότι μετά την έγκριση του Ayatollah Khamenei, μετατράπηκε σε 15ετή κάθειρξη η θανατική ποινή στην οποία καταδικάστηκαν τέσσερις φοιτητές, που έπαιξαν πρωταγωνιστικό ρόλο στις διαδηλώσεις του Ιουλίου 1999¹³².

Αυθαίρετες Συλλήψεις και Κρατήσεις: Οι συνθήκες στις φυλακές είναι άθλιες. Κάποιοι φυλακισμένοι παραμένουν στην απομόνωση ή δεν έχουν την κατάλληλη και επαρκή τροφή ή πρόσβαση στις φροντίδες υγείας. Στόχος της πρακτικής αυτής είναι ο εξαναγκασμός τους σε ομολογία. Αναφέρεται ότι οι γυναίκες κρατούμενες είναι συχνά θύματα βιασμών και βασανιστηρίων. Επίσης, ότι οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι τρομοκρατούν τα μέλη των οικογενειών των φυλακισμένων και τους βασανίζουν τους κρατούμενους παρουσία της οικογένειάς τους¹³³. Ο ειδικός Απεσταλμένος του ΟΗΕ για το Ιράν αναφέρει ότι έχει λάβει πολλές αναφορές για τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης στις φυλακές, όπου οι κρατούμενοι ζουν συνωστισμένοι, για τις εξεγέρσεις στις φυλακές και για τις εκκλήσεις των σωφρονιστικών υπαλλήλων, οι οποίοι παραπονούνται ότι οι δικαστές αποφεύγουν να επιβάλουν ποινές φυλάκισης¹³⁴. Η ιρανική κυβέρνηση δεν επιτρέπει στους παρατηρητές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων να επισκέπτονται τους αντικαθεστωτικούς κρατούμενους¹³⁵.

Η Ομάδα Εργασίας των Ηνωμένων Εθνών για τις Αυθαίρετες Κρατήσεις δεν αναφέρθηκε στις εκθέσεις της του Δεκεμβρίου 1998 και 1999¹³⁶ στις περιπτώσεις των Ιρανών κρατουμένων. Απέστειλε όμως δύο κατεπείγουσες εκκλήσεις στην κυβέρνηση της Ισλαμικής Δημοκρατίας, μια το 1998¹³⁷ που αφορά ένα άτομο και μια το 1999¹³⁸ που αφορά 13 άτομα.

3.4 Βασανιστήρια και άλλοι τρόποι απάνθρωπος και εξευτελιστικής μεταχείρισης

Αν και το Σύνταγμα του Ιράν απαγορεύει τη χρήση κάθε μορφής βίας «με σκοπό τον εξαναγκασμό σε ομολογία ή την απόκτηση πληροφοριών»¹³⁹ ο Ισλαμικός Ποινικός Κώδικας προβλέπει ρητά ότι η μοιχεία τιμωρείται με λιθοβολισμό και μαστίγωμα¹⁴⁰.

Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν, σύμφωνα με την απόφαση 53/158/9.2.1999 της Γενικής Συνέλευσης και 228/27.7.1999 του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου του ΟΗΕ, A/54/365, 21.9.1999, παρ. 34.

¹²⁹ Ibid.

¹³⁰ Amnesty International, *Annual Report 2000 – Iran 2000*, p. 133.

¹³¹ A/55/363, 8.9.2000, para. 49-50.

¹³² *Keesing's Record of World Events*, Vol. 46, 5/2000, Iran – *Commutation of death sentences*.

¹³³ USDOS, *1999 Country Reports on Human Rights Practices – Iran*, 25.2.2000.

¹³⁴ Ο διαθέσιμος χώρος για κάθε κρατούμενο δεν υπερβαίνει τα 2,5 τετραγωνικά μέτρα. Βλέπε: A/54/365/21.9.1999, παρ. 21.

¹³⁵ USDOS, *1999 Country Reports on Human Rights Practices – Iran*, 25.2.2000.

¹³⁶ Βλέπε: Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, Έκθεση της Ομάδας Εργασίας για τις Αυθαίρετες Κρατήσεις, Παράρτημα: Απόψεις που υιοθετήθηκαν από την Ομάδα Εργασίας για τις Αυθαίρετες Κρατήσεις, E/CN.4/1999/63/Add.1, 9.11.1998 και Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, Έκθεση της Ομάδας Εργασίας για τις Αυθαίρετες Κρατήσεις, Παράρτημα: Απόψεις που υιοθετήθηκαν από την Ομάδα Εργασίας για τις Αυθαίρετες Κρατήσεις, E/CN.4/2000/4/Add.1, 17.12.1999.

¹³⁷ Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, Έκθεση της Ομάδας Εργασίας για τις Αυθαίρετες Κρατήσεις, E/CN.4/1999/63, 18.12.1998, para. 16.

¹³⁸ Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, Έκθεση της Ομάδας Εργασίας για τις Αυθαίρετες Κρατήσεις, E/CN.4/2000/63, 28.12.1999, para. 35.

¹³⁹ Σύνταγμα της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν, Άρθρο 38.

¹⁴⁰ USDOS, *1999 Country Reports on Human Rights Practices – Iran*, 25.2.2000.

Σύμφωνα με αρκετές αξιόπιστες αναφορές οι δυνάμεις ασφαλείας και οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι συνεχίζουν να βασανίζουν κρατούμενους και φυλακισμένους¹⁴¹. Κάποιες φυλακές είναι ονομαστές για τα σκληρά και διαρκή βασανιστήρια που επιβάλλουν στους πολιτικούς αντιπάλους της κυβέρνησης. Οι συχνότερες μέθοδοι βασανιστηρίων είναι το κρέμασμα για μεγάλες περιόδους σε αφύσικες στάσεις, το κάψιμο με τσιγάρα, η στέρηση του ύπνου και, ιδιαίτερα συχνά, σοβαρά και επαναλαμβανόμενα χτυπήματα στην πλάτη και στις πατούσες με καλώδια ή άλλα όργανα. Άλλες μέθοδοι είναι χτυπήματα στα αυτιά, που οδηγούν σε μερική ή ολική κώφωση και γροθιές στα μάτια, που οδηγούν σε μερική ή ολική τύφλωση¹⁴².

Το επίσημο ειδησεογραφικό πρακτορείο της ιρανικής κυβέρνησης μετέδωσε τον Ιούνιο του 1999 ότι συνεκλήθη η Ισλαμική Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων¹⁴³ για να συζητήσει για τα μέτρα πρόληψης των βασανιστηρίων¹⁴⁴. Τον Αύγουστο του 1999 ο πρόεδρος Khatami κατέκρινε δημόσια τη χρήση των βασανιστηρίων. Υπερασπίστηκε τα δικαιώματα των κρατουμένων εκφράζοντας δικαιολογημένη ανησυχία που στηρίζεται στο «Ισλάμ και στην ανθρωπινή συνείδηση»¹⁴⁵.

Στις 18 Σεπτεμβρίου 2000 αναφέρθηκε ότι ο Ayatollah Khamenei απέλυσε τον σκληροπυρηνικό Αρχηγό των Δυνάμεων Ασφαλείας, ταξίαρχο Mohammed Reza Naqdi επειδή ενεπλάκη σε μια υπόθεση όπου κάποιοι από τους υφιστάμενούς του καταδικάστηκαν για βασανιστήρια¹⁴⁶. Ο ταξίαρχος Naqdi ήταν διάσημος για τις ανοικτές επιθέσεις του κατά του προέδρου Khatami και των πολιτικών οπαδών του, υποστηρικτών της μεταρρύθμισης. Σύμφωνα με μια ιρανική εφημερίδα παρακολούθησε ατάραχος το Σεπτέμβριο του 1998¹⁴⁷ το δημόσιο ξυλοδαρμό του υπουργού Πολιτισμού και Ισλαμικής Καθοδήγησης Seyyed Ata' ollah Mohajerani, ο οποίος ήταν στόχος κακοποιών στοιχείων. Το Μάιο του 1999 είχε κατατεθεί πρόταση μορφής σε βάρος του υπουργού Mohajerani ο οποίος όμως «επέζησε» πολιτικά με ψήφους 135 έναντι 121¹⁴⁸. Τον Οκτώβριο του 2000 αναφέρθηκε ότι ο υπουργός Mohajerani συνέταξε επιστολή παραίτησης, μια «θυμωμένη επιστολή 50 σελίδων όπου αναφέρει λεπτομερειακά όλες τις πιέσεις που δέχθηκε και τον οδήγησαν στην παραίτησή του»¹⁴⁹. Αρχικά αρνήθηκε αυτήν την επιστολή, αλλά αργότερα αναφέρθηκε ότι καθυστέρησε η απομάκρυνσή του από την κυβέρνηση λόγω της κατ' αρχήν απόρριψης της παραίτησής του από τον πρόεδρο Khatami¹⁵⁰.

Στις 6 Μαρτίου 2000 επιβεβαιώθηκε ότι βελγικό δικαστήριο εξέταζε το ενδεχόμενο να διενεργήσει ποινικές ανακρίσεις μετά την καταγγελία βέλγου πολίτη ιρανικής καταγωγής, η οποία αφορούσε τη συμμετοχή του προέδρου Rafsanjani σε παράνομες φυλακίσεις και βασανιστήρια όταν ήταν εκπρόσωπος της Βουλής στη δεκαετία του 1980¹⁵¹. Η ανακοίνωση αυτή προκάλεσε οργή στο Ιράν. Οι συντηρητικές πολιτικές δυνάμεις απείλησαν με αντίποινα κατά του Βελγίου. Η βελγική όμως κυβέρνηση υπογράμμισε ότι δεν μπορεί να παρέμβει στο έργο της δικαιοσύνης¹⁵².

¹⁴¹ [USDOS, 1999 Country Reports on Human Rights Practices – Iran](#), 25.2.2000.

¹⁴² [Amnesty International, Annual Report 2000 – Iran 2000](#), p. 133.

¹⁴³ Ο Ειδικός Απεσταλμένος παρακολουθεί το έργο της Επιτροπής εδώ και αρκετά χρόνια και υπογραμμίζει ότι έχει σαφώς πραγματοποιήσει πρόοδο. Φαίνεται ότι αντιμετωπίζει «δύσκολα θέματα όπως την ανάγκη της κοινωνίας να συζητά για το ζήτημα της ποινής του θανάτου και γενικότερα, άλλα ζητήματα δημοσίου ενδιαφέροντος, που, για κάποιους τουλάχιστον, αγγίζουν τις Ισλαμικές αλήθειες», βλέπε: [E/CN.4/2000/35](#), 18.1.2000, para. 69.

¹⁴⁴ Δεν υπάρχει επίσημη έκθεση γι' αυτή τη συνάντηση. βλέπε: [USDOS, 1999 Country Reports on Human Rights Practices – Iran](#), 25.2.2000.

¹⁴⁵ [USDOS, 1999 Country Reports on Human Rights Practices – Iran](#), 25.2.2000.

¹⁴⁶ [Keesing's Record of World Events](#), Vol. 46, 9/2000, *Iran – Trials for murders of dissidents – Dismissed of police chief*.

¹⁴⁷ *Ibid.*

¹⁴⁸ [Human Rights Watch, "As Fragile as a Crystal Glass", Press Freedom in Iran](#), Vol. 11, No. 1 (E), 10/1999, p. 6.

¹⁴⁹ [Keesing's Record of World Events](#), Vol. 46, 10/2000, *Iran – Uncertainty over resignation of Mohajerani*. Η ειδηση δημοσιεύθηκε για πρώτη φορά από την ιρανική εφημερίδα Entekhab, 2.10.2000.

¹⁵⁰ [Middle East Economic Digest](#), 13.10.2000.

¹⁵¹ [Keesing's Record of World Events](#), Vol. 46, 5/2000, *Iran – Possible launch of Belgian criminal inquiry into Rafsanjani*.

¹⁵² *Ibid.*

Ακούσιες εξαφανίσεις: Σύμφωνα με την από 1999 έκθεση του αμερικάνικου υπουργείου Εξωτερικών για την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο Ιράν δεν υπάρχουν αξιόπιστες πληροφορίες για τον αριθμό των εξαφανίσεων. Αμέσως μετά τη σύλληψη, πολλοί κρατούνται χωρίς να ενημερώνονται οι συγγενείς τους ή τα μέλη της οικογένειάς τους και δεν έχουν δικαίωμα πρόσβασης ή επικοινωνίας με δικηγόρο και την οικογένεια¹⁵³.

Το Δεκέμβριο του 1999, η Ομάδα Εργασίας των Ηνωμένων Εθνών για τις Αναγκαστικές ή Ακούσιες Εξαφανίσεις διαβίβασε τέσσερις νέες περιπτώσεις στην κυβέρνηση του Ιράν. Οι τρεις από αυτές παραπέμφθηκαν με τη διαδικασία του κατεπίγοντος¹⁵⁴. Συγγενείς των κρατούμενων κατήγγειλαν στην Ομάδα Εργασίας ότι δεν ενημερώνονται για την κράτηση των μελών της οικογένειάς τους, κατά παράβαση του άρθρου 10 της Διακήρυξης των Ηνωμένων Εθνών για την Προστασία όλων των Ατόμων από τις Αναγκαστικές Εξαφανίσεις¹⁵⁵. Οι καταγγελίες αυτές αφορούσαν τους φοιτητές που οδηγήθηκαν στα κρατητήρια στη διάρκεια των διαδηλώσεων που έλαβαν χώρα στην Τεχεράνη στις 8 Ιουλίου 1999. Τις επόμενες ημέρες, φοιτητές, δημοσιογράφοι και ακαδημαϊκοί συνελήφθησαν στα σπίτια τους, χωρίς ένταλμα σύλληψης και χωρίς καμία περαιτέρω εξήγηση ή ενημέρωση των συγγενών τους. Αυτές οι ενέργειες θέτουν τους κρατούμενους εκτός του νομικού προστατευτικού πλαισίου της κράτησης. Αναφέρθηκε επίσης ότι και άλλες παρόμοιες συλλήψεις έλαβαν χώρα στις πόλεις Mashhad και Rasht. Κάποιοι από τους κρατούμενους σχετίζονται με την ιρανική πολιτική οργάνωση People's Mojahedin Organization¹⁵⁶.

Το Δεκέμβριο του 1998 η Ομάδα Εργασίας διαβίβασε δύο νέες περιπτώσεις εξαφάνισης στην κυβέρνηση της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν¹⁵⁷. Την ίδια περίοδο διευκρίνισε μια περίπτωση με βάση πληροφορίες που έλαβε από την ιρανική κυβέρνηση, ότι δηλαδή ο κρατούμενος είχε συλληφθεί για απάτη και αφέθηκε ελεύθερος όταν ο μηνυτής απέσυρε τις κατηγορίες. Δεν έλαβε όμως περαιτέρω διευκρινίσεις από την πηγή στην προθεσμία των έξη μηνών¹⁵⁸.

Ο Ριούζ Davani πολιτικά δραστηριοποιημένος που εξαφανίστηκε στα τέλη του 1998 μαζί με άλλους εξέχοντες διανοούμενους και αντικαθεστωτικούς που αργότερα βρέθηκαν δολοφονημένοι, παραμένει αγνοούμενος¹⁵⁹. Πιστεύεται ότι δολοφονήθηκε για τις πολιτικές του πεποιθήσεις και δράση, στα πλαίσια μιας σειράς δολοφονιών και «εξαφανίσεων» όπου κρατικοί αξιωματούχοι αναμείχθηκαν σε «μια παράνομη βίαιη καταστολή των αντιπάλων του καθεστώτος»¹⁶⁰.

3.5 Δικαίωμα σε δίκαιη δίκη

Η δικαστική εξουσία επηρεάζεται από την κυβέρνηση και τον κλήρο. Δεν εγγυάται το δικαίωμα των πολιτών σε δίκαιη δίκη¹⁶¹. Σύμφωνα με την από 1999 έκθεση του αμερικάνικου υπουργείου Εξωτερικών η ιρανική κυβέρνηση χρησιμοποιεί τη δικαστική εξουσία για να καταπνίγει τους πολιτικούς της αντιπάλους και να παρεμποδίζει την πρόοδο στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων¹⁶². Ο Ειδικός Απεσταλμένος του ΟΗΕ για το Ιράν και διάφορες οργανώσεις ανθρωπίνων

¹⁵³ USDOS, 1999 Country Reports on Human Rights Practices – Iran, 25.2.2000.

¹⁵⁴ Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, Έκθεση της Ομάδας Εργασίας για τις Αναγκαστικές Εξαφανίσεις, E/CN.4/2000/64, 21.12.1999, para. 58.

¹⁵⁵ Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, Διακήρυξη για την Προστασία Όλων των Ατόμων από τις Αναγκαστικές Εξαφανίσεις, A/RES/47/133. 18.12.1992.

¹⁵⁶ E/CN.4/2000/64, 21.12.1999, para. 59.

¹⁵⁷ Πρόκειται για ανακοινώσεις ή περιπτώσεις που εξετάστηκαν «πριν την τελευταία ημέρα της τρίτης ετήσιας συνόδου της Ομάδας Εργασίας», η οποία έλαβε χώρα στις 4.12.1998. Βλέπε: Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, Έκθεση της Ομάδας Εργασίας για τις Αναγκαστικές ή Ακούσιες Εξαφανίσεις, E/CN.4/1999/62, 28.12.1998, para. 6.

¹⁵⁸ Ibid.

¹⁵⁹ USDOS, 1999 Country Reports on Human Rights Practices – Iran, 25.2.2000.

¹⁶⁰ Human Rights Watch, World Report 2000: Iran, 12/1999, p. 351.

¹⁶¹ USDOS, 1999 Country Reports on Human Rights Practices – Iran, 25.2.2000.

¹⁶² Ibid.

δικαιωμάτων δεν έχουν πάψει να υπογραμμίζουν την έλλειψη διαδικαστικών εγγυήσεων στις ποινικές δίκες¹⁶³.

Πληθαίνουν τα αιτήματα για αναθεώρηση του δικαστικού συστήματος. Οι κριτικές επικεντρώνονται στις ανακρίσεις που διενεργήθηκαν για την εξιχνίαση μιας σειράς πολιτικών δολοφονιών που διαπράχθηκαν τη δεκαετία του 1990. Οι ισχυρισμοί για ανάμειξη της δικαιοσύνης στις δολοφονίες αμαύρωσαν την αξιοπιστία του δικαστικού συστήματος ασκώντας πίεση για μεταρρυθμίσεις¹⁶⁴.

Το Μάιο του 2000, ο Hamid Tefileen, ένας από τους 13 Ιρανούς Εβραίους που κατηγορήθηκε για κατασκοπεία υπέρ του Ισραήλ και των ΗΠΑ, παρουσιάστηκε σε εκπομπή στην κρατική τηλεόραση, και ομολόγησε ότι εργαζόταν για τις ισραηλινές μυστικές υπηρεσίες με σκοπό τη συλλογή πληροφοριών για τις ιρανικές πυρηνικές εγκαταστάσεις¹⁶⁵. Αναφέρθηκε επίσης ότι αυτός και άλλοι επτά κατηγορούμενοι ομολόγησαν την ενοχή τους. Οι ομολογίες αντιμετωπίστηκαν με καχυποψία από τους παρατηρητές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και προκάλεσαν ανησυχίες για τις διαδικαστικές εγγυήσεις του δικαιώματος στη δίκαιη δίκη. Αναφέρεται ότι ο κατηγορούμενος, που κρατείτο από τον Ιούνιο του 1999, κατάφερε τελικά να ασκήσει το δικαίωμά του να αναθέσει σε συνήγορο της εκλογής του την υπεράσπισή του μόλις πριν την έναρξη της δίκης¹⁶⁶.

Τον Ιούνιο του 2000, δέκα από τους Εβραίους κρίθηκαν ένοχοι και καταδικάστηκαν σε φυλάκιση τεσσάρων έως δέκα τριών ετών. Η δικαστική κρίση για την περίπτωση τους στηρίχθηκε κυρίως στις ομολογίες που εξήχθησαν από τις αρχές την περίοδο της κράτησης και χωρίς την παρουσία δικηγόρου¹⁶⁷. Διαπιστώθηκε ότι «συντηρητικά στοιχεία» των δυνάμεων ασφαλείας και της δικαστικής εξουσίας χρησιμοποίησαν τη δίκη για να δημιουργήσουν προβλήματα στις σχέσεις του Ιράν με το Ισραήλ και τις ΗΠΑ¹⁶⁸. Στις 21 Σεπτεμβρίου 2000 το Εφετείο μείωσε τις πρωτόδικες ποινές κρίνοντας τους αθώους για το αδίκημα της συμμετοχής σε παράνομη οργάνωση¹⁶⁹.

Στις 7 Οκτωβρίου 2000 δικάστηκε κεκλεισμένων των θυρών ο αποσχισθείς κληρικός Hasan Yusefi-Eshkevari. Σε βάρος του είχαν απαγγελθεί οι κατηγορίες της αποστασίας και της επιβουλής κατά της εθνικής ασφάλειας. Στις 22 Οκτωβρίου 2000 η εισαγγελική αρχή εξήγησε ότι δεν δημοσιεύθηκε η ετυμηγορία επειδή δεν είχε επιβεβαιωθεί από το Εφετείο¹⁷⁰.

3.6 Δικαίωμα στη θρησκευτική ελευθερία

Σύμφωνα με το Σύνταγμα του Ιράν, η επίσημη θρησκεία του κράτους είναι η «ισλαμική και οι Δώδεκα Σχολές Ja' fari», και «η αρχή αυτή παραμένει αιώνια και αμετάβλητη»¹⁷¹. Άλλες ισλαμικές σχολές είναι: Hanah, Shafi'i, Maliki, Hanbali και Zaydi. Οι πιστοί των θρησκειών αυτών απολαμβάνουν το σεβασμό και την προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας. Είναι ελεύθεροι να ασκούν τα λατρευτικά τους καθήκοντα κατά τα οριζόμενα στη θρησκεία τους¹⁷². Από τα παραπάνω συνάγεται ότι δεν απολαμβάνουν το δικαίωμα στη θρησκευτική ελευθερία οι πιστοί των θρησκειών οι οποίες δεν αναφέρονται στο Σύνταγμα¹⁷³.

Οι κυριότερες θρησκείες του Ιράν είναι: Inhna' ashari, Sunni και Isma' ili Islam. Επίσης οι ζωροαστρικές θρησκείες Ahl-I Haq και Mazda-Yasnie, η Baha' i, ο Χριστιανισμός (Αρμένιοι και Ασσυρο-

¹⁶³ Ibid.

¹⁶⁴ EIU, *Country Report – Iran, Main Report, 12/2000*, p. 3

¹⁶⁵ *Keesing's Record of World Events*, Vol. 46, 5/2000, *Iran – Confessions in Jewish spy trial*.

¹⁶⁶ *Human Rights Watch, World Report 2001: Iran, 12/2000*, p. 381-382.

¹⁶⁷ Ibid., p. 382.

¹⁶⁸ *Keesing's Record of World Events*, Vol. 46, 6/2000, *Iran – Sentencing of Jews in espionage case*.

¹⁶⁹ Ibid., Vol. 46, 9/2000, *Iran – Reduction of sentences for Jews*.

¹⁷⁰ *Keesing's Record of World Events*, Vol. 46, 10/2000, *Iran – Trial of cleric*.

¹⁷¹ Σύνταγμα της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν, Άρθρο 12.

¹⁷² Σύνταγμα της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν, Άρθρο 12.

¹⁷³ *USDOS, 1999 Country Reports on Human Rights Practices – Iran, 25.2.2000*.

χαλδαίοι) και ο Ιουδαϊσμός¹⁷⁴. Οι Ιρανοί που είναι Ζωροάστρες, Εβραίοι και Χριστιανοί είναι οι μόνες θρησκευτικές μειονότητες που αναγνωρίζονται από το άρθρο 13 του ιρανικού Συντάγματος¹⁷⁵. Τις θρησκευτικές δραστηριότητες παρακολουθεί εκ του σύνεγγυς το Υπουργείο Ισλαμικού Πολιτισμού και Καθοδήγησης και το Υπουργείο Πληροφοριών και Ασφάλειας¹⁷⁶.

Πριν τις εθνικές εκλογές της 18^{ης} Φεβρουαρίου 2000, οι υποψήφιοι βουλευτές υποχρεώθηκαν να υπαχθούν σε διαδικασία ελέγχου από το Συμβούλιο των Φρουρών, το οποίο απεφάνθη για την καταλληλότητά τους. Εκτιμάται ότι απορρίφθηκε ποσοστό υποψηφίων λίγο μεγαλύτερο από το 10% των εξετασθέντων περιπτώσεων επειδή κατά την κρίση του Συμβουλίου δεν απέδειξαν πίστη και προσήλωση στα ισλαμικά ιδεώδη¹⁷⁷.

Προσηλυτισμός, αλλαγή θρησκείας και αποστασία: Η κυβέρνηση αντιμετωπίζει με καχυποψία κάθε προσηλυτισμό μουσουλμάνων από μη μουσουλμάνους. Είναι βίαιη στις αντιδράσεις της, ειδικά όσον αφορά τους Baha' is και τους Ευαγγελιστές χριστιανούς¹⁷⁸. Οι χριστιανικές εκκλησίες που προσηλυτίζουν, ιδιαίτερα οι Ευαγγελικές, αντιμετωπίζονται με ιδιαίτερη καχυποψία από τις ιρανικές αρχές¹⁷⁹.

Η κυβέρνηση δεν διασφαλίζει το δικαίωμα των πολιτών να αλλάζουν ή να αντικαθιστούν τη θρησκεία τους¹⁸⁰. Ειδικότερα, το ισλαμικό δίκαιο δεν δέχεται την αποστασία ή την αλλαγή θρησκείας των μουσουλμάνων. Ο άντρας αποστάτης (του οποίου οι μουσουλμάνοι γονείς που ασπάζονταν τον ισλαμισμό αλλαξοπίστησαν) εκτελείται. Η γυναίκα - αποστάτης καταδικάζεται σε ισόβια κάθειρξη, αλλά αφήνεται ελεύθερη εάν μετανοήσει¹⁸¹. Ένας εθνικός αποστάτης (κάποιος που εξισλαμίζεται και αργότερα εγκαταλείπει το μουσουλμανισμό για τη θρησκεία που απαρνήθηκε) ενθαρρύνεται να μετανοήσει και, εφόσον αρνηθεί, εκτελείται. Οι πλέον σημαντικές περιπτώσεις αποστασίας αφορούν την αλλαγή θρησκείας από τον ισλαμισμό στο χριστιανισμό. Όσοι προσηλυτίζουν αποστάτες (δηλαδή όσοι αλλαξοπιστούν και εν συνεχεία διδάσκουν το χριστιανισμό) αντιμετωπίζουν την εκτέλεση. Είναι γνωστό ότι δέκα επτά κληρικοί κρατούνται από το 1997¹⁸². Ο Ειδικός Απεσταλμένος του ΟΗΕ ανέφερε ότι ασκήθηκε πίεση στους μουσουλμάνους που αλλαξοπιστούν και στις προσπάθειες προσηλυτισμού των μουσουλμάνων. Τόνισε ότι το δικαίωμα αλλαγής θρησκείας αναγνωρίζεται από τη Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για την Εξάλειψη όλων των μορφών Μη Ανοχής και Διακρίσεων που στηρίζονται στη Θρησκεία και στην Πίστη¹⁸³.

Βλασφημία: Το Νοέμβριο του 1999 καταδικάστηκε ο μεταρρυθμιστής θρησκευτικός αρχηγός Hojatolislam Abdollah Nouri, κατηγορούμενος για βλασφημία και για προσβολή της μνήμης του Ayatollah Khomeini. Στις 22 Ιανουαρίου 2000 το Ανώτατο Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή που άσκησε κατά της καταδικαστικής απόφασης κρίνοντας ότι δεν είχε συνταγματική αρμοδιότητα ανατροπής της ετυμηγορίας του Ειδικού Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου¹⁸⁴.

3.7 Δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης

Στις 13 Ιανουαρίου 2000, η εφημερίδα Guardian δημοσίευσε στο Ηνωμένο Βασίλειο μια συνέντευξη με τον Μέγα Ayatollah Hossein Ali Montazeri, έναν αποσχιστή κληρικό που ζει στο Ιράν σε

¹⁷⁴ Minority Rights Group, *The World Directory of Minorities*, London, 1997, p. 336.

¹⁷⁵ Για της θρησκευτικές μειονότητες βλέπε στη συνέχεια υπό 4.1.

¹⁷⁶ USDOS, *Annual Report on International Religious Freedom for 1999: Iran*, 9.9.1999.

¹⁷⁷ Keesing's Record of World Events, Vol. 46, 2/2000, *Iran – Landslide reformist victory in elections to sixth Majlis*.

¹⁷⁸ USDOS, *Country Reports on Human Rights Practices – Iran*, 25.2.2000.

¹⁷⁹ United Kingdom, Immigration and Nationality Directorate, *Country Assessment – Iran*, 1.4.2000, para. 6.35.

¹⁸⁰ USDOS, *Country Reports on Human Rights Practices – Iran*, 25.2.2000.

¹⁸¹ United Kingdom, Immigration and Nationality Directorate, *Country Assessment – Iran*, 1.4.2000, para. 6.35.

¹⁸² *Ibid.*

¹⁸³ Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, *Διακήρυξη για την Εξάλειψη όλων των μορφών Μη Ανοχής και Διακρίσεων που στηρίζονται στη Θρησκεία και στην Πίστη*, A/RES/36/55. 25.11.1981. E/CN.4/2000/35, 18.1.2000, para. 25.

¹⁸⁴ Keesing's Record of World Events, Vol. 46, 1/2000, *Iran – Rejection of Nouri appeal*.

κατ' οίκον περιορισμό από το Νοέμβριο του 1997¹⁸⁵. Λόγω των περιορισμών που επιβλήθηκαν σε βάρος του, η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε με φαξ. Ο Montazeri ανέπτυξε το όραμά του για «ένα νέο Ιράν», επαναλαμβάνοντας την άποψή ότι η εξουσία του ανώτατου αρχηγού πρέπει να υπάγεται στο κράτος δικαίου. Υπογράμμισε επίσης την ανάγκη μεταβίβασης περισσότερων εξουσιών στον πρόεδρο της χώρας¹⁸⁶. Αναφέρθηκε ότι στις 17 Ιανουαρίου παραπέμφθηκαν στο Δικαστήριο Τύπου της Τεχεράνης κατηγορούμενοι για παράβαση της περί τύπου νομοθεσίας τρεις ιρανοί εκδότες που αναδημοσίευσαν αποσπάσματα της προαναφερόμενης συνέντευξης¹⁸⁷.

Τα συντηρητικά στοιχεία του ισχυρού Επαναστατικού Σώματος Φρουρών εξέδωσαν στις 16 Απριλίου μια δήλωση, που φάνηκε ότι πυροδοτούσε το – ήδη τεταμένο – πολιτικό κλίμα. Δύο ημέρες αργότερα, εθελοντές της εθνοφρουράς Basij συγκεντρώθηκαν στην Τεχεράνη καλώντας την κυβέρνηση να «θανατώσει τους πληρωμένους συγγραφείς»¹⁸⁸. Η διαδήλωση στρεφόταν κατά του δημοσιογράφου Akbar Ganji, ο οποίος σε μια σειρά άρθρων υποστήριζε ότι εξέχοντες αξιωματούχοι έφεραν την ευθύνη για μια σειρά ανεξιχνίαστες πολιτικές δολοφονίες. Φυλακίστηκε στις 22 Απριλίου 2000, αφού το δικαστήριο έκρινε την προσφυγή που κατέθεσαν το Επαναστατικό Σώμα Φρουρών και άλλοι¹⁸⁹.

Τον Μάρτιο και τον Απρίλιο του 2000 η πέμπτη βουλή ψήφισε σειρά αμφιλεγόμενων νόμων. Μεταξύ άλλων, υιοθέτησε νόμο περί τύπου, ο οποίος απαγορεύει κάθε κριτική για το Σύνταγμα και καθιστά ευκολότερη τη δίωξη και την καταδίκη των εκδοτών και των δημοσιογράφων. Απλοποίησε τη διαδικασία κλεισίματος των εφημερίδων και των περιοδικών, και δυσκόλεψε τη διαδικασία της εκ νέου έναρξης λειτουργίας τους με διαφορετικούς τίτλους¹⁹⁰. Η υιοθέτηση αυτού του νόμου ήταν «πλήγμα» για τον τύπο που υποστηρίζει την μεταρρυθμιστική πολιτική, ο οποίος κατακρίθηκε από τον Ayatollah Khamenei που μιλώντας στις 20 Απριλίου τον κατηγορήσε για υπόθαλψη των ισλαμικών αρχών και «πρόκληση ταραχών» στην κοινωνία¹⁹¹.

Τα ελεγχόμενα από συντηρητικές δυνάμεις δικαστήρια τύπου αποφάσισαν την παύση λειτουργίας ανεξάρτητων εφημερίδων και περιοδικών και στις 23 Απριλίου 2000 διέταξαν το κλείσιμο 13 εκδοτικών οίκων που δημοσιεύουν έντυπα που «απαξιώνουν το Ισλάμ και τα θρησκευτικά στοιχεία της Ισλαμικής Επανάστασης»¹⁹². Σε αντίδραση οι φοιτητές μπουκοτάρισαν τα μαθήματά τους και οργάνωσαν ειρηνικές διαδηλώσεις στα πανεπιστήμια¹⁹³. Η εφημερίδα Shobh-e Emrouz του Saeed Hajjiria επαναλειτούργησε με απόφαση του Εφετείου, αλλά μια άλλη καθημερινή σημαντική εφημερίδα παρέμεινε κλειστή. Στις 27 Απριλίου 2000, η Sobh-e Emrouz έκλεισε πάλι καθώς επρόκειτο για τη Mosharekat, την εφημερίδα που εξέδιδε ο νεαρότερος αδερφός του προέδρου Khatami¹⁹⁴. Το Μάιο του 2000 τα δικαστήρια του τύπου απαγόρευαν την έκδοση άλλων έξι εντύπων που υποστήριζαν τη μεταρρυθμιστική πολιτική του προέδρου Khatami¹⁹⁵.

Τον Ιούνιο του 2000 η νεοεκλεγείσα βουλή άρχισε να συντάσσει νέο σχέδιο νόμου περί τύπου για να αντικαταστήσει τον ισχύοντα που είχε ψηφίσει η προηγούμενη συντηρητική βουλή. Ο νέος

¹⁸⁵ Ο Montazeri υποχρεώθηκε σε κατ' οίκον περιορισμό επειδή υποστήριξε ότι το Ιρανικό Σύνταγμα δεν απαιτεί την εκλογή όλων των κυβερνητικών αρχηγών, συμπεριλαμβανομένου και του ανώτατου αρχηγού, το πνευματικού αρχηγού του έθνους. Δήλωσε επίσης ότι ο Ayatollah Khamenei είναι «ακατάλληλος» να υιοθετεί θρησκευτικούς κανόνες.

¹⁸⁶ Geneive Abdo, *Iran's banned cleric break silence*, The Guardian, 13.1.2000.

¹⁸⁷ Ibid., *Pro-reform Iranian press in court over interview*, The Guardian, 17.1.2000. *Keesing's Record of World Events*, Vol. 46, 1/2000, *Iran – Controversy surrounding Montazeri interview*.

¹⁸⁸ Ibid., Vol. 46, 4/2000, *Iran – Conservative advances*.

¹⁸⁹ Ibid.

¹⁹⁰ Human Rights Watch, *World Report 2001: Iran*, 12/2000, p. 380.

¹⁹¹ *Keesing's Record of World Events*, Vol. 46, 4/2000, *Iran – Conservative advances*.

¹⁹² Human Rights Watch, *World Report 2001: Iran*, 12/2000, p. 379 – *Keesing's Record of World Events*, Vol. 46, 4/2000, *Iran – Conservative Advances*.

¹⁹³ *Keesing's Record of World Events*, Vol. 46, 4/2000, *Iran – Conservative Advances*.

¹⁹⁴ Ibid.

¹⁹⁵ Ibid., Vol. 46, 5/2000, *Iran – Election of Speaker*.

νόμος καθιστά δυσκολότερο για τις δικαστικές αρχές να αποφασίζουν το κλείσιμο των εφημερίδων και να καταδικάζουν σε φυλάκιση δημοσιογράφους που προσβάλουν τον «κλήρο»¹⁹⁶. Σύμφωνα με το Σύνταγμα κάθε νέος νόμος πρέπει να εγκρίνεται από το ελεγχόμενο από τους συντηρητικούς Συμβούλιο των Φρουρών του Συντάγματος¹⁹⁷. Αναγνωρίζοντας ότι πρόκειται για γενικευμένη αντίδραση των συντηρητικών, ο Khatami, νεαρότερος αδερφός του προέδρου, δήλωσε ότι η μεταρρύθμιση περιλαμβανόμενης της προτεινόμενης νομοθετικής τροποποίησης του εκλογικού νόμου, ο οποίος περιορίζει την εξουσία αυτού του Συμβουλίου, θα συνεχισθεί σε «μετριοπαθές κλίμα»¹⁹⁸.

Όμως, στις 6 Αυγούστου 2000, ο Ayatollah Khamenei, σε μια σπάνια συνταγματική παρέμβαση εξέδωσε με μόνη την υπογραφή του διάταγμα με το οποίο παραγγέλλει στη Βουλή να μη συζητήσει το περί τύπου νομοσχέδιο¹⁹⁹. Δήλωσε ότι ο ισχύων νόμος, που ψηφίστηκε από την προηγούμενη βουλή τον Απρίλιο του 2000, εμπόδιζε «τις βάσεις του εχθρού» να διεισδύσουν στον τύπο και ότι οποιαδήποτε αλλαγή θα αποτελέσει απειλή για την ασφάλεια της χώρας και για την «θρησκευτική πίστη του ιρανικού λαού»²⁰⁰. Το διάταγμα προσέβαλε πολλά μέλη της Βουλής. Μετά την παρέμβαση του Ayatollah, Δικαστήριο Τύπου διέταξε στις 7 Αυγούστου τη σύλληψη και την κράτηση του εξέχοντος φιλελεύθερου δημοσιογράφου Ahmad Zeidabadi και στις 13 Αυγούστου των συναδέρφων του Ebrahim Nabavi και Mohammad Qouchani²⁰¹. Παρά τις προαναφερόμενες προσπάθειες του Ayatollah να εμποδίσει τη ψήφιση του νέου περί τύπου σχεδίου νόμου η Βουλή ανέλαβε σημαντική πρωτοβουλία επανιδρύοντας την Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και πιέζοντας με αρκετές νομοθετικές πρωτοβουλίες για τη βελτίωση της κατάστασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε καθοριστικούς τομείς²⁰².

Αργά τον Οκτώβριο η Βουλή ψήφισε τροποποίηση του ισχύοντος νόμου περί τύπου με την οποία καταργείται η προηγούμενη δικαστική έγκριση στις περιπτώσεις που αλλάζει η κυκλοφορία (από εβδομαδιαία σε ημερήσια) ή η εμβέλεια (από τοπική σε εθνική) μιας εφημερίδας²⁰³. Καθώς η τροποποίηση είχε ως στόχο να «διευκρινιστεί» ο ισχύων νόμος, δεν απαιτείται πλέον η έγκριση του Συμβουλίου των Φρουρών της Επανάστασης. Όμως, στις αρχές Νοεμβρίου το Συμβούλιο παρενέβη και απέρριψε την τροποποίηση εμποδίζοντας τα σχέδια των μεταρρυθμιστών για την ίδρυση και κυκλοφορία των εντύπων τους: της τοπικής εφημερίδας Aftabe Yazd και της εβδομαδιαίας Hambastegi. Έτσι αποδεικνύεται ότι για δεύτερη φορά το Συμβούλιο παρεμποδίζει τη μεταρρυθμιστική απόπειρα της Βουλής υπέρ της ελευθερίας του τύπου²⁰⁴.

3.8 Ελευθερία κυκλοφορίας

Στη σύνοδο της Επιτροπής για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων που πραγματοποιήθηκε τον Αύγουστο του 1999 μέλος της ιρανικής αντιπροσωπείας δήλωσε ότι οι Ιρανοί απολαμβάνουν χωρίς περιορισμούς την ελευθερία κυκλοφορίας και επιλογής του τόπου κατοικίας τους²⁰⁵. Όμως, το Αμερικάνικο Υπουργείο Εξωτερικών υπογραμμίζει ότι η ιρανική κυβέρνηση επιβάλλει κάποιους περιορισμούς στο δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας. Για παράδειγμα, τα αγόρια σε ηλικία στράτευσης ή όσοι είναι ύποπτοι για τις πολιτικές τους πεποιθήσεις και δρα-

¹⁹⁶ Ibid., Vol. 46, 6/2000, *Iran – Reformist consolidation of Majlis power*, 8/2000, *Iran – Blocking amendments to press law*.

¹⁹⁷ Σύνταγμα της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν, Άρθρο 72.

¹⁹⁸ *Keesing's Record of World Events*, Vol. 46, 6/2000, *Iran – Reformist consolidation of Mailis power*.

¹⁹⁹ *EIU, Country Report – Iran, Main Report*, 12/2000, p. 13.

²⁰⁰ *Human Rights Watch, World Report 2001: Iran*, 12/2000, p. 380 – *Keesing's Record of World Events*, Vol. 46, 8/2000, *Iran – Blocking of amendments to press law*.

²⁰¹ *Keesing's Record of World Events*, Vol. 46, 8/2000, *Iran – Blocking of amendments to press law*

²⁰² A/55/363, 8.9.2000, para. 94.

²⁰³ *EIU, Country Report – Iran, Main Report*, 12/2000, p. 13.

²⁰⁴ Ibid.

²⁰⁵ Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων, Δελτίο Τύπου, HR/CERD/99/38, 5.8.1999.

στηριότητες δεν μπορούν να αναχωρήσουν από τη χώρα αν δεν έχουν προηγουμένως εφοδιασθεί με άδεια εξόδου (πρόκειται για σφραγίδα που θέτουν οι αρχές στο διαβατήριο του ενδιαφερόμενου ταξιδιώτη). Η κυβέρνηση περιορίζει επίσης την ελεύθερη κυκλοφορία κάποιων θρησκευτικών μειονοτήτων και αρκετών θρησκευτικών αρχηγών²⁰⁶.

Παλαιότερα οι ιρανικές αρχές επέτρεπαν στους πρόσφυγες να μετακινούνται ελεύθερα στο Ιράν. Όμως, πρόσφατα, άρχισαν να περιορίζουν την κυκλοφορία και τις μετακινήσεις των προσφύγων ορίζοντας τον τόπο διαμονής τους σε συγκεκριμένες αστικές περιοχές και σε κλειστούς καταυλισμούς²⁰⁷. Περαιτέρω, το νομικό καθεστώς των περισσότερων Αφγανών προσφύγων παραμένει «θολό και ασαφές». Όσοι έφθασαν στη χώρα στη δεκαετία του 1980 είναι κάτοχοι «μπλέ κάρτας» όπου δεν χρησιμοποιείται ο όρος «πρόσφυγας» (panahandegan), αλλά «ακούσιος μετανάστης» (mohageren). Πολλοί Αφγανοί πρόσφυγες στερούνται των αναγκαίων εγγράφων ταυτότητας ή είναι εφοδιασμένοι με προσωρινές ταυτότητες καταγραφής, τις οποίες άρχισαν να εκδίδουν οι ιρανικές αρχές το 1993 σ' όσους στερούνται εγγράφων και επιθυμούσαν να επαναπατριστούν²⁰⁸.

3.9 Δικαίωμα σε αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης

Στα συμπεράσματα που υιοθέτησε στις 2.6.2000 η Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού εξέφρασε τις ανησυχίες της, για το μεγάλο αριθμό των παιδιών που ζουν και / ή εργάζονται στους δρόμους, ειδικά στα αστικά κέντρα, όπως στην Τεχεράνη και στο Ισπαχάν: πρόκειται για μια από τις πλέον περιθωριοποιημένες ομάδες παιδιών του Ιράν. Η Επιτροπή συνέστησε στις ιρανικές αρχές να διασφαλίσουν σ' αυτά τα παιδιά έγγραφα ταυτότητας, τροφή, ρουχισμό και στέγη καθώς και πρόσβαση στις φροντίδες υγείας και στην εκπαίδευση²⁰⁹.

Εξέφρασε επίσης ανησυχία επειδή το Ιράν δεν αποδίδει «επαρκή σημασία» στην εφαρμογή του άρθρου 4 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού που αφορά «στα μέτρα που [υποχρεούνται να παίρνουν τα κράτη] στα όρια των πόρων που διαθέτουν για την εφαρμογή των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων ...»²¹⁰. Η Επιτροπή συνέστησε στο Ιράν να εξασφαλίσει «την κατάλληλη κατανομή των πόρων σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, και όπου είναι αναγκαίο, στα πλαίσια της διεθνούς συνεργασίας»²¹¹.

Το Νοέμβριο του 2000 η εφημερίδα Financial Times ανέφερε ότι αρκετές χιλιάδες Ιρανοί αποπειρώνται να εγκαταλείψουν κάθε μήνα την πατρίδα τους, κυρίως για λόγους οικονομικούς²¹². Αναφέρεται ότι από την ισλαμική επανάσταση του 1979 «επιδεινώνεται διαρκώς» το επίπεδο διαβίωσης και ότι σύμφωνα με επίσημες στατιστικές περίπου το ένα πέμπτο των Ιρανών ζουν κάτω από το κατώφλι της φτώχειας²¹³. Κατ' αρχήν το Ιράν δεν επιβάλλει περιορισμούς στους πολίτες του που εγκαταλείπουν τη χώρα.

4. Ευάλωτες ομάδες

Γενικά, όλες οι μειονότητες του Ιράν είναι ευάλωτες ομάδες. Οι θρησκευτικές μειονότητες μειώνονται στο Ιράν, με τη νόμιμη και την παράνομη μετανάστευση. Τα μέλη τους μειώνονται και συνεχίζουν να βρίσκονται σε ιδιαίτερα ευάλωτη κατάσταση.

²⁰⁶ [USDOS, 1999 Country Reports on Human Rights Practices – Iran, 25.2.2000.](#)

²⁰⁷ [US Committee for Refugees, World Refugee Survey 2000:Iran, p. 180.](#)

²⁰⁸ Ibid.

²⁰⁹ [Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Συμπερασματικές Παρατηρήσεις της Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Παιδιού – Ιράν, που υιοθετήθηκαν στις 2.6.2000, CRC/C/15/Add.123, para. 45-46.](#)

²¹⁰ Ibid., para. 13.

²¹¹ Ibid., para. 14.

²¹² [Guy Dinmore, "Iranians flee falling living standards. To the alarm of minority group leaders, members are leaving despite the increase in official tolerance", Financial Times, 16.11.2000.](#)

²¹³ Ibid.

4.1 Θρησκευτικές μειονότητες

Οι μόνες αναγνωρισμένες θρησκευτικές μειονότητες στο Ιράν είναι οι Ζωροάστρες, οι Εβραίοι και οι Χριστιανοί²¹⁴. Πρόκειται για τις ιρανικές «προ-ισλαμικές» θρησκείες²¹⁵. Σε θέματα προσωπικής κατάστασης και θρησκευτικής εκπαίδευσης, βρίσκονται «εντός των ορίων του νόμου [...] είναι ελεύθεροι να ασκούν τα λατρευτικά τους καθήκοντα και να παρίστανται στις ιεροτελεστίες της θρησκείας τους»²¹⁶. Αυτό σημαίνει, όπως ήδη προαναφέρθηκε²¹⁷, ότι οι υπόλοιπες θρησκείες δεν απολαμβάνουν τη θρησκευτική ελευθερία. Από αυτό το νομικό πλαίσιο πλήττονται ιδιαίτερα οι Bahá'ís. Καθώς ο ιρανικός πληθυσμός αποτελείται στη συντριπτική πλειοψηφία του από μουσουλμάνους (99%), οι πιστοί του Μπαχαΐσμου, του Ζωροαστρισμού και του Ιουδαϊσμού αποτελούν ποσοστό μικρότερο του 1% του συνολικού πληθυσμού της χώρας.

Σύμφωνα με πληροφορίες του Ειδικού Απεσταλμένου του ΟΗΕ για το Ιράν, και ειδικότερα από πηγές Ζωροαστρών και Χριστιανών, ακόμα και οι θρησκευτικές μειονότητες πιστεύουν ότι αντιμετωπίζουν διακρίσεις στην κοινωνία των πολιτών²¹⁸. Υποστηρίζεται ότι όλες οι μειονότητες, ειδικότερα οι θρησκευτικές, δεν μπορούν βάσει του νόμου ή της πρακτικής να εκλεγούν στα αντιπροσωπευτικά όργανα (εκτός από τις έδρες που δικαιούνται να καταλαμβάνουν στη Βουλή), να καταλαμβάνουν διευθυντικές θέσεις στα σχολεία και να διορίζονται σε ανώτατες στρατιωτικές ή κυβερνητικές θέσεις²¹⁹. Για παράδειγμα τα μέλη των θρησκευτικών μειονοτήτων δεν δικαιούνται να είναι υποψήφιοι για το αξίωμα του προέδρου της χώρας²²⁰. Το άρθρο 64 του Συντάγματος προβλέπει περιορισμένο αριθμό βουλευτικών εδρών για τις μειονότητες: από μια για τους Ζωροάστρες και τους Εβραίους, μια για τους Ασσύριους και Χαλδαίους Χριστιανούς και από μια για τους Αρμένιους Χριστιανούς του βορρά και του νότου της χώρας.

Οι Financial Times ανέφεραν το Νοέμβριο του 2000 ότι την περασμένη χρονιά η Πρεσβεία της Αυστρίας στην Τεχεράνη ήταν ο «κύριος δρόμος εξόδου» των μελών των κοινοτήτων των Εβραίων, των Χριστιανών Αρμενίων και Ασσυρίων ακόμα και των Ζωροαστρών²²¹. Οι ιρανοί θρησκευτικοί αρχηγοί των Εβραίων και των Χριστιανών ανησυχούν γιατί κάποια μέλη των κοινοτήτων τους φαίνεται να ασκούν «δραστήρια πολιτική εκκένωσης του Ιράν από τις μειονότητες»²²². Όμως, ο εκπρόσωπος των Εβραίων στη Βουλή δήλωσε ότι δεν «υφίστανται θρησκευτικοί λόγοι» ικανοί να οδηγήσουν στην αναχώρηση από το Ιράν²²³.

Ζωροάστρες: Είναι μια από τις αναγνωρισμένες θρησκευτικές μειονότητες. Στο Ιράν, και κυρίως στις πόλεις Yazd και Kirman ζουν περίπου 45.000 Ζωροάστρες²²⁴. Όπως οι Εβραίοι και οι Χριστιανοί έχουν δικαίωμα στη δική τους θρησκευτική εκπαίδευση. Στο Ιράν λειτουργούν ξεχωριστά, χρηματοδοτούμενα από ιδιωτικούς πόρους, σχολεία ζωροαστρών, εβραίων και χριστιανών τα οποία επιβλέπει το Υπουργείο Παιδείας και διοικούνται από μουσουλμάνους²²⁵. Οι τρεις ανα-

²¹⁴ Σύνταγμα της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν, Άρθρο 13.

²¹⁵ USDOS, 1999 Country Reports on Human Rights Practices – Iran, 25.2.2000.

²¹⁶ Σύνταγμα της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν, Άρθρο 13.

²¹⁷ Βλέπε ανωτέρω, υπό 3.6 «Δικαίωμα στη θρησκευτική ελευθερία».

²¹⁸ Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, Η κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν. Μεταβατική έκθεση του Ειδικού Απεσταλμένου της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν σύμφωνα με την απόφαση 52/142/12.12.1997 της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ και την απόφαση 1998/273/30.7.1998 του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου του ΟΗΕ, A/53/423. 23.9.1998, παρ. 52.

²¹⁹ Ibid.

²²⁰ Το άρθρο 115 του Ιρανικού Συντάγματος ορίζει ότι ο Πρόεδρος πρέπει να έχει «πίστη στις θεμελιώδεις αρχές της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν και στην επίσημη madhhab της χώρας».

²²¹ Guy Dinmore, *Iranians flee falling living standards. To the alarm of minority group leaders, members are leaving despite the increase in official tolerance*, Financial Times, 16.11.2000.

²²² Ibid.

²²³ Ibid.

²²⁴ Minority Rights Group, *The World Directory of Minorities*, London 1997, p. 338.

²²⁵ USDOS, 1999 Country Reports on Human Rights Practices – Iran, 25.2.2000.

γνωρισμένες θρησκευτικές μειονότητες δικαιούνται να δημιουργούν κοινοτικά κέντρα και κάποιες πολιτισμικές, κοινωνικές, αθλητικές ή φιλανθρωπικές οργανώσεις ή σωματεία, που χρηματοδοτούνται από τα μέλη τους²²⁶. Όμως, σύμφωνα με την οργάνωση *Minority Rights Group*, το κράτος ασκεί – επιβάλλοντας ως προϋπόθεση την επιτυχία σε αυστηρές ισλαμικές εξετάσεις – πολιτική διακριτικής μεταχείρισης σε βάρος των Ζωροαστρών οι οποίοι δεν έχουν πρόσβαση στις θέσεις εργασίας του δημόσιου τομέα, ειδικότερα του εκπαιδευτικού ή του στρατιωτικού²²⁷.

Εβραίοι: Όπως οι ζωροάστρες και οι χριστιανοί, οι Εβραίοι απολαμβάνουν το επίσημο καθεστώς της αναγνωρισμένης θρησκευτικής μειονότητας. Όμως, μετά την επανάσταση του 1979 πολλοί εβραίοι ένοιωσαν ανασφαλείς στο « βίαια αντι-σιωνιστικό [...] καθεστώς» και εγκατέλειψαν το Ιράν²²⁸. Υπολογίζεται ότι περισσότεροι από 1.000 ιρανοί εβραίοι εγκαταλείπουν κάθε χρόνο την πατρίδα τους. Έτσι η κοινότητα που παραμένει στη χώρα αριθμεί περίπου 20.000 μέλη. Κατ' αρχήν η κυβέρνηση επιτρέπει στους Εβραίους να ταξιδεύουν στο εξωτερικό αλλά συχνά αρνείται να τους χορηγήσει βίζα πολλαπλών εξόδων, που εκδίδει κατά κανόνα στους υπόλοιπους ιρανούς πολίτες. Συνήθως, δεν επιτρέπεται σε όλα τα μέλη μιας εβραϊκής οικογένειας να ταξιδεύουν ταυτόχρονα²²⁹.

Τον Ιούνιο του 1999 13 μέλη της εβραϊκής κοινότητας συνελήφθησαν από τις αρχές, κατηγορούμενα για κατασκοπεία υπέρ του Ισραήλ και των ΗΠΑ. Ο Ειδικός Απεσταλμένος του ΟΗΕ για τη Θρησκευτική Ανοχή απηύθυνε κατεπείγουσα έκκληση στις ιρανικές αρχές καθώς «ο κύριος λόγος της σύλληψής τους ήταν η εβραϊκή εθνική τους καταγωγή»²³⁰. Στις 2.2.2000 οι τρεις από αυτούς αφέθηκαν ελεύθεροι με εγγύηση και αναμένουν την εκδίκαση της υπόθεσής τους. Υποστηρίχθηκε ότι αντιμετωπίζουν κατηγορίες ελάσσονος σημασίας²³¹. Η δίκη των 13 εβραίων ξεκίνησε στις 12.4.2000 και διεξήχθη κεκλεισμένων των θυρών για λόγους ασφάλειας²³². Ο δικαστής ανέβαλε την εκδίκαση της υπόθεσης για την 1.5.2000. Όπως προαναφέρθηκε, τον Ιούνιο του 2000 δέκα από τους εβραίους αυτής της ομάδας κρίθηκαν ένοχοι και καταδικάστηκαν από τέσσερα έως 13 χρόνια φυλάκισης²³³. Στην κατ' έφεση δίκη οι ποινές τους μειώθηκαν.

Χριστιανοί: Μια ομάδα χριστιανών ανέφερε ότι 15 έως 23 ιρανοί χριστιανοί εξαφανίστηκαν μεταξύ Νοεμβρίου 1997 και Νοεμβρίου 1998. Αναφέρθηκε ότι όσοι εξαφανίστηκαν ήσαν μουσουλμάνοι που ασπάστηκαν εν συνεχεία το χριστιανισμό και ότι οι βαπτίσεις τους ανακαλύφθηκαν από τις αρχές²³⁴. Η ομάδα που ανέφερε τις εξαφανίσεις πιστεύει ότι οι περισσότεροι έχουν δολοφονηθεί. Το 1999, μια οργάνωση ανέφερε ότι θανατώθηκαν οκτώ Ευαγγελιστές χριστιανοί που κρατούνταν την τελευταία δεκαετία²³⁵.

Baha'is: Πρόκειται για τη μεγαλύτερη μη μουσουλμανική θρησκευτική μειονότητα του Ιράν. Εκτιμάται ότι αριθμεί 350.000 μέλη²³⁶. Οι ρίζες της θρησκείας είναι ιρανικές. Πρόκειται για θρησκεία γνωστή από τη δεκαετία του 1840, οπότε αναπτύχθηκε ως κίνημα μεταρρύθμισης έναντι των σιιτών ισλαμιστών. Ο σιιτικός κλήρος θεωρεί τους Baha'is αποστάτες και τους τιμωρεί με την

²²⁶ Ibid.

²²⁷ *Minority Rights Group, The World Directory of Minorities*, London 1997, p. 339.

²²⁸ *Guy Dinmore, Iranians flee falling living standards. To the alarm of minority group leaders, members are leaving despite the increase in official tolerance*, Financial Times, 16.11.2000.

²²⁹ USDOS, 1999 Country Reports on Human Rights Practices – Iran, 25.2.2000.

²³⁰ *Επιτροπή του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα*, Έκθεση που υποβλήθηκε από τον Ειδικό Απεσταλμένο Abdelfattah Amor, σύμφωνα με την απόφαση 1999/30 της Επιτροπής για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, E/CN.4/2000/65, 15.2.2000, para. 51.

²³¹ *Keesing's Record of World Events*, Vol. 46, 2/2000, *Iran – Release of Jewish spies*.

²³² Ibid., Vol. 46, 4/2000, *Iran – Opening of trial of Jewish spies*.

²³³ Βλέπε υπό 3.5.

²³⁴ USDOS, 1999 Country Reports on Human Rights Practices – Iran, 25.2.2000.

²³⁵ Ibid.

²³⁶ Σύμφωνα με την οργάνωση *Minority Rights Group* στο Ιράν ζουν περίπου 300.000 Μπαχάι ενώ η παγκόσμια κοινότητά τους αριθμεί 5.000.000 μέλη. Βλέπε: *Minority Rights Group, The World Directory of Minorities*, London 1997, p. 337.

εσχάτη των ποινών κατά τα οριζόμενα στον ισλαμικό νόμο²³⁷. Η κυβέρνηση υποστηρίζοντας ότι διατηρούν δεσμούς με το καθεστώς του Σάχη τους θεωρεί «αντεπαναστάστες» και ύποπτους για «δραστηριότητες κατασκοπείας» υπέρ ξένων κρατών και ειδικότερα υπέρ του Ισραήλ²³⁸.

Οι οπαδοί του Μπαχαΐσμου δεν απολαμβάνουν την προστασία των ατομικών δικαιωμάτων τους, αφού η ιρανική κυβέρνηση δεν τους θεωρεί νόμιμη θρησκευτική ομάδα, αλλά πολιτική οργάνωση²³⁹. Στην ετήσια έκθεση του 1999 για τη θρησκευτική ελευθερία το Αμερικάνικο Υπουργείο Εξωτερικών αναφέρει ότι το Ιράν εφαρμόζει μέτρα και πρακτικές που πλήττουν τους Baha'is «στοχεύοντας να τους καταστρέψει ως κοινότητα»: παρατεταμένες φυλακίσεις / κρατήσεις, κατάσχεση και βεβήλωση των ιερών τόπων και μνημάτων τους και άρνηση της πρόσβασης στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση και στην απασχόληση σε θέσεις εργασίας του δημόσιου τομέα²⁴⁰. Οι Baha'is έχουν κατ' επανάληψη απαλλαγεί από τις διώξεις με αντάλλαγμα την αποκήρυξη της πίστης τους. Σε αντίθεση με τις υπόλοιπες αναγνωρισμένες θρησκευτικές μειονότητες οι Baha'is δεν έχουν δικαίωμα να διδάσκουν την πίστη τους ή να ασκούν τα λατρευτικά καθήκοντα της θρησκείας τους. Συχνά αντιμετωπίζουν δυσκολία στην έκδοση διαβατηρίων²⁴¹.

Συνεχίζει να εφαρμόζεται ένας απαράλλαχτος τύπος δίωξης που υπόκεινται οι Baha'is, και περιλαμβάνει μεταξύ άλλων την καταδίκη σε θανατική ποινή καθώς και αυθαίρετες συλλήψεις και κρατήσεις. Η εφημερίδα Los Angeles Times δημοσίευσε στο φύλλο της 28.10.2000 άρθρο για την διαφυγή των ιρανών Baha'is που αναζητούν καταφύγιο και προστασία στην Τουρκία. Σύμφωνα με το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην πόλη Βαν (Τουρκία) τα τελευταία τρία χρόνια «αυξάνεται σταθερά» ο αριθμός των αιτούντων άσυλο από το Ιράν, συμπεριλαμβανομένων των Baha'is. Περίπου οι μισοί από τους αναγνωρισμένους πρόσφυγες είναι Baha'is²⁴².

Οι Baha'is είναι επίσης στόχος διακριτικής μεταχείρισης όσον αφορά την άσκηση των οικονομικών δικαιωμάτων. Δεν έχουν δικαίωμα πρόσβασης στις υπηρεσίες πρόνοιας, σε θέσης απασχόλησης του δημόσιου τομέα και συχνά του ιδιωτικού. Οι περιουσίες τους είναι κατασχεμένες²⁴³.

Η ιρανική κυβέρνηση δεν αναγνωρίζει τους γάμους που τελούνται ανάμεσα στους Baha'is με αποτέλεσμα οι γυναίκες αυτής της θρησκευτικής μειονότητας να κατηγορούνται συχνά για πορνεία. Τα παιδιά των γάμων που τελούνται ανάμεσα σε Baha'is δεν αναγνωρίζονται ως νόμιμα και άρα δεν έχουν κληρονομικά δικαιώματα²⁴⁴. Όμως, ο Ειδικός Απεσταλμένος του ΟΗΕ για το Ιράν ανέφερε στην έκθεση που υπέβαλε στη Γενική Συνέλευση το 2000 ότι έχουν εξαλειφθεί τα προβλήματα που αφορούν τη θρησκεία των συζύγων κατά το χρόνο του γάμου. Θεωρεί ότι πρόκειται για «καλοδεχούμενη εξέλιξη», που παρέχει τη δυνατότητα καταχώρησης των γάμων που τελούν οι Baha'is²⁴⁵.

Άλλες θρησκευτικές μειονότητες

Οι Σουνίτες μουσουλμάνοι είναι θεωρητικά η μεγαλύτερη, αλλά μη αναγνωρισμένη ως τέτοια, θρησκευτική μειονότητα του Ιράν. Είναι μέρος της ίδιας «ισλαμικής οικογένειας» όπου ανήκει η

²³⁷ Minority Rights Group, *The World Directory of Minorities*, London 1997, p. 338.

²³⁸ Για την απόδειξη αυτής της θέσης τους οι ιρανικές αρχές επικαλούνται τη σημαντική κοινότητα που ζει στις ΗΠΑ και το γεγονός ότι η έδρα της διεθνούς κοινότητας των Baha'is βρίσκεται στο Ισραήλ. Βλέπε: USDOS, *1999 Country Reports on Human Rights Practices – Iran*, 25.2.2000 - Minority Rights Group, *The World Directory of Minorities*, London 1997, p. 338.

²³⁹ USDOS, *1999 Country Reports on Human Rights Practices – Iran*, 25.2.2000

²⁴⁰ *Ibid.*, *Annual Report on International Religious Freedom for 1999: Iran*, 9.9.2000.

²⁴¹ *Ibid.*, *1999 Country Reports on Human Rights Practices – Iran*, 25.2.2000

²⁴² Amberin Zaman, *Iranian Baha'is, fleeing religious persecution, find a refuge in Turkey*, Los Angeles Times, 28.10.2000.

²⁴³ Minority Rights Group, *The World Directory of Minorities*, London 1997, p. 337.

²⁴⁴ USDOS, *1999 Country Reports on Human Rights Practices – Iran*, 25.2.2000.

²⁴⁵ A/55/363. 8.9.2000, para. 75.

πλειοψηφία του σιτών μουσουλμάνων²⁴⁶. Σουνίτες είναι κυρίως οι Κούρδοι, οι Τουρκμένοι, οι Baluchis και κάποιοι Άραβες. Αντιπροσωπεύουν συνολικά το 15% του πληθυσμού της χώρας. Όμως, δεν αποτελούν μια συνεκτική ομάδα και τείνουν να εκφράζουν την ταυτότητά τους με εθνοτικούς όρους²⁴⁷.

Αν και σύμφωνα με το Σύνταγμα του Ιράν απολαμβάνουν τον απόλυτο σεβασμό των δικαιωμάτων τους κάποιες ομάδες σουνιτών παραπονούνται για διακριτική μεταχείριση από τις κυβερνητικές δυνάμεις²⁴⁸. Η τελευταία έκθεση που υπέβαλε στη Γενική Συνέλευση ο Ειδικός Απεσταλμένος του ΟΗΕ για το Ιράν αναφέρει ότι ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει αυτή η ομάδα είναι τα «επίσημα και ανεπίσημα εμπόδια» που συναντά στην ανοικοδόμηση και επισκευή των τζαμιών της²⁴⁹. Το πλέον χαρακτηριστικό παράδειγμα αφορά την Τεχεράνη, όπου ζουν περίπου 1.000.000 σουνίτες και δεν έχουν δικό τους τζαμί²⁵⁰. Στην από 1999 έκθεση του Αμερικάνικου Υπουργείου Εξωτερικών αναφέρεται ότι τα τελευταία χρόνια έχουν δολοφονηθεί πολλοί σουνίτες κληρικοί, κάποιοι από όργανα της κυβέρνησης²⁵¹.

Οι Ασσύριοι: Πρόκειται για μια ομάδα που αριθμεί περίπου 100.000 μέλη και ζει κυρίως στο βορειο-δυτικό Ιράν²⁵². Αν και είναι αναγνωρισμένη από το ιρανικό κράτος και εκπροσωπούνται στο κοινοβούλιο, η επιβίωσή τους είναι ιδιαίτερα δύσκολη στο ισλαμικό καθεστώς της χώρας. Αν και δεν υποφέρει από διώξεις, «η πίεση που δέχεται για να συμμορφώνονται με τις δημόσιες εκδηλώσεις της shari' a» καθώς και η απαγόρευση λειτουργίας των σχολείων της και κυκλοφορίας των εντύπων της έχουν αναγκάσει πολλά μέλη της να μεταναστεύσουν στη Δύση²⁵³.

4.2 Εθνοτικές Μειονότητες

Το άρθρο 18 του Συντάγματος του Ιράν ορίζει ότι «όλοι οι άνθρωποι, ανεξάρτητα από την εθνοτική ομάδα ή τη φυλή στην οποία ανήκουν, απολαμβάνουν ισότητα μεταχείρισης» και ότι «το χρώμα, η φυλή, η γλώσσα και άλλα χαρακτηριστικά δεν συνιστούν προνόμιο». Επίσης, ότι όλοι οι πολίτες του Ιράν, άντρες και γυναίκες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου και απολαμβάνουν όλα «τα ανθρώπινα, πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά δικαιώματα σύμφωνα με τα ισλαμικά κριτήρια»²⁵⁴.

Το Ιράν υπέγραψε τη Σύμβαση για την Κατάργηση κάθε μορφής Φυλετικών Διακρίσεων στις 29 Αυγούστου 1968: η Σύμβαση άρχισε να ισχύει στις 4.1.1969²⁵⁵. Η Επιτροπή παρακολούθησης εφαρμογής της Σύμβασης, η Επιτροπή για την Κατάργηση κάθε μορφής Φυλετικών Διακρίσεων, ασχολήθηκε με την τελευταία έκθεση που υπέβαλε η ιρανική κυβέρνηση στις 4 και 5 Αυγούστου 1999²⁵⁶. Στις 18 Αυγούστου 1999, η Επιτροπή υιοθέτησε το τελικό πόρισμά της, όπου καλωσορίζει τις προσπάθειες του Ιράν για παροχή στατιστικών στοιχείων και αναλύσεων που επιτρέπουν τον εντοπισμό των διαφόρων εθνοτικών ομάδων, στις οποίες περιλαμβάνονται οι Αζέριοι, οι Άραβες, οι Κούρδοι, οι Lurs, οι Baluchis και οι Τουρκμένοι²⁵⁷. Η Επιτροπή υπογράμμισε επίσης την ιστορι-

²⁴⁶ United Kingdom, Immigration and Nationality Directorate, *Country Assessment – Iran*, 1.10.2000, para. 6.32.

²⁴⁷ Minority Rights Group, *The World Directory of Minorities*, London 1997, p. 337.

²⁴⁸ USDOS, *1999 Country Reports on Human Rights Practices – Iran*, 25.2.2000.

²⁴⁹ A/55/363. 8.9.2000, para. 71.

²⁵⁰ Ibid.

²⁵¹ USDOS, *1999 Country Reports on Human Rights Practices – Iran*, 25.2.2000.

²⁵² Minority Rights Group, *The World Directory of Minorities*, London, 1997, p. 338.

²⁵³ Ibid.

²⁵⁴ Σύνταγμα της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν, Άρθρο 20.

²⁵⁵ Αν και όπως υποστηρίζει η ιρανική κυβέρνηση η Σύμβαση αποτελεί μέρος του εθνικού δικαίου και μπορούν να την επικαλεστούν όσοι πλήττονται από τις φυλετικές διακρίσεις δεν αναφέρονται περιπτώσεις εφαρμογής της από τα δικαστήρια. Βλέπε: United Nations Committee on the Elimination of Racial Discrimination, Press Release HR/CERD/99/38, 5.8.1999.

²⁵⁶ *Concluding observations of the Committee on the Elimination of Racial Discrimination on the Islamic Republic of Iran*, A/54/18, 18.8.1999, para. 294.

²⁵⁷ Ibid., para. 294 & 296.

κή παράδοση του Ιράν να δέχεται και να φιλοξενεί μεγάλους αριθμούς προσφύγων, ειδικά αφγανικής καταγωγής, και χαιρέτισε τις προσπάθειες που καταβάλλονται από τις αρχές της χώρας για να διασφαλίζονται στους πρόσφυγες τροφή, στέγη και υπηρεσίες υγείας²⁵⁸.

Η Επιτροπή για την Κατάργηση των Φυλετικών Διακρίσεων ανησυχεί επειδή ο ορισμός της «φυλετικής διάκρισης» που περιλαμβάνεται μεταξύ άλλων στο άρθρο 19 του Ιρανικού Συντάγματος δεν εναρμονίζεται πλήρως με τον ευρύ ορισμό που αποτυπώνεται στη Σύμβαση και αφορά «κάθε διάκριση, αποκλεισμό, περιορισμό ή προτίμηση που στηρίζεται στη φυλή, στο χρώμα, στην κοινωνική καταγωγή ή στην εθνική ή εθνοτική καταγωγή»²⁵⁹. Σημείωσε ότι η άσκηση πολλών ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων, όπως το δικαίωμα στη θρησκευτική ελευθερία και το δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης διέπεται από περιορισμούς, αλλά χρειαζόταν συμπληρωματικές πληροφορίες για να καθορίσει εάν αυτοί οι περιορισμοί επιτρέπονται από τη Σύμβαση²⁶⁰.

Όπως τόνισε η Επιτροπή για την Κατάργηση των Φυλετικών Διακρίσεων²⁶¹, η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού ανησυχεί για τις «μεγάλες ανισότητες στην απόλαυση των δικαιωμάτων» σε επαρχίες όπου διαμένουν κυρίως εθνοτικές μειονότητες, ειδικότερα στις Sistan και Baluchestan, Lorestan, Δυτικό Αζερμπαϊτζάν, Ardabil και Hormozgan²⁶².

Αζέριοι : Στο Ιράν ζουν περίπου 15.000.000 και αποτελούν περίπου το ένα τρίτο του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Σύμφωνα με τον Ειδικό Απεσταλμένο του ΟΗΕ για το Ιράν φαίνεται ότι πρόκειται για την πολυπληθέστερη μειονότητα της χώρας²⁶³. Έχουν εγκατασταθεί στο βορειοδυτικό Ιράν, σε μια περιοχή όπου συμβιώνουν με τους Κούρδους και τους Πέρσες. Είναι συνοριακή μειονότητα, η οποία έχει αποκοπεί από τους πολυάριθμους ομοεθνείς της που κατοικούν στο σημερινό Αζερμπαϊτζάν²⁶⁴. Αν και γλωσσολογικά αποτελούν ιδιαίτερη τουρκική ομάδα, τείνουν να ταυτίζονται με το Ιράν, έχουν «ασπαστεί» το σιιτισμό και περηφανεύονται για τον αρχηγικό πολιτικό ρόλο που παίζουν στα εθνικά ζητήματα²⁶⁵.

Η οργάνωση Minority Rights Group ανέφερε το 1997 ότι αν και έχουν ξεχωριστή συνείδηση δεν έχουν εθνικιστικές τάσεις και δεν εκφράζουν βούληση συνένωσης με το Αζερμπαϊτζάν²⁶⁶. Όμως, ο Ειδικός Απεσταλμένος του ΟΗΕ για το Ιράν, αναφέρει στην τελευταία έκθεσή του που υπέβαλε στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, ότι για κάποιο χρονικό διάστημα οι Αζέριοι «αξίωσαν» μεγαλύτερη πολιτισμική αυτονομία. Παραπονούνται ότι η ιρανική κυβέρνηση δεν αναγνωρίζει την «πολιτισμική ιδιαιτερότητά» τους, ειδικά κατά την άσκηση των βασικών πολιτισμικών δικαιωμάτων τα οποία προστατεύονται από το άρθρο 26 του Διεθνούς Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων²⁶⁷.

Κούρδοι: Πιστεύεται ότι στο Ιράν ζουν 6.000.000 Κούρδοι, κυρίως στα βορειοδυτικά στη χώρα – στην επαρχία του Κουρδιστάν κατά μήκος των συνόρων με το Ιράκ και την Τουρκία²⁶⁸. Οι Κούρδοι είναι ενεργοί πολίτες σ' όλες τις εκφάνσεις της ζωής του Ιράν: στην οικονομία, δημόσια και ιδιωτική, καθώς και σε θέσεις απασχόλησης των ενόπλων δυνάμεων και των δημοσίων υπηρεσιών²⁶⁹. Το ισλαμικό καθεστώς μεταχειρίζεται «σκληρά» τους επαναστάτες κούρδους ηγέτες

²⁵⁸ Ibid., para. 297.

²⁵⁹ Άρθρο 1 παρ. 1 της Διεθνούς Σύμβασης για την Κατάργηση Κάθε Μορφής Φυλετικών Διακρίσεων (N. 494/1970, ΦΕΚ 77, τ. Α').

²⁶⁰ *Concluding observations of the Committee on the Elimination of Racial Discrimination on the Islamic Republic of Iran*, A/54/18, 18.8.1999, para. 302 & 304.

²⁶¹ Ibid. para. 303.

²⁶² [CRC/C/15/Add.123](#), *Concluding observations by the Committee on the Rights of the Child – Iran*, 2.6.2000, para. 23.

²⁶³ A/55/363, 8.9.2000, para. 68.

²⁶⁴ [Minority Rights Group](#), *The World Directory of Minorities*, London 1997, p. 339.

²⁶⁵ Ibid., p. 339-340.

²⁶⁶ Ibid., p. 340.

²⁶⁷ A/55/363, 8.9.2000, para. 69.

²⁶⁸ [David Levinson](#), *Ethnic Groups Worldwide. A Ready Reference Handbook: Iran*, Oryx Press, 1998, p. 231.

²⁶⁹ [United Kingdom](#), *Immigration and Nationality Directorate, Country Assessment – Iran*, 1.4.2000, para. 6.54.

που αξιώνουν αυτονομία – ειδικά αυτούς του Κουρδικού Δημοκρατικού Κόμματος του Ιράν και της Μαρξιστικής Komaleh - καθώς και τις ένοπλες ομάδες που τους υποστηρίζουν²⁷⁰. Όμως, λίγοι Κούρδοι αναζητούν ανοικτά και κατηγορηματικά την ανεξαρτησία και το σλόγκαν του Κουρδικού Δημοκρατικού Κόμματος του Ιράν είναι «αυτονομία για τους Κούρδους και δημοκρατία για το Ιράν». Η κυβέρνηση όμως είναι πεπεισμένη ότι οποιαδήποτε μορφή αυτονομίας θα οδηγήσει σε σταδιακό διαμελισμό του Ιράν²⁷¹. Τα ιρανικά στρατεύματα σταθμεύουν σε μόνιμη βάση στις κουρδικές περιοχές και επιτηρούν σ' αυτές τις δραστηριότητες των μελών του Ιρακινού Κουρδικού Δημοκρατικού Κόμματος²⁷².

Η Επιτροπή για την Κατάργηση των Φυλετικών Διακρίσεων σημείωσε στο τελικό πόρισμά της που υιοθέτησε στις 18.8.1999 ότι «οι εθνοτικές και εθνικές μειονότητες, ειδικότερα, οι Κούρδοι» εκπροσωπούνται στο ιρανικό κοινοβούλιο ανάλογα με τη δημογραφική σύνθεση της χώρας²⁷³.

Το Δεκέμβριο του 2000 κούρδος βουλευτής κατήγγειλε ότι ομοεθνείς του φοιτητές κτυπήθηκαν και συνελήφθηκαν από τις αρχές στα πλαίσια ειρηνικής διαδήλωσης που οργανώθηκε στο Πανεπιστήμιο της Τεχεράνης²⁷⁴. Ο καταγγέλων, που εκπροσωπεί την κυριότερη κουρδική περιοχή Sanandaj, φίλα προσκείμενος στους συντηρητικούς, ανέφερε το συμβάν στο κοινοβούλιο κατηγορώντας τη «μυστική αστυνομία» ότι δεν σέβεται το δικαίωμα του συναθροίζεσθαι. Και συμπλήρωσε ότι ο ίδιος και άλλοι δύο Κούρδοι οι οποίοι παρακολούθησαν τη διαδήλωση έτυχαν «αδιάκριτης» μεταχείρισης από την Αστυνομία. Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του «αστυνομικοί με πολιτικά παρενέβησαν και άρχισαν να βρίζουν και να κτυπούν τους διαδηλωτές συλλαμβάνοντας κάποιους από αυτούς», χωρίς να δηλώσουν τον αριθμό των συλληφθέντων. Εν τέλει αξίωσε την άμεση απελευθέρωση των συλληφθέντων²⁷⁵. Ένας άλλος κούρδος, μέλος του κοινοβουλίου, και φίλα προσκείμενος στους μεταρρυθμιστές, κατήγγειλε στις 28 Νοεμβρίου 2000 στο Κοινοβούλιο την αποκαλούμενη «εκστρατεία καταστολής και επαναλαμβανόμενων δολοφονιών των περίπου 6.000.000 Κούρδων, που αποτελούν ισχυρή μειονότητα στο Ιράν». Η εκστρατεία αυτή περιλαμβάνει απαγόρευση της θρησκευτικής ελευθερίας για τους Κούρδους, που είναι σουνίτες μουσουλμάνοι²⁷⁶.

Άραβες: Τουλάχιστον 1.000.000 άραβες, κυρίως σίτες μουσουλμάνοι, ζουν στο Ιράν, κυρίως στην περιοχή Khuzestan και στο νότο. Οι σουνίτες άραβες ζουν κατά μήκος της ακτογραμμής του Περσικού Κόλπου²⁷⁷. Στη διάρκεια του οκταετούς (1980-1988) ιρανο-ιρακινού πολέμου οι Άραβες του Khuzestan αγωνιζόμενοι για την αυτονομία τους ήδη από το 1979 πολέμησαν στο πλευρό του Ιράν²⁷⁸. Οι περισσότεροι απασχολούνται στη γεωργία και στη βιομηχανία²⁷⁹.

Οι Baluchis: Είναι κυρίως σουνίτες μουσουλμάνοι. Ζουν στο Ιράν περίπου 1.000.000 έως 2.000.000. Κατοικούν στην φτωχότερη και λιγότερο ανεπτυγμένη οικονομικά νοτιο-ανατολική περιοχή της χώρας²⁸⁰ και είναι μέρος της ευρύτερης κοινότητας που διαμένει επίσης στο Πακιστάν και στο Αφγανιστάν. Σε κάποια κράτη του Περσικού Κόλπου, κυρίως στο Μπαχρέϊν και στο Ομάν, ζει σημαντικός αριθμός μεταναστών αυτής της εθνοτικής ομάδας²⁸¹. Ως συνεκτική ινδοευρωπαϊκή γλωσσολογική ομάδα, έχουν διατηρήσει την ισχυρή σουνιτική ταυτότητά τους. Μια

²⁷⁰ Ibid.

²⁷¹ Minority Rights Group, *The World Directory of Minorities*, London 1997, p. 341.

²⁷² United Kingdom, *Immigration and Nationality Directorate, Country Assessment – Iran*, 1.4.2000, para. 6.54.

²⁷³ *Concluding observations of the Committee on the Elimination of Racial Discrimination on the Islamic Republic of Iran*, A/54/18, 18.8.1999, para. 300.

²⁷⁴ AFP, *Kurdish students beaten, arrested in "peaceful" Tehran demonstration*, 13.12.2000.

²⁷⁵ Ibid.

²⁷⁶ Ibid.

²⁷⁷ United Kingdom, *Immigration and Nationality Directorate, Country Assessment – Iran*, 1.4.2000, para. 6.55.

²⁷⁸ Ibid, para. 6.55 – Minority Rights Group, *The World Directory of Minorities*, London 1997, p. 342.

²⁷⁹ United Kingdom, *Immigration and Nationality Directorate, Country Assessment – Iran*, 1.4.2000, para. 6.55.

²⁸⁰ Ibid. para. 6.56.

²⁸¹ Minority Rights Group, *The World Directory of Minorities*, London 1997, p. 341.

μειοψηφία των Baluchis ζει στα δυτικά της χώρας και είναι σίτες²⁸². Στη δεκαετία του 1990 οι σουνίτες κληρικοί που είχαν εκπαιδευθεί στο Πακιστάν και στη Σαουδική Αραβία ενίσχυσαν τη σουνιτική διάσταση της ταυτότητας των Baluchis οργανώνοντας διαδηλώσεις που κατέληξαν στις αρχές του 1994 σε συγκρούσεις με τις κυβερνητικές δυνάμεις²⁸³.

4.3 Γυναίκες

Το άρθρο 21 του Συντάγματος του Ιράν ορίζει ότι η κυβέρνηση υποχρεούται να διασφαλίζει το σεβασμό και την προστασία όλων των δικαιωμάτων των γυναικών, «σύμφωνα με τα ισλαμικά κριτήρια», με στόχο, *μεταξύ άλλων*, τη δημιουργία «ευνοϊκών συνθηκών για την ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους και την αποκατάσταση των δικαιωμάτων τους»²⁸⁴. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι γυναίκες δεν αντιμετωπίζουν διακρίσεις σε κοινωνικό και νομικό επίπεδο²⁸⁵.

Όπως προαναφέρθηκε (παράγραφος 3.1) το Ιράν δεν είναι Συμβαλλόμενο Μέρος στη Σύμβαση του ΟΗΕ για την Εξάλειψη όλων των Μορφών των Διακρίσεων σε Βάρος των Γυναικών. Όμως, οι επιτροπές παρακολούθησης των οργάνων ανθρωπίνων δικαιωμάτων του ΟΗΕ, όπου είναι μέρος το Ιράν, σχολιάζουν το ζήτημα της διακριτικής μεταχείρισης από την οποία υποφέρουν οι ιρανές γυναίκες. Τόσο η Επιτροπή για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα όσο και η Επιτροπή για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτισμικά Δικαιώματα καθώς και αυτή για τα Δικαιώματα του Παιδιού συστήνουν στο Ιράν να υιοθετήσει «αποτελεσματικά μέτρα για την πρόληψη και την εξάλειψη των διακρίσεων λόγω φύλου και γέννησης σε όλους τους τομείς της κοινωνικής, οικονομικής, πολιτικής και πολιτισμικής ζωής»²⁸⁶.

Οι γυναίκες υπομένουν διακρίσεις σε νομικό επίπεδο, ειδικότερα σε θέματα που αφορούν την οικογένεια και την περιουσία. Δεν έχουν πάψει να ενθαρρύνονται η ένταξη των γυναικών σε ένα ιδιαίτερα οικογενειακό περιβάλλον και ο ρόλος της μητρότητας²⁸⁷. Σύμφωνα με το ισχύον οικογενειακό δίκαιο του Ιράν, οι άντρες δικαιούνται να έχουν ταυτόχρονα τέσσερις συζύγους και απεριόριστο αριθμό ερωμένων ή προσωρινών συζύγων. Επίσης, οι μουσουλμάνοι άντρες είναι ελεύθεροι να παντρεύονται μη μουσουλμάνες γυναίκες, αλλά δεν αναγνωρίζεται ο γάμος ανάμεσα σε μουσουλμάνες γυναίκες και μη μουσουλμάνους άντρες²⁸⁸. Στην περίπτωση διαζυγίου, ο πατέρας αναλαμβάνει την επιμέλεια των παιδιών, εκτός εάν η μητέρα αποδείξει ότι ο σύζυγός της είναι «ακατάλληλος πατέρας». Οι γυναίκες που ξαναπαντρεύονται αναγκάζονται να μεταβιβάσουν την επιμέλεια των παιδιών που έχουν από προηγούμενο γάμο στον πατέρα τους²⁸⁹.

Οι γυναίκες υπομένουν διακριτική μεταχείριση λόγω φύλου στους περισσότερους δημόσιους χώρους. Απαγορεύεται να συναντώνται δημόσια με ανύπαντρους άντρες ή με άντρες με τους οποίους δεν συνδέονται με τα δεσμά του γάμου. Υπάρχουν ξεχωριστά τμήματα για τις γυναίκες στα δημόσια μέσα μεταφοράς, και ιδιαίτεροι είσοδοι στα δημόσια κτίρια, στα πανεπιστήμια και στα αεροδρόμια²⁹⁰. Ενώ η εφαρμογή του συντηρητικού ισλαμικού κώδικα ενδυμασίας έχει αλλάξει οι γυναίκες υποφέρουν από την κακομεταχείριση των αρχών εάν το ένδυμά τους είναι απρεπές ή η συμπεριφορά τους ανάρμοστη. Μπορεί να καταδικαστούν για τη συμπεριφορά αυτή σε μαστίγωμα ή φυλάκιση. Ο Ποινικός Κώδικας προβλέπει το λιθοβολισμό των γυναικών και των αντρών που καταδικάζονται για μοιχεία²⁹¹. Πολλές γυναίκες, ειδικά όσες ζουν μακριά από μεγάλα

²⁸² Ibid.

²⁸³ Ibid.

²⁸⁴ Σύνταγμα της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν, Άρθρο 21, προοίμιο και παράγραφος 1.

²⁸⁵ United Kingdom, Immigration and Nationality Directorate, *Country Assessment- Iran*, 1.4.2000, para. 6.2.

²⁸⁶ CRC/C/15/Add. 123, *Concluding observations by the Committee on the Rights of the Child – Iran*, 2.6.2000, para. 5.

²⁸⁷ United Kingdom, Immigration and Nationality Directorate, *Country Assessment- Iran*, 1.4.2000, para. 6.6 & 6.2.

²⁸⁸ Ibid., para. 6.14.

²⁸⁹ Ibid., para. 6.19.

²⁹⁰ USDOS, *1999 Country Reports on Human Rights Practices – Iran*, 25.2.2000.

²⁹¹ Ibid.

αστικά κέντρα δεν μπορούν να διεκδικήσουν δικαστικά την ηθική αποκατάστασή τους. Ενώπιον των δικαστηρίων η μαρτυρία μιας γυναίκας είναι ήσσονος σημασίας σε σχέση με αυτή του άντρα²⁹². Για την έκδοση διαβατηρίου οι γυναίκες υποχρεούνται να λαμβάνουν άδεια από το σύζυγό τους, τον πατέρα τους ή άλλον άρρενα συγγενή. Οι παντρεμένες γυναίκες δεν μπορούν να ταξιδέψουν στο εξωτερικό χωρίς έγγραφη άδεια του συζύγου τους.

Αν και έχουν αναφερθεί κάποιες περιπτώσεις οικογενειακής βίας δεν υπάρχουν επίσημα στατιστικά στοιχεία για τη συζυγική κακοποίηση και τη βία που ασκείται σε βάρος των γυναικών²⁹³. Ο « φόρος του αίματος» καταβάλλεται μόνον εάν θιγόμενος είναι άντρας. Αναφέρεται επίσης ότι οι οικογένειες γυναικών οι οποίες είναι θύματα βίαιων εγκλημάτων υποχρεούνται να καταβάλουν τα δικαστικά έξοδα του κατηγορούμενου – δράστη²⁹⁴. Όπως και σε άλλες χώρες, η οικογενειακή βία θεωρείται ιδιωτική υπόθεση. Το Μάιο του 1999 ο Σύμβουλος του Προέδρου για τα Γυναικεία Θέματα δήλωσε ότι «δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι δεν υπάρχει στο Ιράν οικογενειακή βία σε βάρος των γυναικών»²⁹⁵. Όμως, το Σεπτέμβριο του 1999, ο Ειδικός Απεσταλμένος του ΟΗΕ για το Ιράν επαινέσε τις προσπάθειες που καταβάλει η κυβέρνηση για την ανάπτυξη ενός εθνικού σχεδίου δράσης για την αντιμετώπιση του ζητήματος αυτού. Αναφέρεται ότι το σχέδιο περιλαμβάνει «νομικά και δικαστικά μέτρα, εκστρατεία δημόσιας ενημέρωσης, ίδρυση κολεγίου γυναικείας αστυνομίας και οργάνωσης για την υπεράσπιση των γυναικών που κινδυνεύουν καθώς και των θυμάτων της βίας»²⁹⁶.

4.4 Παιδιά

Η Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν υπόγραψε τη Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού στις 13 Ιουλίου 1994. Η Σύμβαση άρχισε να ισχύει στις 12 Αυγούστου 1994. Η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού, που επιβλέπει την εφαρμογή της Σύμβασης, εξέτασε την πρώτη έκθεση του Ιράν στις 16 Μαΐου 2000²⁹⁷. Στο τελικό πόρισμά της που υιοθέτησε στις 2 Ιουνίου 2000, η Επιτροπή υπογραμμίζει ως θετικό στοιχείο το γεγονός ότι το Ιράν φιλοξενεί «το μεγαλύτερο προσφυγικό πληθυσμό του κόσμου, περίπου 2.100.000 ανθρώπους, όπου περιλαμβάνεται και σημαντικός αριθμός παιδιών» και ότι παρέχει βοήθεια, γενικά με ταχύτητα και αποτελεσματικότητα και με «περιορισμένη υποστήριξη από τη διεθνή κοινότητα»²⁹⁸.

Όμως, η Επιτροπή ανησυχεί επειδή με την «ευρεία και ασαφή φύση της επιφύλαξης που διατύπωσε το συμβαλλόμενο κράτος μπορεί εν δυνάμει να αναιρέσει αρκετές από τις διατάξεις της» και ερευνά το ζήτημα της συμβατότητάς της με το στόχο και το αντικείμενο της Σύμβασης²⁹⁹. Επίσης ανησυχεί για την εφαρμογή των αρχών της μη διακριτικής μεταχείρισης και του συμφέροντος του παιδιού, των ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών των παιδιών που προστατεύονται από τη Σύμβαση και των ειδικότερων μέτρων προστασίας που προβλέπονται απ' αυτήν. Η Επιτροπή ανησυχεί γιατί επίσημα τουλάχιστον υπάρχει δυνατότητα εφαρμογής του ποινικού νόμου σε ό-

²⁹² [United Kingdom, Immigration and Nationality Directorate, Country Assessment – Iran, 1.10.2000, para. 6.6.](#)

²⁹³ [USDOS, 1999 Country Reports on Human Rights Practices – Iran, 25.2.2000.](#)

²⁹⁴ [United Kingdom, Immigration and Nationality Directorate, Country Assessment – Iran, 1.10.2000, para. 6.7.](#)

²⁹⁵ [A/54/365, 21.9.1999, para. 22.](#)

²⁹⁶ [Ibid.](#)

²⁹⁷ Η πρώτη έκθεση της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν για την εφαρμογή της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού περιλαμβάνεται στο έγγραφο CRC/C/41/Add.5 και υποβλήθηκε στις 9.12.1997.

²⁹⁸ [CRC/C/15/Add.123, Concluding observations by the Committee on the Rights of Child – Iran, 2.6.2000, para. 5.](#)

²⁹⁹ [Ibid. para. 7.](#) Το Ιράν διατύπωσε δύο επιφυλάξεις. Μία όταν υπέγραψε τη Σύμβαση («Η Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν διατυπώνει επιφυλάξεις στα άρθρα και στις διατάξεις που μπορεί να αντιβαίνουν στην ισλαμική σαρία και διατηρεί το δικαίωμα να προβεί σε παρόμοια δήλωση κατά την κύρωση της Σύμβασης») και μια όταν την κύρωσε («Η κυβέρνηση της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν διατηρεί το δικαίωμα να μην εφαρμόζει οποιαδήποτε διάταξη ή άρθρο της Σύμβασης που αντιβαίνει στην ισχύουσα ισλαμική και διεθνή νομοθεσία»).

σους είναι κάτω των 18 ετών³⁰⁰. Η Επιτροπή κάλεσε επίσης την ιρανική κυβέρνηση να αναλάβει πρωτοβουλίες για την υιοθέτηση νομοθεσίας η οποία θα βελτιώσει το καθεστώς των κοριτσιών. Προσπάθειες πρέπει ακόμα να καταβληθούν για να αλλάξει η συμπεριφορά, η νοοτροπία και οι παραδόσεις που διαιωνίζουν τις ανισότητες ανάμεσα στα δύο φύλα³⁰¹.

Σχετικά με τα ασυνόδευτα παιδιά, αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες, η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού, ανησυχεί ειδικά επειδή «πολλά παιδιά πρόσφυγες δεν καταγράφονται και έτσι περιορίζεται η δυνατότητά τους να αξιοποιηθούν στο έπακρο τις υπηρεσίες, περιλαμβανομένης και της φοίτησής τους στα σχολεία»³⁰².

4.5 Οι ομοφυλόφιλοι

Ο Ισλαμικός Ποινικός Κώδικας του Ιράν αναφέρεται διεξοδικά στο σοδομισμό, στο λεσβιασμό και στη σωματεμπορία³⁰³. Το ισλαμικό δίκαιο απαγορεύει και τιμωρεί την ομοφυλοφιλία. Ο σοδομισμός ορίζεται ως «σεξουαλική συνεύρεση με άρρενα» και τιμωρείται με τη θανατική ποινή εάν και τα δύο μέρη «είναι ώριμα, υγιή και έχουν ελεύθερη βούληση»³⁰⁴. Πρέπει να αποδειχθεί είτε με τέσσερις ομολογίες του κατηγορούμενου, με τη μαρτυρία τεσσάρων « σωστών αντρών» που καταθέτουν την πράξη ή με τη γνώση του δικαστή της Σαρία, που «απορρέει από παραδοσιακές μεθόδους»³⁰⁵. Εάν ο κατηγορούμενος εκφράσει τη μεταμέλειά του πριν καταθέσει ο μάρτυρας, «η ποινή θα ακυρωθεί»³⁰⁶.

Σύμφωνα με το Τα' azizāt του Νοεμβρίου 1983 (που ίσχυε έως τον Ιούνιο του 1996) μπορεί να επιβληθούν ποινές φυλάκισης μεταξύ ενός και δέκα ετών και έως 74 μαστιγώματα. Η ποινή του θανάτου επιβάλλεται εάν η πράξη θεωρείται ότι «αντιβαίνει στα θεία και συνιστά επίγεια διαφθορά»³⁰⁷. Από τον Ιούνιο του 1996, ο αναθεωρημένο Τα' azizāt παραλείπει την άμεση απειλή του μαστιγώματος ή της θανατικής ποινής. Μπορεί όμως να απαγορευθεί η λειτουργία του χώρου όπου έλαβε χώρα η πράξη. Ο λεσβιασμός ορίζεται ως «η δια των γεννητικών οργάνων ομοφυλοφιλία των γυναικών» και τιμωρείται με εκατό μαστιγώματα για κάθε μέρος, και με θανατική ποινή στην τέταρτη υποτροπή³⁰⁸. Αναφέρεται ότι η πλέον πρόσφατη εκτέλεση αφορά έναν άντρα ο οποίος το 1995 απεβίωσε δια λιθοβολισμού μετά την καταδίκη του για κατ' εξακολούθηση διάπραξη «μοιχείας και σοδομισμού»³⁰⁹.

5. Τα προγράμματα της Ύπατης Αρμοστείας

5.1 Εισαγωγή³¹⁰

Οι πρωταρχικοί στόχοι των προγραμμάτων της Ύπατης Αρμοστείας που υλοποιούνται στην Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν, όπως αποτυπώνονται στο έγγραφο Global Appeal 2001 είναι :

- Διευκόλυνση του εθελοντικού επαναπατρισμού περίπου 100.000 Αφγανών και 5.000 Ιρακινών προσφύγων,
- Εξασφάλιση μιας διάφανης και δίκαιης διαδικασίας για τον εντοπισμό όσων έχουν ανάγκη προστασίας,

³⁰⁰ [United Nations Committee on the Rights of the Child, Calls, in Preliminary Remarks, for Further Improvement in Situation of Girls, Efforts to Change Attitudes and Traditions](#), Press Release CRC, 24th session, 16.5.2000.

³⁰¹ Ibid.

³⁰² [CRC/C/15/Add. 123, Concluding Observations by the Committee on the Rights of the Child – Iran](#), 2.6.2000, para. 49.

³⁰³ Ο Ισλαμικός Ποινικός Κώδικας του Ιράν άρχισε να ισχύει στις 28 Νοεμβρίου 1991.

³⁰⁴ Άρθρα 108 και 111 του Ισλαμικού Ποινικού Κώδικα του Ιράν.

³⁰⁵ Τα άρθρα 114-126 αναφέρονται στην «απόδειξη του σοδομισμού στα δικαστήρια».

³⁰⁶ Άρθρο 125 του Ισλαμικού Ποινικού Κώδικα του Ιράν.

³⁰⁷ [United Kingdom, Immigration and Nationality Directorate, Country Assessment – Iran](#), 1.4.2000, para. 6.28.

³⁰⁸ Άρθρα 127, 129 και 131 του Ισλαμικού Ποινικού Κώδικα του Ιράν.

³⁰⁹ [United Kingdom, Immigration and Nationality Directorate, Country Assessment – Iran](#), 1.4.2000, para. 6.28.

³¹⁰ [UNHCR, Global Appeal 2001 – Strategies and Programs 2000](#), p. 150.

- Διοχέτευση σημαντικού μέρους των πόρων του προγράμματος για την ικανοποίηση των αναγκών της πλειοψηφίας των προσφύγων που ζουν εκτός των προσφυγικών καταυλισμών,
- Βελτίωση της κατανομής των δραστηριοτήτων του προγράμματος, ειδικότερα με την ενεργότερη συμμετοχή των μη κυβερνητικών οργανώσεων.

5.2. Κυριότερες Εξελίξεις, Πρόοδος και Ανάγκες³¹¹

Εθελοντικός επαναπατρισμός των Αφγανών προσφύγων: Η Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν συνεχίζει να φιλοξενεί (σύμφωνα με κυβερνητικές εκτιμήσεις) περίπου 1.300.000 Αφγανούς πρόσφυγες που διαμένουν στις ανατολικές επαρχίες και στα κυριότερα αστικά κέντρα της χώρας. Ένα πολύ μικρό ποσοστό των προσφύγων ζει σε καταυλισμούς και η πλειοψηφία έχει πρόσβαση σε κυβερνητικές υπηρεσίες όπως ακριβώς και οι πολίτες της χώρας. Όμως, η οικονομική ύφεση σε συνδυασμό με την παρατεταμένη διάρκεια της αφγανικής προσφυγικής κατάστασης οδήγησαν στη σταδιακή μείωση της κυβερνητικής βοήθειας και στην αύξηση των αναγκών που πρέπει να ικανοποιηθούν με άλλους τρόπους.

Για να αποφευχθεί ο εξαναγκαστικός επαναπατρισμός των Αφγανών και για να διαπιστωθεί η ανάγκη τους για διεθνή προστασία, η Ύπατη Αρμοστεία και η κυβέρνηση συμφώνησαν επίσημα στις 14 Φεβρουαρίου 2000 να αρχίσουν να εφαρμόζουν ένα Κοινό Πρόγραμμα για τον Εθελοντικό Επαναπατρισμό των Αφγανών Προσφύγων. Το Πρόγραμμα που διήρκεσε έως το Δεκέμβριο του 2000 άρχισε να υλοποιείται στις 8 Απριλίου 2000 και περιλαμβάνει δύο στάδια :

1) Στους Αφγανούς πρόσφυγες (με ή χωρίς έγγραφα ταυτότητας) παρασχέθηκε κάθε δυνατή βοήθεια ώστε να επιστρέψουν στην πατρίδα τους εθελοντικά με τρόπο οργανωμένο, σε αυτοκινητοπομπές,

2) Οι Αφγανοί πρόσφυγες που στερούνται εγγράφων ταυτότητας και πιστεύουν ότι συνεχίζουν να έχουν ανάγκη την προστασία της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν υπέβαλαν αιτήσεις ασύλου που εξετάστηκαν από κοινού από την κυβέρνηση και την Ύπατη Αρμοστεία με στόχο την συνέχεια της παραμονής τους στη χώρα έως την εύρεση διαρκούς λύσης.

Στα τέλη του 2000 και κατ' εφαρμογή του Κοινού Προγράμματος επαναπατρίστηκαν εθελοντικά περίπου 134.000. Το βοήθημα του επαναπατρισμού αποτελείτο από 40 δολάρια (20 δολάρια δόθηκαν πριν την αναχώρηση από την Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν και τα υπόλοιπα 20 με την άφιξη στο Αφγανιστάν) και ένα πλαστικό σεντόνι ανά οικογένεια. Παράλληλα, δημιουργήθηκαν τα οκτώ από τα εννέα προγραμματισμένα κέντρα προστασίας που λειτούργησαν υπό την εποπτεία της Ύπατης Αρμοστείας. Στα τέλη Δεκεμβρίου είχαν καταγραφεί από τις 28 κοινές (κυβέρνηση και Ύπατη Αρμοστεία) ομάδες 50.000 αιτήσεις ασύλου (που αφορούσαν 250.000 άτομα). Οι μεικτές αυτές επιτροπές αποφάσισαν ότι περίπου 80.000 άτομα έχουν ανάγκη περαιτέρω προστασίας.

Εθελοντικός Επαναπατρισμός των Ιρακινών Προσφύγων : Σύμφωνα με κυβερνητικές εκτιμήσεις στο Ιράν ζουν περισσότεροι από 500.000 πρόσφυγες (από τους οποίους οι 44.000 σε καταυλισμούς). Αν και οι εξελίξεις συμβάλουν στη δημιουργία κλίματος κατάλληλου για τον επαναπατρισμό τους (η αμνήστευση των προσφύγων που κατάγονται από τις νότιες επαρχίες του Ιράκ, η επιστροφή των ιρακινών αιχμαλώτων πολέμου κλπ) δεν υπάρχουν ενδείξεις για τον άμεσο οργανωμένο επαναπατρισμό των ιρακινών προσφύγων.

Έχει ανασταλεί ο οργανωμένος επαναπατρισμός των Ιρακινών Κούρδων, καθώς η Ύπατη Αρμοστεία δεν κατάφερε να συμφωνήσει με τις δύο ενδιαφερόμενες κυβερνήσεις για τις συνθήκες επιστροφής τους. Τους πρώτους έξη μήνες του 2000 μόλις 132 Ιρακινοί Κούρδοι επέστρεψαν αυθόρμητα στο Ιράκ.

³¹¹ Οι πληροφορίες αυτού του κεφαλαίου στηρίζονται στο έγγραφο : UNHCR, 2000 Mid-Year Progress Report, 9/2000, p. 144-146.

Το διάταγμα που εξέδωσε η κυβέρνηση του Ιράκ το 1999, με το οποίο αμνηστεύτηκαν (δηλαδή εξαιρούνται από την άσκηση ποινικής δίωξης) οι Ιρακινοί που αναχώρησαν παράνομα από την πατρίδα τους, συνέβαλε στην έναρξη της οργανωμένης εθελοντικής επιστροφής στο νότιο Ιράκ. Αυτά τα κύματα επαναπατρισμού συνεχίστηκαν το 2000, με μειωμένους ρυθμούς. Το 2000 η Ύπατη Αρμοστεία συνέδραμε 1.360 ιρακινούς πρόσφυγες να επιστρέψουν εθελοντικά στο νότιο Ιράκ. Προκειμένου να αποφασίσουν για τον επαναπατρισμό τους οι πρόσφυγες ενημερώνονται για τις συνθήκες που επικρατούν στον τόπο όπου επιστρέφουν (καθώς και για την αδυναμία της Ύπατης Αρμοστείας να παρακολουθήσει την κατάστασή τους στο νότιο Ιράκ).

6. Ιρανοί Αιτούντες άσυλο και Πρόσφυγες : Στατιστική Επισκόπηση

6.1 Ο Ιρανικός Προσφυγικός Πληθυσμός στις Κυριότερες Χώρες Ασύλου

Από το 1995 παρατηρείται μείωση του ιρανικού προσφυγικού πληθυσμού στις κυριότερες χώρες ασύλου. Στις πέντε βασικότερες χώρες ασύλου, ο συνολικός αριθμός των ιρανών προσφύγων έχει μειωθεί από 114.000 το 1995 σε 77.000 το 1999 (βλέπε γράφημα στη συνέχεια).

Σχεδόν όλοι οι ιρανοί πρόσφυγες τους οποίους συνδράμει η Ύπατη Αρμοστεία βρίσκονται στο Ιράκ. Το 1999 ήσαν 29.000 ενώ στα τέλη της ίδιας χρονιάς μειώθηκαν στους 26.500. Το 1999 δεν αναφέρθηκαν περιπτώσεις εκ πρώτης όψεως προσφύγων (*prima facie* refugees). Στη διετία 1997-1999 τα γραφεία της Ύπατης Αρμοστείας δεν ανέφεραν περιπτώσεις εθελοντικού επαναπατρισμού ιρανών προσφύγων.

Από το 1997 έως το 1999 7.850 ιρανοί πρόσφυγες μετεγκαταστάθηκαν από τις πρώτες χώρες ασύλου με τη βοήθεια των προγραμμάτων της Ύπατης Αρμοστείας. Το 50% αυτών των περιπτώσεων χειρίστηκε το γραφείο της οργάνωσης στη Βαγδάτη. Η ετήσια μετεγκατάσταση των ιρανών προσφύγων μειώθηκε από 2.850 περιπτώσεις το 1997 σε 2.610 το 1998 και σε 2.390 το 1999. Το 1999 το γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας στην Άγκυρα ολοκλήρωσε τη διαδικασία των περισσότερων περιπτώσεων μετεγκατάστασης ιρανών προσφύγων (1.110) ακολουθούμενο από τα γραφεία του Ιράκ (820) και του Πακιστάν (390).

Στα τέλη του 1999 τα γραφεία της Ύπατης Αρμοστείας ανέφεραν ειδικότερα δημογραφικά στοιχεία για τους περίπου 38.000 ιρανούς αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες. Το 45% του πληθυσμού αυτού είναι γυναίκες. Το ποσοστό των γυναικών προσφύγων και αιτούντων άσυλο είναι υψηλότερο στη νεαρότερη ηλικιακή ομάδα (49% είναι 0-4 ετών) ενώ είναι χαμηλότερο στην τρίτη ηλικία (38% είναι άνω των 60 ετών).

Από το 1998 έως το 1999 ο αριθμός των αιτούντων άσυλο από το Ιράν που υπέβαλαν αίτηση να αναγνωριστούν πρόσφυγες εντολής αυξήθηκε σημαντικά στην Τουρκία (94%) και στην Κύπρο (156%) αλλά μειώθηκε στην Ινδία και στο Πακιστάν (βλ. γράφημα στη συνέχεια).

6.2 Αιτήσεις ασύλου και Καθορισμός του καθεστώτος του πρόσφυγα στην Ευρώπη (1990-1999)

Στην περίοδο 1990-1999 περίπου 132.000 ιρανοί υπέβαλαν αίτημα ασύλου σε 23 βιομηχανικές / ανεπτυγμένες χώρες. Ο ετήσιος αριθμός των αιτήσεων ασύλου ήταν υψηλότερος το 1990 και το 1991. Από το 1998 έως το 1999, ο αριθμός των αιτημάτων ασύλου των ιρανών αυξήθηκε κατά 35% (από 10.000 σε 13.600). Την περίοδο 1990-1999 η Γερμανία δέχθηκε το 42% των ιρανών αιτούντων άσυλο της Ευρώπης. Ακολουθούν η Ολλανδία (20%), η Αυστρία (10%) και η Σουηδία (9%).

Την περίοδο 1990-1999 τα ανεπτυγμένα / βιομηχανικά κράτη αναγνώρισαν το καθεστώς της Σύμβασης του 1951 σε 44.300 ιρανούς αιτούντες άσυλο. Το 1999 μόλις 2.700 αναγνωρίστηκαν πρόσφυγες: πρόκειται για το χαμηλότερο αριθμό της δεκαετίας. Το ποσοστό αναγνώρισης μειώθηκε από 29% το 1998 σε 20% το 1999.

Από το 1990 έως το 1999 επετράπη σε επιπλέον 15.200 Ιρανούς να παραμείνουν στην Ευρώπη για ανθρωπιστικούς λόγους. Το 1999 οι 405 από τους 675 Ιρανούς στους οποίους επετράπη η για ανθρωπιστικούς λόγους παραμονή στην Ευρώπη ζούσαν στην Ολλανδία. Ο αριθμός των Ιρανών στους οποίους χορηγήθηκε ανθρωπιστικό καθεστώς το 1999 είναι το ήμισυ του αντίστοιχου του 1998 και ο χαμηλότερος της δεκαετίας.

Το συνολικό ποσοστό αναγνώρισης (ανθρωπιστικό καθεστώς και καθεστώς της Σύμβασης) των ιρανών αιτούντων άσυλο στις βιομηχανικές χώρες ήταν 25% το 1999, χαμηλότερο του 41% του 1998 και το χαμηλότερο της περιόδου 1990-1999.

6.3. Μηνιαίες Αιτήσεις Ασύλου που υποβλήθηκαν στην Ευρώπη

Ο μέσος μηνιαίος αριθμός αιτήσεων ασύλου που υποβλήθηκαν από Ιρανούς στην Ευρώπη μειώθηκε από 1.500 το 1990 σε 690 το 1998. Εν συνεχεία αυξήθηκε απότομα στη διάρκεια του 1999 (1.010) και στους πρώτους έντεκα μήνες του 2000 (2.230) (βλ. γράφημα στη σελίδα 53).

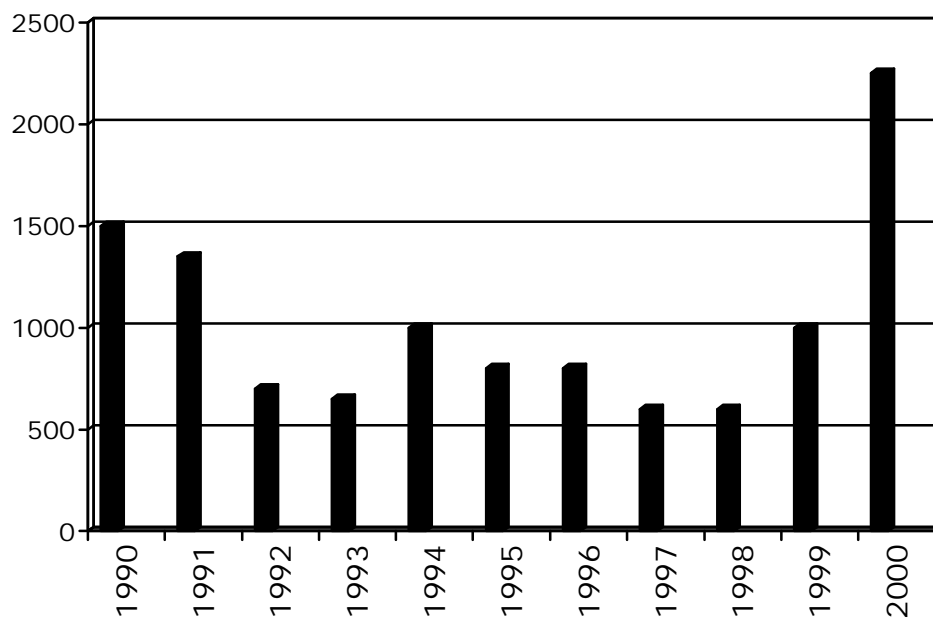
Πρόσφατα ο αριθμός των αιτήσεων ασύλου που υποβάλλουν οι ιρανοί στην Ευρώπη αυξήθηκε σημαντικά από 750 τον Ιανουάριο του 1999 σε 3.820 το Νοέμβριο του 2000. Από τον Ιανουάριο έως το Νοέμβριο του 2000 οι κυριότερες χώρες υποδοχής ιρανών αιτούντων άσυλο ήταν η Σλοβενία (22%), το Ηνωμένο Βασίλειο (19% περιπτώσεις), η Γερμανία (18%) και το Βέλγιο (11%). Η αύξηση των αιτημάτων ασύλου των Ιρανών στη Σλοβενία είναι αξιοπρόσεκτη: 20 αιτήσεις ασύλου υποβλήθηκαν τον Ιανουάριο 2000 που έφθασαν τις 1.455 το Νοέμβριο της ίδιας χρονιάς.

Η αύξηση του αριθμού των αιτημάτων ασύλου των ιρανών στην Ευρώπη την περίοδο Ιανουαρίου – Νοεμβρίου 2000 σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 1999 ήταν ιδιαίτερα υψηλή στη Σλοβενία (από 70 σε 5.380), στο Βέλγιο (από 140 σε 2.660) και στο Ηνωμένο Βασίλειο (από 1.150 σε 4.650 – περιπτώσεις) (βλέπε γράφημα στη συνέχεια).

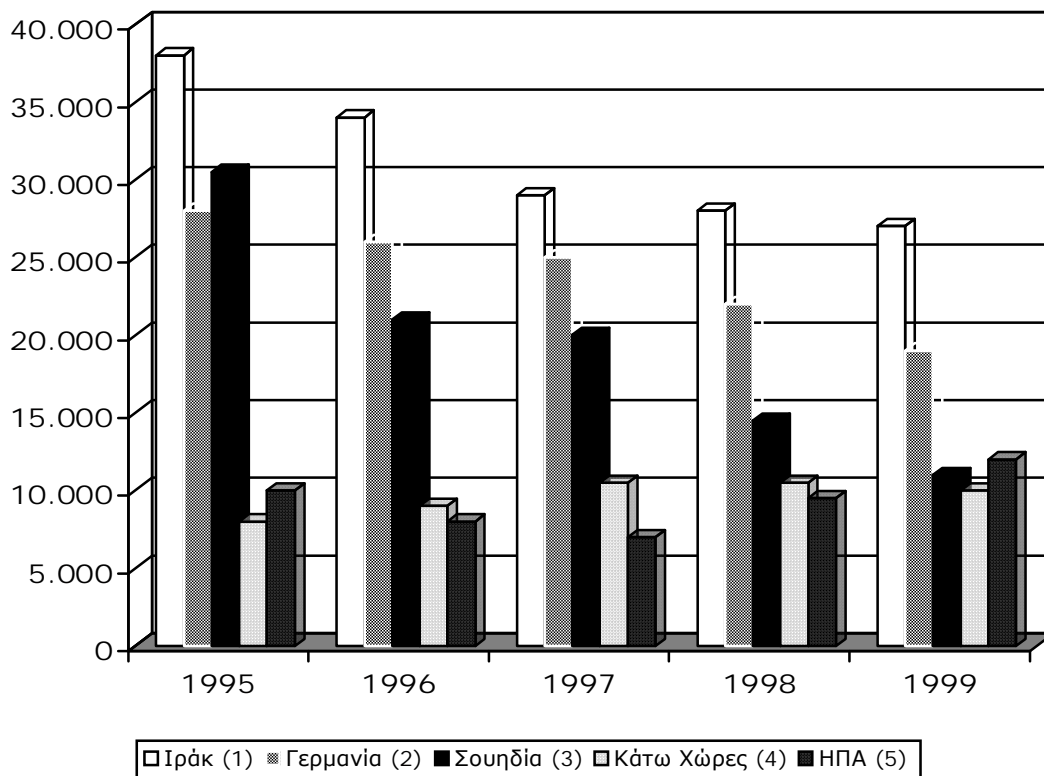
6.4 Αιτήσεις Ασύλου και Καθορισμός του Καθεστώτος του Πρόσφυγα: παγκόσμια επισκόπηση

Το 1999 περίπου 19.560 ιρανοί υπέβαλαν αίτημα ασύλου σε περίπου 75 χώρες. Εκδόθηκαν 18.880 αποφάσεις. Με 5.090 αναγνωρίζεται το καθεστώς της Σύμβασης και με 680 χορηγείται ανθρωπιστικό καθεστώς. Οι 8.300 απέρριψαν το αίτημα ασύλου, ενώ 4.950 έκλεισαν τις υποθέσεις για άλλους λόγους. Στα τέλη του 1999 εκκρεμούσε η εξέταση περίπου 8.030 αιτήσεων ασύλου ιρανών πολιτών. Αφαιρώντας τις αιτήσεις που απορρίφθηκαν για μη ουσιαστικούς λόγους το παγκόσμιο ποσοστό αναγνώρισης του καθεστώτος της Σύμβασης στους ιρανούς αιτούντες άσυλο το 1999 ανέρχεται σε 36% ενώ το συνολικό ποσοστό αναγνώρισης, όπου περιλαμβάνονται και οι περιπτώσεις χορήγησης του ανθρωπιστικού καθεστώτος, ανέρχεται για την ίδια περίοδο σε 41%.

**ΜΗΝΙΑΙΟΣ ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ
ΑΙΤΗΣΕΩΝ ΑΣΥΛΟΥ ΙΡΑΝΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ
(ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1990 – ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2000)**

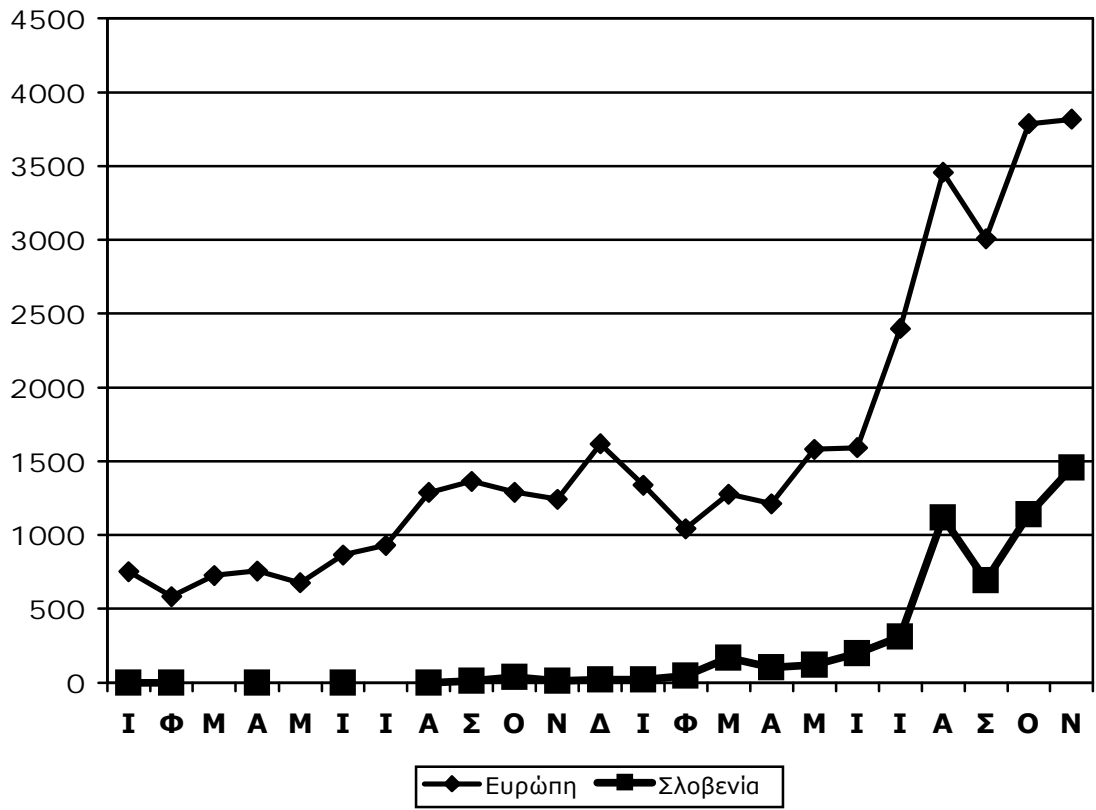

**ΙΡΑΝΙΚΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΙ ΠΛΗΘΥΣΜΟΙ
ΣΤΙΣ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ ΑΣΥΛΟΥ³¹²
(1995-1999)**

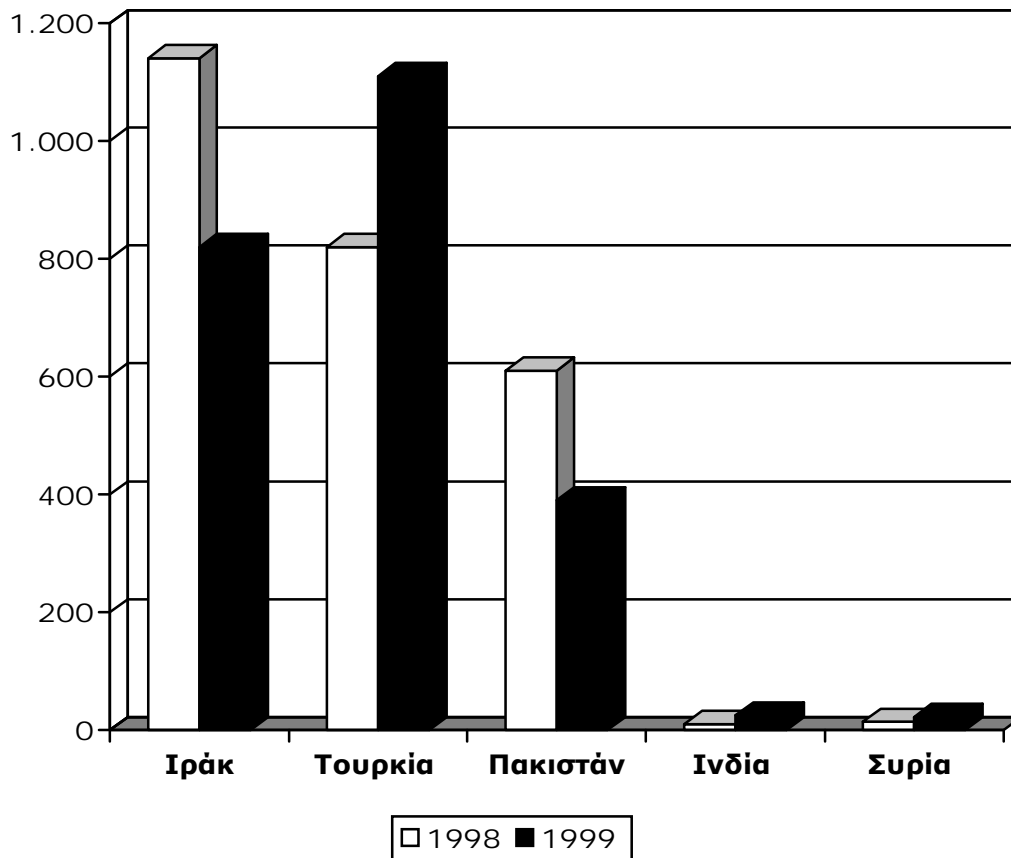

³¹² Τα στατιστικά στοιχεία για τη Γερμανία, τη Σουηδία, τις Κάτω Χώρες και τις ΗΠΑ στηρίζονται σε εκτιμήσεις της Ύψατης Αρχής Ασύλου.

**ΑΙΤΗΣΕΙΣ ΙΡΑΝΩΝ
ΣΤΗ ΣΛΟΒΕΝΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ
(Ιανουάριος 1999 έως Νοέμβριος 2000)**

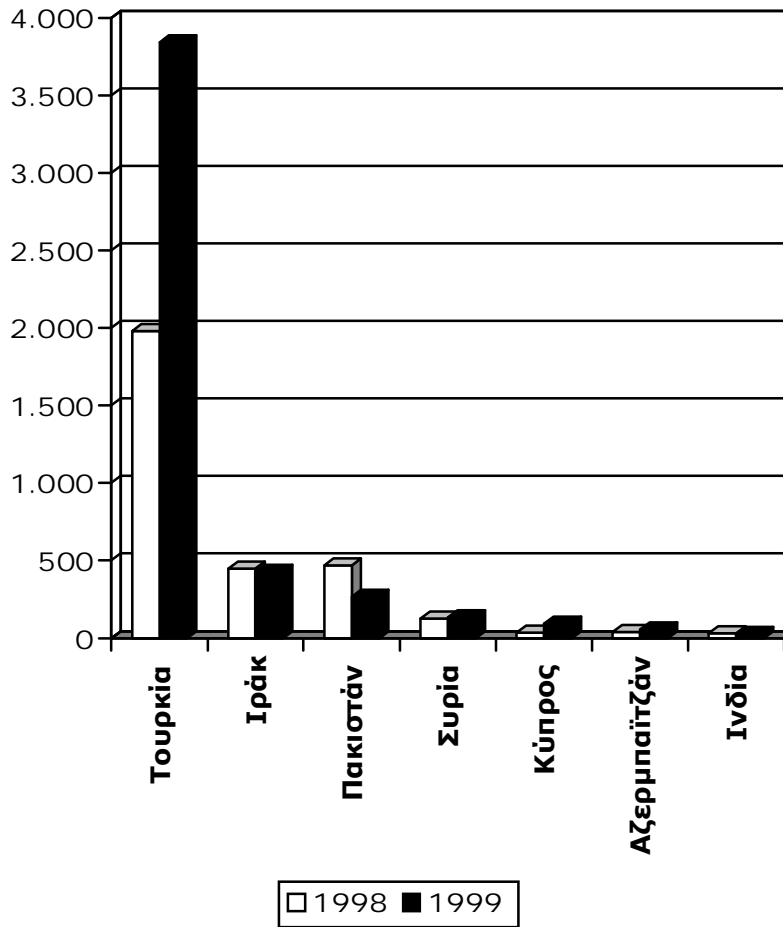

**ΜΕΤΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΙΡΑΝΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΑΠΟ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΑ ΓΡΑΦΕΙΑ
ΤΗΣ ΥΠΑΤΗΣ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑΣ**

Γραφείο	1998	1999	Διαφορά
Ιράκ	1.140	820	-28%
Τουρκία	820	1.110	35%
Πακιστάν	610	390	-36%
Ινδία	10	25	150%
Συρία	14	22	57%
Σύνολο	2.594	2.367	-9%

**ΑΙΤΗΣΕΙΣ ΑΣΥΛΟΥ ΙΡΑΝΩΝ ΠΟΥ ΥΠΟΒΛΗΘΗΚΑΝ ΣΕ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΗΣ
ΥΠΑΤΗΣ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑΣ**

Γραφείο	1998	1999	Διαφορά
Τουρκία	1.979	3.643	94%
Ιράκ	447	426	-5%
Πακιστάν	468	254	-44%
Συρία	128	134	5%
Κύπρος	36	92	156%
Αζερμπαϊτζάν	39	56	44%
Ινδία	32	26	-19%
Σύνολο	3.129	4.841	55%